

Domino



OBSAH

1. VZATO ÚVODEM - Ivan Hoffman
2. RUSKÝ KOLO - amateur
3. NĚCO SE NESTALO - Roman Horák
4. HELE, HELE... HUDBA PRAHA - peen
5. CHVALETICE 88 - AGÓNIE MLÁDÍ - Josef A.
6. ZVUK PÍSKU A DALŠÍ PÍSNĚ CHODCE - David Thomas
7. OBJEKTY JIŘÍHO SOZANSKÉHO - fotografie
8. POKUS O VLAST - Petr Pithart
9. POEZIE
10. OBLUDKY - Harbureta D.
11. NAJÍT: TO JE PROBLÉM - Pablo Picasso
12. BUDHOV ÚSMĚV - Alexander Solženicyn
13. BĚH FRANCOU - Ota Pavel

Vážení přítomní, milí přátelé!

Dovolte, abych vám úvodem zahrál píseň, která vznikla v 50. letech v USA a v 60. letech ji velmi krásně zpívali Simon a Garfunkel. V originále se jmenuje Wonderful World, Nádherný svět. Slovenský text jsem napsal pro přítele a bývalého kolegu, který ji měl rád, jaksi na památku. Před několika dny totiž neočekávaně zůstal v zahraničí.

Zřejmě na delší dobu odešel z našeho města jeden slušný člověk a já se snažím pochopit proč, nalézt příčinu, nějak se s tou ztrátou vyrovnat.

Všichni vidíme, že odcházejí v zásadě dva druhy lidí. První jsou ti, kteří touží po větším materiálním pohodlí. Obyčejně si potom o nich překvapeně myslíme: "Co těm tu chybělo? Vždyť měli všechno — dům, auto, dobré postavení, široké konexe..." S jistým úšklebkem nechají stát, tedy nás, zabavit svůj majetek, protože mají spočteno, že v krátké budoucnosti se jim životní úroveň, resp. materiální, mnohonásobně zvýší.

Druhý typ emigrantů, mezi který, myslím, patří i můj přítel, tu nic nezanechává, protože nic nemá. Pro svou tichou, neprůbojnou povahu v novém prostředí také žádné velké bohatství nenahromadí. Tihle lidé odcházejí kvůli něčemu závažnějšímu: nedokáží tu žít. Už nedokáží svádět ten každodenní boj s prázdnotou, hloupostí, amorálností, přetvářkou, závistí, zlomyslností, ubohostí okolí. Odcházejí hledat lidskou důstojnost, korektnost a spravedlnost, nebo aspoň demokratickou společnost, která si váží lidské práce.

Můžeme si říct, že odejít je zbabělé, nebo že je to hloupost, že skutečné hodnoty je třeba hledat a nacházet v sobě, že je zbytečné utíkat, protože před sebou samým utéct nelze. Ale až už si řekneme cokoliv, zůstává faktem, že stát, ze kterého bez možnosti návratu utíkají slušní lidé — je nemocný.

Dalším nepříjemným zjištěním pak je, že tím státem jsme ve skutečnosti my.

Každý z nás, kteří jsme se sešli na tomto koncertě, neseme svůj díl odpovědnosti za to, že je nás o jednoho méně. Je tomu tak, kromě jiného, i proto, že nežijeme v pravdě, že se podílíme

na celospolečenské frašce každý svým dílem lži a absurdity, přičemž se tváříme, že je to tak normální, nebo že se nedá nic dělat. Je třeba si uvědomit, že vždy, když se ospravedlňujeme známou frází "systém je vinen...", že když proti tomu, čím je vinen a zlý, nic neděláme, jsme tím systémem, neosobním spiknutím pokrytectví a lhostejnosti i my, a tedy my /ne systém/ jsme vinni.

Každý z nás může zlepšit svět. Každý může odmítnout zlo a tím získat něco nesmírného: čisté svědomí a osobní statečnost. Jen tak, že nejprve změníme sebe, že se vzepřeme nejhrůznější manipulaci, osvobodíme se od břemena kompromisů, jen tak můžeme být užiteční jiným.

Chtěl bych říct na okraj toho všeho, co my, kteří jsme se rozhodli zde stát, v budoucnu uděláme, že osobní pravdivost je naší hlavní lidskou povinností a jedinou šancí. Když nebudeme vytrvale upozorňovat své okolí na obličejný úpadek slušnosti, vkusu a zdravého rozumu a současně nebudeme radostně a smyslně žít, bude nás čím dál méně. S těmi, kteří odejdou, odejde i ta slušnost, pravda a život.

Úvod k písni Nádherný svět, Martin, 10.9.1987

=====

Hudba Praha a "Současný stav zábavné hudby"

1.

"Mluvit a psát je to jediné, čeho jsem schopen, přestože všichni víme, že mluvením a psaním se nic nezmení."

"Stranické a státní orgány se problematikou zábavné hudby soustavně zabývají již od roku 1974...", tvrdí na třinácti stranách strojopisná zpráva, kterou předložil ministři kultur obou našich států k projednání ideologické komisi ÚV KSČ. Další 6 stran je věnováno "opatřením ke zvýšení její ideové úrovně".

Jinak řečeno: ti, kteří nejméně 20 let utlačují tvrdí pokusy mládeže /nejen/ na poli hudby, sepsali zprávu o problémech a iniciativně navrhli "opatření". Připomíná mi to prastarý kreslený vtip z Krokodýla /ruského "dikobrazu"/: velikánský kocour úředník blahosklonně shlíží na myš dole před psacím stolem a říká: Tak mě pověřili, abych vyřídil vaši stížnost na mne!

"Díky" tažení proti Jazsově sekci se v Praze konal nebývalý počet jazzových podniků, a také na poli rocku a toho lepšího popu se zabývalo na lepší časy. Jednu chvíli to vypadalo, že se to už /konečně!/ překulilo, a kdo četl denní i stranický tisk během sjezdů uměleckých svazů na jaře a začátkem léta 1987, mohl lehce nabýt dojmu, že /konečně!/ ledy se hnuly, věci se začnou nazývat pravými jmény, a "doba ležová" roztaje. Cha cha.

Jasná páka, alias Hudba Praha, vydá "elpíčko". Hurá? Kdepak. Ti nejlepší písničky, jakkoli okleštěné kvůli cenzuře, neprošly. Zázraky se nedějí.

2.

"V této zemi nemáme už nic, za co bychom se nemuseli stydět."

Citují ze správy Ministerstva kultury: "Jedním z hlavních negativních jevů naší zábavné hudby je nadprodukce průměru... Tato situace je vyvolána nezdravými tlaky v ekonomice kultury... upadá skladatelská profese... vlastníci nákladných aparatur, které jsou výlučně ze západní produkce, ačkoli nejsou členy uměleckých kolektivů, jsou pro soubory nepostradatelní, a včetně vedoucích tzv. realizačních týmů, stojí většinou mimo možnosti vlivu tvůrčích svazů, které tak nemohou ovlivňovat celkový profil současné zábavné hudby..."

Kvalita populární hudby ovlivňuje i skutečnost, že na rozdíl od běžné praxe v některých socialistických zemích, u nás zatím neexistuje žádná střední škola a vysoká škola, která by pro tuto oblast připravovala profesionální umělce. Přitom např. v SSSR existuje podle sdělení min. kultury již 30 specializovaných konzervatoří a 3 katedry na vysokých školách, zaměřené na oblast zábavné hudby...

Nedostatečná je úroveň kritiky a publicistiky zábavné hudby. V posledním období nebyl proveden žádný zásadnější koncipovaný sociologický průzkum, z něhož by bylo možno odvodit příslušné závěry. Vážným problémem je dlouhodobé zastávání systematicky prováděné hudební i estetické výchovy, zejména dětí a mládeže...

Úroveň některých pracovníků uměleckých agentur, jak ukazuje praxe, neodpovídá zatím zcela požadovaným potřebám...problemem je rozdílná náročnost /kvalifikačních a rekvalifikačních řízení/ v jednotlivých krajích. Ze strany agentur stále chybí uplatňovaná a cílevědomá aktivní dramaturgie. Velká odpovědnost leží na povolovacích orgánech, tj. na národních výborech v obcích, okresech: i zde je odborná úroveň odpovědných pracovníků /včetně inspektorů kultury ONV a KNV/ nedostatečná...

Přes soustředěné úsilí centrálních i krajských orgánů se zejména festivaly a přehlídky hlavního písničkového proudu nepodařilo rozvinout do požadované kulturně-politické i společenské úrovně..."

Hudba Praha se na to "dívá" takto:

Lunapark bez dechu/ bezduché hlášení/ kolotoč netočí/
koně nám střílejí/ labutě odpluly/ létat už není kam/ podkovy
na stánku/ těžko je rvát se sám/ autička nejedžděj/ stratil se
jízdní řád/ ložky co houpaly/ zhoupaly se napořád, jen ruský
kolo se točí/ stále výš či níž/ poslední návštěvník zůstává/
snad o něm víš...Jen ruský kolo se točí/ než kabel přehryzne
nyš/ poslední návštěvník zůstává/ možná že na obtíž...

Tahle písnička, přestože získala 3.místo v soutěži letošního Rockfestu, a přes textovou úpravu /na zásadní námitky textař změnil slogan refrénu a na verzi, předloženou ke schválení se spívalo "jen prázdný kolo se točí..."/, neprošla. Na elpídku nebude. Důvod? Prý připomíná rok 1968 /!/? Když se dramaturgie obrátila na ČUV SSM, coby pořadatele Rockfestu, o podporu, bylo jim zděleno, že "...před dvěma roky bychom tuhle píseň podpořili, ale vzhledem k tomu, že věci nestojí a situace již není tak špatná, dnes již takový text nepotřebujeme..." /!/?

3. "Nechybí nám dobré rady, ale vláda a společnost jim nevěnuje pozornost. Jsem smutný z boje o moc."

Odborníci začali používat ostřejší výrazy: "Jestliže výrazné negativní důsledky prokazatelného kolapsu naší školské a estetické výchovy pocítujeme již nyní, tím výraznější budou v příštích letech. Povážlivými důsledky se též projeví disfunkce institucionálního systému, který má umožňovat zájmovou uměleckou činnost. Připomeňme jen omezenost materiálních možností, ztrnulost povoloovacího řízení, neochozu vést diskuzi s mládeží, tendenci k odmítání nových trendů atd." /Ivan Poledňák, Hudební rozhledy 10/86/

"Značná část problémů leží v oblasti dramaturgie. Hovoří se o tom už léta, ale situace se spíše zhoršuje. Příčinou může být pasivita či dokonce neschopnost redaktorů a dramaturgů, ale také existence limitujících faktorů jejich práce." /Z. Malý, RP 31.1. 87/.

"Důsledky rozhodnutí ve prospěch technokratického přístupu cítíme již nyní velmi naléhavě. Mají negativní vliv na psychiku celých věkových vrstev mladých lidí. Přibývá emoční otupělosti, lhostejnosti a cynismu, proto roste nezodpovědný přístup k intimnímu životu, přibývá rozvodů, neúplných rodin a v extrémních důsledcích roste alkoholismus a toxikomanie včetně kriminality." /Miloš Schneider, 887/

"Vždyť při většině koncertních novinek se trápí jak posluchači v hledišti, tak hudebníci na pódiu. Týká se to nejen akcí Svazu českých skladatelů, ale i pokud jde o nové opery a balety.

Posluchači si stěžují, že ve většině z nich žádná hudba není. A právě. Současná vážná hudba je v hluboké krizi." /Vlad. Soukup, MF 8.2./

"Ani rodiče už nezpívají..." /titul rozhovoru s dr. V. Holzknechtem, RP/

"Je zcela neshledné vytvářet takovou soustavu vlivů, která by obklopovala mladou formující se osobnost ze všech stran a neponechávala jí možnost odchylky od vyznačených představ. Kdyby se nám to i podařilo, pak by to vedlo k tomu, že se nám nakonec podaří osobnost potlačit a nakonec zlikvidovat." /Dr. Milan Cedr, Květy 23/7/87/

Kolotoče festivalů se dále roztácejí, ututlané skandály /např. letošní jihlavská píseň/, kdy perotea "nechá" zvítězit svou sestřenicí a svou píseň, vzrušují jen "potrefené" a pár odborníků, kterým neschází, než si, jako dr. Poledník posteskout: "Nesmíme být, pokud se týče nějaké změny, optimisty. Ve hře jsou různé zájmy, mocenské, finanční a jiné. Karty jsou rozdány tak, že my, odborníci a publicisté, můžeme hrát akorát tak betla."

V oblasti "malířství" existuje teorie "bílého koně". To se někde do rohu přimaluje bílý kůň. Komise řekne: "No, obraz je to zajímavý, ale ten kůň tady v rohu, ten musí pryč. Nevezmeme vám to." A výtvarník koně seškrábe a je to.

Hudba Praha na kazetě předložila v podobné "roli" písníčku: Špinavá, špinavá, špinavá, /špinavá krásná holka/ ta mě na kole- na dostala/ teď po mně někdo kouká/ špinavý, špinavý, špinavý/ ona má špinavý záda/ nepike nekouří nesladí/ a má to tolik ráda... A vida: tahle píseň prošla, zatímco např. "A tak dál", kde jde o milostný akt, cele zahalený do ov esteticky nanajvýš vhod- ných, vzbudila námitky o přílišné "političnosti" textu.

"Zase mi stoupá tlak/ když nevím co a jak/ ať tak nebo tak/ všechno je naopak. Jednou moc a jindy zase málo/ nevím vlastně za co všechno stálo/ ať chceš nebo nechceš/ ničemu neujdeš... ať tak nebo tak, všechno je naopak."

A to už je téměř dokonalá ukázka aplikace taoistické staro- čínské filosofie na reálný socialismus.

4.

"Když jsem se začal kdysi ptát, proč skládáme hudbu, došel jsem k názoru, že tím možná můžeme realizovat duchovní revoluci. Teď dodávám, že i sociální..."

Jak z toho ven? Změní se něco? Určitě ne ze strany funkcionářů, členů dramaturgických komisí, ekonomicky velmi výhodně zainteresovaných skladatelů, textařů, zvukařů, schvalovačů atd.

Ministerstvo kultury navrhuje např.: "vyřešit otázky kádrové a personální politiky v řídicí, pedagogické, tvářící oblasti zábavné hudby...čelit pronikání rozkladných vlivů buržoazních ideologií a morálky do oblasti zábavné hudby, zejména z hlediska jejího ideového působení na mladou generaci...přehodnotit síť festivalů...skvalitnit uroveň metodického působení na činnost amatérských hudebních kolektivů...ustavit krajské rady pro oblast zábavné hudby a vytvořit podmínky pro jejich cílevědomou a soustavnou práci!!/...zvýšit kulturnost těch zařízení, v nichž je veřejně provozována zábavná hudba/pohostinství, klubovny atd./..."

Cha cha. Systém, který nefunguje, navrhuje změny. Jak to asi může dopadnout?

Ministerstvo kultury požádalo sekei kritiků a publicistů při Českém hudebním svazu o nějaké skriptu kursu pro pracovníky národních výborů-aby dědci a soudružky věděli, co je to ten rock "

pop, který už nejméně 20 let zakazují.

Tedy: není a nebude v zájmu dosavadních struktur /a úředníků/ vymyslet, navrhnout a realizovat takové změny, aby se stav "zábavné hudby" zlepšil. Rozumíme ve prospěch těch, kterých se to týká: mladých.

Není a nebude to lepší: rozšířené a inovované /pogorbačev-štělé/ Mikroforum to rozjelo poněkud víc a hloubkověji, než bylo některým "nehoře" milejší, a hle, "velkokryšá koncepce minulých měsíců je ta tam, Mikroforum se vrací do starých kolejí" /viz článek R. Lípčíka v Mladém světě/.

Lyra bude inovována - první cena bude 150 000 dolarů. Jinak zůstane vše při neosvědčeném starém.

Melodie bude od nového roku docela nová, ale už v čísle 11 bude rozhovor s Michaelem Kocábem /včetně tzv. "otvíráku"/.

Všichni "odborníci" se shodli na tom, že "případ Melodie" byl pro celou veřejnost a zvláště publicisty a odborné kruhy velmi nepřijemný, zbytečný a nic neřešící. No a co?

Ti, kteří včerajší stav na všech úrovních /nejen/ kultury zavinili, ti, kteří se /až nikdy "de facto"/ podepsali na pogromech a šikanování, administrativních přehmatech, skandálech, ti na svých pozicích sedí dál a "učí se nově myslet".

Jediné změny jsou charakteru "škatule hejbejte se": Soudruh Vařbucha nedělá "pop", ale stal se ředitelem orchestru FOK hl. m. Prahy, soudruh Kratochvíl /šéfredaktor Melodie/ jistě zaujme nejméně tak výnosné místo.

Atď. Coz tedy zůstane? Co zůstane z našich snah?

Může úředník z ministerstva kultury či vnitra změnit můj názor na to, co se mi líbí a co ne? Vždyť se o to pokouší už od dob rockn rolů! A změnil vkus svých dětí a dětí svých dětí?

To, co se počítá, nejsou usnesení, a ani ne články v jakémkoliv tisku.

"Tak na co čekáme/jame jako posedlí/a proč se lekáme/ co jsme to provedli/ /Hrozně se stydíme/ za to co bylo dřív/ jenže už nevíme/ jestli nám bylo líp... Tak proč už nesbalíme ten krám...?"

5.

"Lidem nedělá žádný problém
jít na koncert a vrátit se
stejně natvrdlí jako předtím."

Soukromá demokazeta je tou nejmočnější zbraní proti zdánlivě neprobořitelné hradbě byrokratů. Dobrá, upřímná písnička je tím nejdokonalejším zrcadlem, nastaveným grotesknosti úřednických pokusů "změnit" svět podle svého, neměnného pravítka.

Čeho dosáhli zákazem elpička Pražského výběru? Jen pomohli zpopularizovat Kocába a spol. a kazeta se stejně dostala všude. Čeho dosáhly všechny ty útlocitné komise zákazy "pesimistických písní"?

Tvorba je vždy pozitivní. Úředník nikdy nic nevytvořil a budoucnost po něm ani nešťákně. Kdo pamatuje teoretické zdůvodnění pro Chagall /či kybernetika nebo sociologie nebo akupunktura atď./ je "exponát" "smetiště dějin" a Charlie Parker agent imperialismu?

Budoucnost se nezeptá, jak se jmenoval úředník, který spůsobil, že ten a ten román nebyl napsán. Úředníci nevystavují historické omluvky. Každý z nás, sám, píše dějiny, jen pokud mu dojde, že ne úředník, ne zákaz, ne problém, ale výsledek platí: současný stav populární hudby v 80. letech bude posuzován jen a jen podle písniček takových skupin jako jsou Hudba Praha, Z kopece, Laura, Stroje. To jen lidem, fandům ryze českým, občas nedělá problém nechat se nacpat Davidem či Gottem a zůstat natvrdlí jako dřív.

Přestože ho snaživí úředníci chtěli vymazávkovat /nejen z písničky/, ruský kolo /dějin/ se točí dál. Všechno je naopak, by si měli zpívat byrokrati. Kdo se nebojí a dělá, kdo se nedá nachytat, koupit, ten žije a bude žít. Byrokrati budou dál zaka-

zovat, ale nikdy se jim nepodaří lidi umlčet.

"Je to slý- je to slý/ tak jsme si už zvykli/ je to slý/
fx Unavený svaly/ smutek jako stín/ hned tam, hned zas tady/
květy jako blín/ můžeme si být jistý/ je to slý..."

6.

"Hudba není jen zvuk. Je to
i pobídnutí k tomu, jak změnit
způsob, jakým pojmáme svět"

/Ruský/ kolo se točí dál, byrokratické i tvůrčí. Jakmile
bigbít, písničkář či herec přistoupí na hru "o moc a slávu a
prachy", už ho mají, profesionálové smluv, nařízení a předpisů.
Jakmile textař uvěří, že v zájmu věci bude lepší to slovo vy-
škrtnout, už ho mají a nikdy nic ústupkem nevyřeší.

Je to stále stejné, tisíce let existují umělci a jejich
kožení cenzori. Jakmile bigbít, písničkář přistoupí na jejich
"hru", jakmile je "uzná", třeba jen tím, že si jich všimne,
že kvůli nim změni slovo či větu, už je posílil.

Jak z toho ven? Nevšímat si jich. Nechte byrokraty na
jejich písničku. Nechte Hádly, Brabce a Gotty na jejich festi-
valech. Vytvořte nezávislé, vlastní okruhy tvůrců i odběrate-
lů - technologie pracuje, stejně jako čas a historie - pro
vás. Berte úředníky jako sbor pomocných rozhodčích na atletic-
kém hřišti: zvyšují letku. Hledejte a nalézejte alternativní
spůsoby jak konfrontovat názory a ideje. Změňte způsob, jakým
pojímáte cenzuru, tlak společnosti atd., - a změňte nejen
sebe, ale i svět.

Každá mince má dvě strany, a záleží na každém z nás,
kterou stranou to "pojme". I pesimismus může být aktivní
výzvou.

"Někdy nevíš nic a jindy váháš/ někdy chceš zas víc
a pak se zdráháš/ každéj ví vo co jde/ nikdy to nevyjde/ ať
tak a nebo tak/ všechno je naopak..."

/citáty J. Cage/

=====

Odvrácená strana obligátně tendenčních nehorázností podaných o locho-
tinském mírovém koncertu čs. televizi.

Můj text je v přímé návaznosti na retuš čs. televize, jenž se opětov-
ně vyznamenala ve službách ctihodné měšťácké sterility a interpreto-
vala vášný taneček nekomplikovaných figur a úklon, pouze narušený
politováníhodnou výtržností západoněmeckých skupin I..., N... a
jejich fanoušky.

Tento valčík na krásné modré Berounce líčím zúčastněně a za sebe
tak, jak jsem ho za sebe sledoval. Především, že vědomě tlumím
všechny rozhořčené tony, které jsem registroval jako vnitřně více
rozjitřené než oprávněné. Nepochybuji o své pozici centra mezi: na
jedné straně zmateně adorujícími adolescenty, hudebními spotřebiteli
bez vyznání, a úctyhodnými občany, pro něž hudba reprezentuje sluš-
nost a slušnost /něco mezi vykuchanou rybou a mopslíkem předvádějící-
m povelové kousky/ a na druhé straně amanty rocku jako životní vý-
povědi, či zpogovanými punkery, kteří díky pořadatelskému seslání
dozráli v jablko sváru.

Tedy Plzeň - Lochotín, 15.9. 1987, 17,00 středoevropského času.
Západočeská metropole se tvářila překvapivě unyle; bez preventivní
prohibice, bez patrolujících bíle oprýmkovaných státních vozů, bez
nádražních perlustrací jsem si připadal mile ošizen o aranžmá podob-
ných státem trpěných akcí. Bezpečnostní syndrom se omezil až na
těsné okolí přírodního amfiteátru a přesto odhadem asi dvě stě
uniformovaných státních zaměstnanců v mundúrech VŠ, LŠ, PŠ nepůsobilo
nijak hrůzostrašně a zbytek měl nařízen civil. Před vchodem se čepo-
valo vlažné pivo až imitované chuti, tedy pouze mimo glacerový areál
s tím, že vrácenky se nevydávají. Nad jevištním šapito překvapil
nečekaně neutrální nápis proti jaderným zbraním v Evropě bez jaké-
koliv stranické, třídní stylistiky. Už bez neutrality nastoupil
konferenciér posedlý chutí připálit si vtípnou polívčičku; v hlavě
mu strašil portovní úzus, takže blekotal o tom, jak jsme se sešli
a o milé atmosféře, aniž mu k tomu trousící se davy poskytovaly
nějaké opodstatnění. V koncertu se patřičně zhlédl, vnímal "rockový
hudební maraton", "téměř šest hodin dobré hudby" a ještě ke všemu
byl profesionálně udýchaný, což možná navozuje pocity běhu, odsejpa-
ní, jak se všechno hne v rockenrolovém rytmu, ale v jeho podání a
v zatím jalové situaci to bylo blbě teatre. Reprezentoval názornou
vizitku pořadatelského diletanství, hlavní okolností odstartovaného
debaklu.

Uvedl plzeňskou country skupinu, jejíž jméno mi vypadlo dřív, než
jsem ho uslyšel. Už její účast byla výmluvným schem, jak se patrně
program flikoval. Nějaký vývoj tohoto hudebního směru mi bohužel
vždy připadal jako fízna nadsázka; bukolické texty na russeovskou
přírodní notu, občasné proložení vitalistickou modernizací kompliko-
vanou jen hopsáním banje leží zcela mimo radius mých názorů a tak
jsem přenechal jejich hudební působení blahoslaveným hladovým
příznivcům, kteří se cítili na to, křičet "umí".

Zvědavě jsem si prohlédl lochtinský katel: u dna před pódiem převlá-
dali "ortodoxní" kožení punkeři, bavlněné máničky, hrst maskáčů,
trochu vojenského sukna, před postem zvukaře zábradlíčkem obehnaná
enkláva akreditovaných prominentů: tesil, koženky, ale i lepší
džínovina s různorodou příměsí. Nad tímto pásmem sluchu počtem pře-
važující těleso posluchu: česko-tradiční kanafaska s pubertální
divočinkou a uhlaženým safari, entlováno policejty, na rubu vyšívání
estébáků. Zjednodušené do sociologického schématu, lze prohlásit,
že dvě třetiny vstupenek si koupil prosperující občan se svou manžel-
kou a dvěma dětmi, zbytek připadl zkomplikovanějšímu vzorku ekono-
micky slabších vrstev.

Folkující plzeňáci dokončili nezáviděníhodné obnažování své lacinější romantiky honoreně sporadickým potleskem /posluchanti se možná aklimatizovali/. Uvádějíciho Portěra vystřídal zřejmě rockověji založený konferenciér v plesnivém džínovém atributu světa zaměřeného západněji a ohlásil první část hlavního zvukového chodu skupinu T... Zapomněl jsem dvě intermezza: Ještě před začátkem koncertu skupina N... "rozhodila" /cituji, přišel jsem později/ blíže neurčené množství svých LP desek mezi diváky, skalními příznivci to bylo kvitováno s obdivem. Uvěřil jsem tomu jako nezištnosti, až mě samozřejmě napadl Caligula, házející peníze do davu, aby se volí rvali, pochopitelně je měl za burany a sebe za Jupitera. Při dravém nasazení Die T... jsem se však za tenhle patriotisticky zakomplexovaný osten zastyděl /T... a N... byli házeni a nakonec skončili v jednom pytlí/. Přijeli s muzikou spíš než s divadlem. Intermezzo dvě: Před nástupem T... se rozhodli dva /možná/ hudebníci /možná/ z uvedených dvou kapel láskovat okolo kovového harampáďí před pravou stranou podla /dotčeného prý až z NSR, jak šlo publikum/, házeli na ně a po sobě drobný štěrk, tu udeřili železnou tyčí, tu kopli do plechové hromady. To byl skokorozkaz k senzaci, mnohý hudební fotodokumentarista tu klofnul pěkný kousek do sbírky. K pozitivnímu hodnocení této exhibice mě přivedla skutečnost, že při vrcholící pozornosti fotografů a přeběhnuvších čumilů toho nechali a to se stejnou grácií s jakou začali. To už spustili T... sprchu odvázané živočišnosti, působící ve stále emotivního klima strachu a neurotické křeče blahoděrně a pochopitelně i konfliktně. Ne náhodou se čs. socialističtí teleologové pohoršili nad tím, co pro drtivou většinu polopasivně rezistujících, natož pro dráby přípustných mezí, je prostě nemožné - totiž pročišťující vnitřní uvolnění.

Nemyslím konkrétně hudební sound, spíš to, co vyzařovalo z jejich verby podání, /je ne to české slovo "vodvaz"/. Žekoušel jsem příjemnou katarzi: vyřvat se do čista. Tento exkurz do praktické etiky je pro ideologizované kormidelníky bigbitu stejně nepochopitelný jako přednáška pro estéty o přednostech vyblití se. T... okolnostmi vyzněli jako senzace hudební - pro mě rize rituální - tihle hoši mi bezprostředním hmatem sáhli na chronický vřed.

Rečeno lidově natřeli to vystoupením českým rockerům bez srání. Navíc hráli divákům a nikoliv pořadatelům, takže přidávali jeden elektrošok paralelně s konferenciérem ohlašujícím následující kapelu. Je to prohřešek proti hráčskému bontonu a provozák se nakrknul, nicméně časové vyústění mírového koncertu je retrospektivně ospravedlnilo. Jejich vystoupení pochopy reglementace a stability urazilo až bůde a naladilo služební citání na vlnu vendety. Při téhle skupině vstoupilý do stroje pravověrní čeští punkeři a jejich pogo bylo diváky zařazeno do vnímaných divů světa. Povstala druhá sedící řada, aby lépe viděla, takže povstal celý spodek Lochotína a 35,-Kčs za vstupenku k sezení postihla inflace stáním.

Třetí v řadě se předvedla východoněmecká skupina No 55. To už se zasvěcenějším donášelo, že vystoupení N... je na tenkém ledu, neboť jsou "nalitý jak bomby" /cituji/. Bylo to společně s frontou na párky jediné vzrušení provázející vystoupení jmenované vokálně instrumentální východoněmecké skupiny. Producovala se cynicky kabaretním stylem fádně specializovaným pro rychlokvasný úspěch před nenáročným publikem. Její produkce prošla jak cvrček křovím, bez výtržností a výstřelků z obou stran forbíny.

Smráskalo se, astronomicky i organizátorsky. Nestoupila skupina Alegro a zpěvák M. David s fádně kariéristním repertoárem zacíleným na elementární potřeby mečových harmonií a lihých rytmů. Osobně mi byl M.D. /a je/ méně než lhostejný, avšak objektivně měřeno počtem těch, kteří ho očekávali, měl statut takéhvězdy večera /dle kvantitý, jenže.../. Jenže jeho příznivci posedali notně dál než postávali jeho nepřátelé a tak nad Davidem visel průser jako Goláš.

Pro pochopení situace považuji za nutné se zmínit poněkud zevrubněji o panující atmosféře. Punkové publikum, zahřáté na správnou provozní teplotu skupinou T... s poté zchlazené rockjodlováním No 55 očekávalo střídání skupin v přijatém maniodepresivním cyklu /ČSSR při troše psychologické představitivosti mohli přijít i pořadatelé/ s bez naděsázky disciplinovaně přečkalo dvojí hudební cukrap. Bylo polosyté, spíš rozežrané a tak přišlo maso.

Na kouzlo osobnosti a trapně stylizované komediantství Michala Klutského zareagovalo pískáním, kelímky, šterkem a gumovým granátem /v uvedeném pořadí/. David vyjel z podla jak Faust. Ač je mi v osobním projevu takovýto způsob reakce cizí, v režijních okolnostech lohotina jsem byl schopen ho zainteresovaně pochopit. Superfundováne zasáhl konferenciér /ten portažovaný/ a to ve dvou rovinách: v té první apeloval na morálku slušných lidí způsobem, který mi připadal jako říkat chovanci pastáku: "Ale to dělá pionýr? Druhá rovina měla mezinárodní kontext, za aktéry kulturního barbarství pečlivě označil fanoušky z NSR. Myslím, že to je perspektivní zárodek pro třídní výklad i výtržnosti. Nejpitkanější na něm bylo, že trpěl obdivuhodně schematickou "úctou" k rockovým fanouškům, charakterizovanou na základě jejich smířlivosti, to byla silná káva a do teď nevím z čeho - kromě zbožného přání - si ji spojil dohromady, patrně z apachronických projevů hippies; mě se dotkla její cikorková pachutí podtextu, že se jedná o ideální trouby, kteří zatleskají i vojenskému pochodu, bude-li zahrán na elektrickou kytaru. Občas by si tihle ostří chlapi reálné perfidity neměli brát své vize tolik k srdci, stávají se pak černobílými idioty, vyvozujícími z vazkosti svičkové kánony vesmírné lásky. Jeho udřený apoštolát hudební tolerancí zůstal bez odezvy a tak přišla ke slovu kruciata dvou a čtyřnohých zaměstnanců MV, kteří vyklidili prostor před podiem.

M. David pak dovařil své interpretační pachoutky. Před specifikované hlediště opět vylezl nepochopený apoštol s jednou ze svých mnoha nevkusných sláteností. Skládal examen z paradoxu: následující skupině zůstal kamion s aparaturou na hranicích a nikdo za to nemůže. Nešťastí to zkrátil.

Začala skupina H... poslušně meldující jakousi uhlaženou hudební pannu. Nepřišla mi úplně hudebně plochá ani urputně vlezlá. Rozesmutněl mě jejich pokorný postoj slouhů dobré okázalosti. Saxofonista se přechásto ukláněl a omlouval, že hraje přes playback, což jsem naprosto nechápal, k čemuže to aranžované tajčrdlikování, až mi to zřejmě došlo. V té době už dramaturgové čs. televize tušili, že nafouknutý balon západoněmeckých účinkujících skupin nenávratně splaskl a lohotinská palmecvka přistává v obligátní provinciální veselici, jakých se kupodivu i v ČSSR uskuteční pár do roka. Dramaturgům /nejen z čs. televize/ spadla o jedinečnosti pozlacená pompa a tak vzali hřebínek a vytupirovali skupinu H... , držitelku sedmnácti dlouhých desek, hrající něco mezi veleinteligentní muzikou a hudbou sfér. Byl to trapas, jedno jestli i hudební, zřetelně lidský. Rytíři smutné postavy ze skupiny H... to naplno zavětřili až na podiu, však ouha, bylo nutno dožrat scénografické drobky. Solili si je uzoufanou srandíčkou a pořadatelé jim ji opepřili výpadkem playbacku. "No nic kluci, to se jistě zlepší, přijedte prostě příště zas, a čs. mírový výbor tentokrát jistě zajistí pro vás kamion autobusovou kolonu i s omežáčkovaným gazíkem v čele." Vše nahrávalo rockového černému úterý, vyhláslé obecně se kromě T... dosud nikterak nenafutrovalo, hlavním chodem, jak jsem pochopil, měla být skupina N... a tu v této chvíli šáfkuchaři nenávratně stahovali z jídelního lístku za asistence státních pikolíků. Tak se nutně vzalo zavděk, podle mě okolnostmi vyvřelým vrcholem Stromboli, českou hvězdou nejvyšší magnitudy. Vyzařovala eruptivní zvuk, chrlené studené magma s dojmem pompézní jakoby snad orientální exotiky. V souvislosti s touto skupinou si myslím, že z hudebních prefabrikátů vyleze nutně panelák, typický český kultivar, možná s vysokým hektarovým výnosem, ale problematickou nutriční hodnotou.

ombajn vnitra mezitím realizoval dožínky skupinám N... a T... .
lenové obou kapel s přidruženou obsluhou byli téměř zaplombováni v
autobusu. Patrně došlo k nedorozumění, neboť jejich fanoušci z NSR
zůstali venku, snažili se pozdržet odjezd svých spoluobčanů a při
těchto pohybech nekoordinovaných meněvrech používali perfektní češtinu.
Id asi dvou set individualizovanějších platících tu probíhala bilance
Mirového koncertu spojeného s pochodem U. Palmeho. Šlo skutečně jen
o duchovní vyúčtování, neboť ze zkušenosti je zřejmé, že podobná
agilní rozhodnutí ze strany lidově demokratického státu se zpět ne-
berou. Oba tábory si paradoxně byly zároveň dlužníky i věřiteli,
takže konfrontace byla oboustrannou kompenzací. Pochopitelně právní
asymetrie situovala platby od státních zaměstnanců drtivou měrou do
materiální sféry, reprezentanti publika vypláceli pouze duchovní
běživo. Příslušníkům VŠ a Stb, patrně vlivem větší odpovědnosti,
trčely nervy tlustějším pramínkem, neúřední češtinou mluvící strana
všela pocitem bezmoci. Umlouvám svůj zřejmě nejapný styl vtípkování,
je to však jediný přijatelný způsob, jak nepřebrousit hrany brutál-
nímu naturalismu zasahujících orgánů do spřáskané břítky /když např.
tři atleti muži tloukli jednu graciézní dívku obuškou za přehradou
příslušníků LM a služebních psů/. Situaci by zkreslil popis nějakého
nadsazeného masakru. Policajti pracovali, cynicky řečeno: promptně
a precizně, systémem ochromování inervujících jedinců, v čemž jim
však dav oponentů pomáhal nesouladem, nekompaktností a vydáváním
svých aktivnějších jedinců poměrně bez skupulí. Za zasahujícími
orgány dokreslovaly mírovou atmosféru dvě pokojně postávající požár-
ní latry z vodními daly a plativem krytými skly. Na hvězdičku prac-
ovali zejména estébáci, kteří i stíhali rekvírovat placky Jazzové
sekcce. Autobus se západoněmeckými hudebníky posléze přece odjel
/lehat si pod kola na Východě je určitě nebezpečnější než na Západě/
/s kolem a kolem zas o tolik nešlo/. Pak se už čekalo jen na tři
možnosti: jestli se angažuje dav právě se vyvalující z koncertu
zakončeného D. Jendou, jestli přijedou posily pohotovostních oddílů,
či jestli rezistenty opustí rezistence?? Nastala možnost třetí,
která tím i symbolicky uzavřela možnosti nerestátně rockové hudby.
Při odchodu mi vrtal hlavou ten přece jen nezvyklý vrh kostek urč-
ující pozvané kapely. Nakonec jsem přišel pouze na dvě eventuality:
Organizátorská megalomanie, urputně toužící se velkolepě nalíčit
koupila šminky, které neznala, což se mi ale nezdá, státní loutkáři
bývají zpravidla obeznámeni s možnostmi výběru marionet. Nebo byla
vše vy kalkulováno na dokumentární mírové televariety s tím, že
drobné anticipované šumy se ořežou /nakonec je tu medovina glasnosti
a opětovná exhumace pohřbené důvěřivosti/. Dci se ohradit proti
zaklínané vyjimečnosti a oslavě lochatinského koncertu, opět zůstalo
u kréda "organizované spontánnosti" a nejvíc mě talo, že i plánované
nažraní se vlka při zachování celé kozy /navím zda živé či mrtvé/ se
zredukovalo na bezostyšnou operaci na hudebním požitku. Ti, kteří
sem vážili cestu, na to neomílané a účastnili se podpůrné, akce stát-
ní propagandy míru, jehož propagandistické ideje jsou v Zóně zdiskre-
ditovány v polodefektní apatii, očekávali alespoň dvě hudební kosti
spadlé ze suchopárného ideologického stolu. Kosti byly, ale měly
vydřabaný morek.

Na závěr připojuji tři obecné poznámky polemického rázu, které mě
napadly dílem po koncertu, dílem po sledování televizního pořadu
o něm.

Souhlasím s Čs. televizí, že na koncertu došlo k nežádoucí výtržnosti,
jež narušila úroveň akce. Bezesporu došlo ze strany státních inter-
rupčních šmídrů a jejich hudebních kašpárků, které z hudby zajímá
především přehenda, k takovému zdiskreditování upřímného, vnitřně
opravedového vztahu k míru a tedy ke svobodě individua, účtů k
nefalšovaným a nestylizovaným projevům člověka, toleranci k jeho
existenčnímu úsilí pojmenovat pravdu. Nejmutnější je, že se to
stalo ve službách konzumní oligofrenie, kýčafské apatie a kolekti-
vistické intolerance.

Je jistě technicky vážná, jestliže se organizace takovéto akce zhostí lidé naprosto neznalí okolností, bez vřahu a zkušeností, jen na základě administrativní přidělenosti nebo politického renomé. Z násilňování umění měřítka kvantity /tzv. masovosti/ vede k jeho záměně s fotbalem či "volbami" do zastupitelských orgánů a nutně k duchovní degeneraci společenství sterilitou či snobismem. Jakési "pozitivistické" hodnocení vede nutně k protimluvům: Ano, je nehorázné a vulgární házet po zpěvákovi kamením, ale je také nehorázné a vulgární obtěžovat pomocí několika desítek wattové aparatury vnímavý sluch pochybnými uměleckými amorálnostmi, ano je možné odejít, jsem-li nespokojen, ale je i možné oblbující fezanky separovat od pravdivých snah. Nehodlám zakazovat uměleckou konfekci, ale na Lochotíně se mohl rutinní stereotyp trochu vypilovat, aby ten jeho podvod nemlátil tolik do očí. A tak mé konečné rezumé k mírovému koncertu v Lochotíně je vyjádřeno mnohoznačností nadpisu: NĚCO SE NESTALO.

=====

Jště před rokem a půl by Michal Ambrož považoval vystoupení v Ústí za hotovou sebevraždu. Ale když si to celkem úspěšně vyzkoušeli v dubnu 1986 Precedens, /od té doby smí do VŠ klubu pouze folkoví trubadři, neboť hudba pražské skupiny byla příliš ponurá a muzikanti měli příliš dlouhé vlasy.../ objevila se na severu i byvší Jasná Páka.

O dostatečnou návštěvu jsem měl zbytečný strach, protože zájemci se hlásili opravdu zdaleka. Tak nakonec 20. ledna sešlo se na 250 diváků a podle různých pramenů to byl jeden z mála podniků, který byl pro pořadatele výdělečný.

Takže chvíli po devatenácté hodině to všechno začíná starým kouskem J. P. "Hele, hele...". Publikum se zdá být příjemně naladěno, je zde spousta hodně mladých posluchačů, ale kupodivu i starší zápecníci opustili domácí ohniště. Kapela pokračuje "zvesela" -

"...pliveme jedem, aby měl druhý zlost,
třesem se hněvem, druhým pro radost,
a už to nejde, nejde zastavit,
kam zmizel ten náš velký cit, zbyly nám jenom řeči zlé...
tak nás to nese pořád dál a dál,
už sotva lezem, tak kdo by o to stál,
dřavý slipy, jak roztrhanej fáč,
tak kam se poděl ten náš srdcerváč,
zbyly nám jen časy zlé..."

Muzikanti v sobě nesou nesmazanou pečeť z dob Jasné Páky. Sound se během let působení v převleku Hudba Praha zjemnil, je víc melodický a velký důraz je kladen na texty. Slabinou koncertů bylo často velice špatné ozvučení, tentokrát je to mnohem lepší, a tak je dobře rozumět slovům:

"...kolem nás kroužej poslední léta můry,
je jim to dáno, stejně tak jako nám shůry,
když světlo zhasne, můry se kolem nás ztrácí,
nemysli na to, každej má svoji práci..."

Nebudu uvádět většinu názvů písniček, jelikož je neznám a nerad bych vytvářel skupině nový repertoár. Tak jen pro orientaci něco textů.

Pomalé "můry" následuje jedna rychlejší jako sólo pro dva dívčí hlasy /Zdena Pištěková, Alena Daňková/ a je tu další "ploužák" -

"...tak spolu jdeme, po nás nic nezůstává,
jenom zem na troud spálená,
smysl se ztratil, nikdo nic nezískává,
zbyla jen rychlost šílená...", Láďa Zatloukal zpívá dál:
"a jak spolu jdeme, tak už se nám stává,
že nikam zmizel směr a cíl,
kdysi tu byl, snadno se zapomíná,
teď se už dávno vytratil,
Už nás nezastaví ani tma broživá,
už nás nezastaví, my jdeme pořád jenom dál..."

a saxofon Karla Malíka. Do potlesku pár nádechů a zase pokračujeme na "trochu veselejší notečku" při reggae "Odpočívej tiše" s fónikami obou zpěvaček a příznávkami saxofonu. Následuje ve-

lice podařená věc: "Spadly vám brejličky". - Bez růžových brýlí to vidím opravdu tak nějak zle a černě. A je tu rychlá "Nečekej". Písničku za písničkou pokračuje Hudba Praha v odhalování stereotypu každodenního života s náznakem zcela zákonité rezignace, spíš však, než by kapela sama házela flintu do žita, varuje nás ostatní před nepatřičným optimismem.

Bez přestávky opět svižně. Vedle známých pilířů Ambrože, Zatloukala /kytary, zpěv/ a Ivana Wunsche /baskytara, zpěv/, jsou Eva Rudýšarová /klávesy/ a Ludvík Andl /bicí/, nenápadnou, ale dobře platnou posilou.

"tak jsme si už zvykli, je to zlý,
už se ani věřit nechce,
že nám bylo dřív tak lehce,
snad se nám to jenom zdálo,
snad by stačilo jen málo, kdopak ví...
jen skleněný stěny, ticho jako křik
jinak žádný změny, všechno je jen zvyk,
můžem si bejt jistý, je to zlý..."

Brrr. Než stačím nabrat dech a rozhlédnout se po troše naděje, odsviští další rychlá píseň a přichází na řadu opravdu výborné blues:

"Infekční nemoci, na tebe všude číhají,
i ty jim podleheš, těch bacilů je totiž pěkná síla..."

Sotva se vzpomatuju a "Zákon" rozřízne nedýchatelný vzduch sálu. Bohužel marně čekám na velký hit skupiny - "Lunapark". H. P. zřejmě nechce v pověstných končinách vyvolávat zlé duchy tak nedlouhompřed půlnocí... Rozplyne se opar šlapavého bigbítu a je tu zase trochu klidu:

"...opilej koráb je tou smrtí hnán...
a tak dál, a tak dál"

s tklivým saxofonem do melancholických kytar. Následuje otázka pro všechny - "Na co čekáme" a konečně trochu vzpruhy při nostalgické vzpomínce na Jasnou Páku, vyvolané bezvadně odehranými "Špinavými zády", na něž navazuje "Paralet" a Hudba Praha se loučí. Pro nenasytné /však také dlouho hladovějící/ obecenstvo ještě přidávají, ale nezbyvá, než se pomalu zvednout ze židle a pospíchat domů do výběhů čtyř stěn a umakartových koupelen a klozetů, neb tam a všude "...kolem vládne realita, ta je v nás a my v ní..."

=====

Tentokrát to opravdu nevypadalo na déšť jako v loňském roce. Pod horkými doteky slunečních paprsků lidé obsazovali i odlehlá místa chvaletického amfiteátru a v mém nitru začala převládat pohoda.

Krátce po druhé hodině odpolední zahájila maratón "Mládí" skupina NAHORU PO SCHODIŠTI DOLU BAND. Na konci jara mě příliš nepřesvědčili svým samostatným koncertem, působili dojmem upřímnějšího Naturalu /z nahrávky byli ještě o třídu horší/, takže jsem neočekával nic extra. Začali však svižně a s razancí /líbí se mi především baskytarista/ a ačkoliv mě příliš nerozvažují ani jejich texty, ve spojení s uměleckým sdružením Vrata dosáhli patřičného účinku svého vystoupení. Bohužel neznám název písničky, v níž zpěvák a kytarista /velice mi připomíná uhrančivý typ trochu potrhleho trumbe-ry z italských filmů/ zpívá v ústředním sloganu "...já strašně rád ničím...", kterou divadelníci proložili zanícenou a přesvědčivou recitací otřesného výkalu národního umělce "Mirka" Floriana - "Vandalové"/viz letošní RP/. Pohoda neopadla ani v závěrečné písničce "Hildegarda", a tak to s tím sluncem, vinným střikem, praskajícím hledištěm a dobrým zvukem, vypadalo všechno velice nadějně.

Objevuje se další kapela, ke které nemám nejvřelejší vztah, a to BEZ LADU A SKLADU z Trenčína, tolik opěvovaná publicisty z Gramorevue. Každopádně dobří a sehrazení muzikanti, omračující jistotou a otevřenými texty. Hudba mi však přijde jako podezřelý hybrid pražské a moravské alternativní scény let minulých. A to hlavní, já to prostě tomu malému klukovi nevěřím. Toť vše. Odehrávají brilantně svou známou sérii a publikum je nadšeně vyvolává k přidávku /populární "Udavač"/.

Po krátké pauze přichází pražský MAJKLOV STRÝČEK, kterého jsem užřel poprvé na začátku letošního roku na Opatově a byl pro mě příjemným osvěžením v sérii Dybbuk, STP/naposled/, Krásné nové stroje. S nadějí očekávám pro mne opravdu zajímavý kousek blízkého se večera.

Gott es willen..., Ačkoliv je obloha blankytná, přichází parádní sprcha v podobě nastoupivší kapely. Zpěvák zcela zjevně neoplývá bohatým rejstříkem výraziva a zpívá vlastně všechno v jedné poloze /tam kde se pokouší trochu jinak, špatně intonuje/, oba kytaristé by bývali byli zajímaví v mnohem kratších pasážích, ale utápěli se v chaotických riffech a Stankovi /ex-STP/ nepomohl ani ten nejzárputilejší výraz, který na tváři vyloudil. Jak tedy vykreslit nejvýstižněji obraz Majklova strýčka? Nejistý /ostýchám se přímo říci špatný/ zpěv, pospolu s fádním hukotem kytar, za doprovodu nudných bicích a bezcílně se opakující basy. A do toho všeho křepčící siluety /bylo jich pár, ale přece jen více, než kdykoliv jindy/ omámené zcela jednoznačně nejenom vínem, lijící po sobě pivo a stahující si kalhoty v jakémisi mimosmyslovém spojení s kapelou, která hraje a zpívá pro ně a o nich. Jakýsi duchovní most mezi rozslapanými kelímky a ležící kytaristou. Řekl bych, že to bylo skutečně tučné sousto pro pobouřeníchtivé měšťanstvo, moralizující svazy a výstřední orgány.

Atmosféra značně zhoustla, rozhodně se mi nechce na "plac" k veselému máničkovskému křepčení, zvláště, když zpěvákmpřesvědčuje publikum, že "přichází -jeho- kámo a je pěkně vestrej". Řinčící nudný stroj se zdá být k nezastavení, ale nakonec Majklův strýček přeci jen odchází. /Ach ty naděje Gramorevue./

Je čas tak akorát do fronty na párek nebo na něco z málo dostupných titulů Pantonu ve stáncích a přicházejí UŽ JSME DOMA. Mají rozšířenou dechovou sekci o saxofonistku a flétnistku. V poslední době

často koncertují a mají poměrně velkou přízeň publika. Pustili se do nás s vervou, zběsilé punkové kousky střídají v dlouhých skladbách s dechovými laufy. Je vidět, že se snaží najít cestu ze slepé uličky jednotvárného punku, ale jejich výraz mi připadá příliš akademický a do delé konstrukce předlouhých instrumentálek je jasné vidět. Ta "vymyšlenost" je cítit na kilometry daleko. Přestože je na pořadu ještě několik skupin, Už jsme doma se zjevně zabydleli a podporování svými fanoušky nehodlají ulehčit mým uším ani duši. Posléze jsme se dočkali, jak jinak, ale jsem hotov. Na prsou mě tlačí cosi divného, vznášejícího se ve vzduchu. Z davu, který mimoticky křepčí před pódiem jde na mě hrůza. A vůbec z toho všeho kolem. Z dosud odehraného big-bitu, který mě prakticky neoslovil a tloukl se o hlavy potácejících se postav. Nesnesitelný pocit. Že bych byl takový mejdlo?

Jen těžko se člověku chce na nohy, ale připravuje se derniéra DUNAJE. Chyťme se tedy plovoucího stébka a vzhůru hlavu. Stejně jako před časem přestali samostatně vystupovat Bittová a Fajt, končí tedy nyní i Dunaj /poprvé vstoupili společně do širokého povědomí jako Kolektiv na Rockfestu 86/. Dnes tedy Bittová - zpěv, Kolšovský - kytara, zpěv a všechno možné, Ošťanský - el. kytara, Václavek - bassa a Fajt - bicí /Richter absolvuje pouze koncerty v Praze/ naposledy. Popularita tohoto moravského sdružení je skutečně obrovská a bezesporu zaslužená. Přinášejí s profesionálním přístupem podání i notnou náruč osobitosti /ta je charakteristická hned pro několik moravských kapel posledních deseti let /LP Bittová-Fajt zůstane čnět z hromad černých kotoučů našich mamutích firem snad navěky/. Diváci se shlukují těsně kolem pódia, ještě jednou ochutnat z opojných vod Dunaje. Hradla se zdvihají a ve zpěněných vodách deroucích se k nám křepčí, tančí a zpívá černočerná Iva Bittová, "obluzující svým luzným zjevem" pánskou část publika. Dunaj zalil amfiteátr a já si připadám jako chromý Ind, vstoupivší po roce do Gangy a pocítující blahodárné účinky posvátných vod. Padá ze mě deprese nashromážděná za poslední hodiny a kapela převrátila atmosféru koncertu na správný pól. Všichni jsme spojeni mnohobarevným obloukem duhy a vznášíme se v příjemné vzájemnosti. Do nekonečných přídavek se nechá přemluvit i Mikoláš Chadima, který na vystoupení se svým bandem čeká v šatně. Asi už se nedokážu líc vyjádřit. Potlesk.

Z opojného pocitu mě však vytrhávají první tóny vystoupení "domácích" - KRÁSNÉ NOVÉ STROJE. Tuhle skupinu už bohužel nedokážu strávit delší dobu, jelikož tři roky hraje prakticky stejné věci a její projev se v nejmenším nezměnil /pouze hopsající tanečník a "bavič" mění image/. To co bylo zpočátku veselé a neotřelé, plné síly a energie se popáté stává ukřičeným lomezem odváděným naprosto bez nadhledu. Nemohu však podat objektivnější zprávu, protože utíkám uhasit žízeň. Při zpáteční cestě ještě pódium amfiteátru drnčí pod "Krásné stárnoucími stroji", ale ti už končí. KNS byli mezi prvními, kdo plně využívali dechovou sekci, postupem času se podobné kapely začaly objevovat více a mechanismy jejich projevu se ustálily na mrtvém bodě. Nekonečným omíláním stejného principu jsem naprosto udolán.

Začíná se šerit a připravuje se MCH BAND, který zde vystoupil se stejným pořadem i minulý rok. Tentokrát s opravdovým bubeníkem /ex-Vltava/ a novými kousky. První tóny smyčky se ozývají už do rozsvícených reflektorů. Hlouček diváků se opět semkl okolo pódia. První písnička vychází jaksi nejistě a na začátku druhé prasklá struna způsobuje nekonečný karambol. Od třetí písničky je to lepší a lepší, ale stejně si myslím, že tak rozlehlé prostranství není pro hudbu Mch bandu to nejvhodnější, zvláště když vystupuje na konci celého maratónu a většina diváků má svou míru pozornosti za sebou. Vedle se ještě předvádějí a provakují nějací Poláci z elektrárny, či co, a tak z toho moc nemám.

Následuje ještě poslední kapela - DRUHÁ VERZE a navazuje na přetrženou nit dnešní kalamity. Tvrdý spodek a do toho osvědčené dechy. To už jsme však na konci sil a utíkám na vlak. Společnost opilých pankáčů se zdá být veselá jen na oko. Byl to opravdu náročný půlden.

S tak depresivní atmosférou, jaká na mě působila z části dnešního publika, jsem se ještě na koncertech nesetkal. To už nebylo jen bezvýhodné trmácení se, leč místy vřava připomínala spíš agónii. Aby bylo jasno, nerad bych působil dojmem přestárlého moralisty, ale myslím si, že motajícím se individuím by stačilo chrčení bagru. Navíc mezi těmito postavami a především Majklovým strýčkem vypuklo takové souznění, až mi naskakovala husí kůže. Když si člověk kromě všeho jiného přestává vážit sám sebe, ocitá se peklem. A těch pekelníků bylo na můj vkus přesprátiš. Ale to už patří asi do jiného článku, a proto upouštím od svých nářků. Snad někde jinde, někdy jindy a nějak jinak...

=====

=====

ZVUK PÍSKU A DALŠÍ PÍSNĚ CHODCE-DAVID THOMAS and THE PEDESTRIANS

=====

"THE SOUND OF THE SAND and Other Songs of the Pedestrian" /1981/

Ptáci jsou dobrý nápad /THE BIRDS ARE GOOD IDEAS/

Myslím, že ptáci
jsou dobrý nápad

Slyšel jsem, jak srdce
v místnostech
ťukají na okenní tabulky.
Ale ta srdce si pamatovala!
Pamatovala si,
co ptáci říkají
ptáci říkají, štěstí!
A viděl jsem oči
rozzářené
když ptáci zpívají
Ptáci říkají, štěstí.

Slyšel jsem, že ptáci
jsou dobrý nápad

Viděl jsem posmutnělé oči
jak se dívaly na boty,
které šly kolem.
Ale ony si pamatovaly!
Pamatovaly si
co říkají ptáci
Ptáci říkají, štěstí.
A viděl jsem rozzářené oči
Slyšel jsem rozzářené oči
Když ptáci říkají
štěstí.

522

Yiki Tiki

Pamatuješ si na ty ptáky?
Pamatuješ si na ty boty, co jsem nosil?
Pamatuješ si ty věci, co jsem řekl předtím?
Mám si je vymyslet znova?

Mrknu
a je to.
Všechno jsem to vymyslel
pro tebe.
Myslím na tebe
Na koho?
Myslím na tebe.
Je to jedna z mých nejoblíbenějších
činností.
Vzpomínám na věci
které jsme se naučili dneska
Vzpomínám na věci
na které jsme dnes mysleli.
Myslím na tvou nesmyslnou odvázanost.
Myslel jsem na to,
jak nově
říkat
staré věci.
Myslel jsem,
že vyskočím
a budu kroužit rukama
jako větrný mlýn,
myslel jsem
že vyskočím a
budu se otáčet dokola
jako maják.

Zvuk písku /SOUND OF THE SAND/

Slyšel jsem, jak potichu
přichází zvuk
Přichází
tíše
Když ti v očích
zůstanou stopy smutku
Skutečně ti zůstávají v očích stopy.

Prosím tě,
měj to na paměti
/Někdo/
to včas najde.

Zvuk říká, psst
neplač.

Přichází čas,
potichu přichází,
kdy stopy smutku
jsou slíbány
z tvých očí.
Ty stopy, jsou úplně slíbány.

Nový atomový důl /THE NEW ATOM MINE/

Tenhle ten fyzik
pracuje ve fermiho laboratoři
dnééééé véeéééé
Světla hoří
v noci
Hoří každou noc
a za každou zatáčkou
Není tomu konec, žádný konec
Pracuje pořád dál
pracuje v atomovém dole.
a jde to s ním pěkně dolů.
Světla hoří
v noci
Hoří každou noc.
A on si píská
na veselou notečku
a bručí si něco jako vyloženej cvok
a tak noc ubíhá,
ubíhá,
jak letní opar
A on vidí něco velkolepého:
Není tomu prostě konec.

Pracuje v atomovém dole
a jde to s ním z kopce
upracuje se: papadáda, He?
Tenhle ten fyzik
pracuje v atomovém dole
a noc ubíhá.
Píská si na veselou notečku
a brouká si jaké veselej cvok

a připozdívá se.
Myslím, že je čas jít.
A nechat ho být i s tou jeho prací.
Díky.

Tato píseň není přípitkem fyzikovi jako jednotlivci či jako třídě.
Je to spíše výraz vděčnosti za uveřejnění vzrušujících informací.

Velké sny /BIG DREAMS/

Velký sny se zvětšují.
Příliš se zvětšují.
- Zatáhni!
Tak?
Tak, a co se stane
z těch příliš velkých snů?

Harry propíchn' bublinu
Harry včera propíchn' bublinu
Mysleli si, že byl střelenej.
Mysleli si, že to byl bláznivej zvok.
- Zatáhni!
Takže?
Tak, a co se stane
z těch příliš velkých snů?

"Neďívej se pod kámen"

Takže?
Velký sny se zvětšují.
Takže?
Jsou moc velký
Nejsou skutečný.

Jsem rád, že jsem tě viděl /HAPPY TO SEE YOU/

Byl jsem tak rád,
že tě vidím.
Byl jsem tak šťastnej.
Tančil jsem gigu
Byl jsem tak rád,
že tě vidím.
Spadl jsem
na zem
a znova vyskočil.

Byl jsem tak rád,
že tě vidím
spadl jsem do suterénu.
Byl jsem rád, že tě vidím.

CONFUSE DID

Co uděláš
s vrakem auta?
a co uděláš
s dlouhou šedou sponkou do vlasů
Co uděláš
s jistým pohledem

Kdo tě zmátí?
Ty?

Co uděláš
s hloupou holkou
Co povíš
že láska říká
co láska neříká.
A co uděláš se zkoumavým pohledem?

Co protahuje ten dlouhý obličej
a zapřičinuje ty těžké vzdechy?
Co můžeš říct
s úplnou jistotou?
Ovšem.

Co můžeš říct teď
s úplnou jistotou?
A co bys dělal
kdyby se veškerá naděje
ztratila?

Odpovědi:
Zbav se toho.
Použij to, abys propíchl tu bublinu
Schovej to pod kámen.
To jsem byl já

He?
Ono to neřekne já, Já
Ta skála, znova
to jsem byl já
Zítřek je pěkný dárek
Běž ven a přines ho zpět.

Nejlepší přítel člověka /MAN'S BEST FRIEND/

Detaily mé Slavné Minulosti
Hřmotné řinčení plechovek mé Slavné Minulosti.
Jdou hned dál
a hned si sednou
a rozhlídnou se
velice uspokojeny
samy sebou.

Detaily mé Slavné Minulosti
Přál bych si, abych je mohl
poslat pryč
dát jim lístek
a posadit je do autobusu
nebo tak něco.

Detaily mé Slavné Minulosti
Přál bych si, abych je mohl
poslat pryč
Přál bych si, abych jim mohl
dát lístek
a posadit je do autobusu
nebo tak něco.
Mají ruce v kapsách,
kýble v oceánu

Mých nohy
jsou mí důvěrní přátelé
odstrkávají mě domů
na nic se neptají
a strkají mě domů.

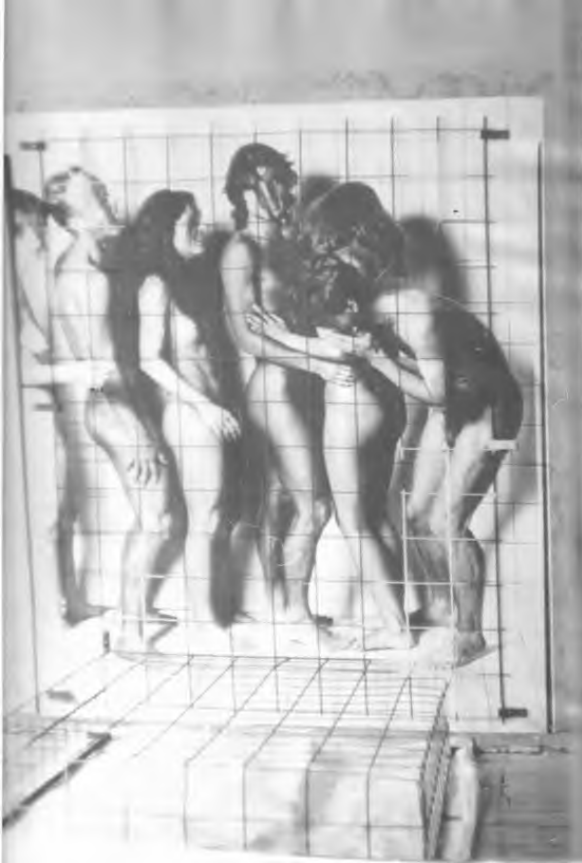
Tato píseň nepodporuje sebedůvěru. Pouze upozorňuje
na dočasnou úlevu, kterou lze najít v děláni jednoduchých
věcí.

Pozn. překl.

Překlady mohou sloužit jenom jako jakási více či méně
přesná informace o tom, co vlastně ten Thomas zpívá.

=====

Prvi foksuski
objekti -











"To přesvědčení přijímáte na základě důvodů: Čechy, jakkoli nešťastné nyní jsou, mohou být pozvednuty k nešťastnějším zemím Evropy ... Ale ví to Čech dobře? Je mu známo, jaké má schopnosti a předpoklady k ještě větším možnostem? Ani v nejmenším si to neuvědomuje: považuje sám sebe za nic, stydí se za svou vlast... O káž by se mi podařilo alespoň u vás, budoucích příslušníků vyšších vrstev probudit užlehtilější smýšlení, učinit vás žárlivějšími na čest naší vlasti! Kolik dobře by to přineslo! Oč obtížněji by prováděli ti své záměry, kdo se snaží nás olupovat o jedno právo ze druhým? Držme se proto, přátelé, domácích zvyků a řádů v naší vlasti! Nedějme se žádnou lástí pohnout k tomu, abychom je opustili a nahradili cizími, které nemají ve srovnání s našimi žádné podstatné přednosti!"

Bernard Bolzano, který však mluvil německy, a proto jej Češi pokládali za Němce.

Potřebujeme někam patřit. Neříkejte, že alespoň občas nezatoužíte přesáhnout monotónní zakletí do soukromých zájmů a starostí, do těch našich malých i velkých sobectví! Potřebujeme se překračovat, tak, až je to v nás zařizeno a je to dobře zařizeno: člověk není jen sobec. Nedáří-li se nám patřit k národu, patříme aspoň k "Trabant-klubu" ...

Národ je to, co bychom potřebovali!

Vlast však není ničím, není-li přijatým nárokem, vyslyšenou výzvou: vlast je to, co potřebuje nás.

N á r o d b e z v l a s t i

Zdá se věru pošetilé začínat s pokusy oživit zemelené city k širšímu společenství novými výměry starých slov. Třeba takových, jako je "národ" či "vlast". Slova, která zní dnes tolika lidem už jen dutě, jako z rozeschlého sudu, z něhož s gustem naposledy popíjeli naši předkové, snad dědové; ještě jeden hlt, který vzápětí zhořkl v ústech, upili otcové v mobilizační noci koncem září 1938. My pak přes léty, koncem srpna, naslechli jsme se už jen starých vůní, ovšem i starých zápachů.

Věřím však, že právě dnes, kdy se stále méně domlouváme smysluplným jazykem a stále více jen jakousi zastírací slovní gestikulací, srozumitelnou jako mimikry vždy jen zasvěceným, těm, kteří jsou "proti", "pro" či kterým je to jedno..., že právě dnes bude muset být na počátku - slovo.

Jsem nedůvěřivý k životnosti slova "národ", protože nevíím, co by mu dnes odpovídalo ve skutečnosti. A pak, český koncept národa, jak chci ukázat, byl věru problematický.

Věřím však dosud ve vlast, ve vlastenectví.

Nevím o žádné jiné, méně pošetilé a zároveň praktičtější možnosti, jak nad rozpadlým národem sklenout svorník tak široký, aby se nikdo nemusel pokládat za předsu vyloučen z naděje konečné moci přesáhnout zoufalou marnost soukromnění, k němuž se cítíme odsouzení poměry. Zároveň svorník dostatečně naléhavý, aby z nás

dokázal vykřesat víc, než jen kolektivní sebelítost a lamentace o tom, že se tu nic dělat nedá...

Ostatně na počátku minulého století ideologové našeho národního obrození, zřejmě v obavách z proslení, přifklili národu jako ideji i jako společenské praxi jen úzký a - jak se později ukázalo - nepřilíhající náročný význam a smysl. Bude to tvrdit s Bernardem Bolzanem /1781-1848/, Emanuelele Rádem /1873-1942/ a Janem Patočkou /1907-1977/; věřím však, že pro všechny osud nenaplněné možnosti národa zůstalo nám aspoň slovo. Prastaré slovo vlast.

Jen slovo? Nakonec přece záleží především na tom, dokážeme-li být vůbec ještě osloveni. Neodumřeli v nás tato schopnost docela, pak ovšem bude na místě předpokládat, že na slova nejasná, vágní a vůbec nepevná v základech budeme velmi citliví, ba alergičtí. Proskoumejme tedy ony základy!

Národ, jak se na jeho vymezení konstruktéři českého obrození kdysi víceméně shodli, pro nás byl a je cosi nakonec samozřejmého, neproblematického, jakoby z přírodního, objektivního řádu odvozeného, daného. Ba osudového, snad i mýtického, i když i tohle mohlo v Čechách znamenat jen "česky mluvícího". Jistěže, až nakonec, až posláze byl národ samozřejmostí. Bylo nejdříve třeba vyvzpomínat jej z minulosti, vyluštit ze starých pergamenů - v nejhorším "objevit" jej ze skříní se starými šípky z žilových válek ve sklepech kostela ve Dvoře Královém... Zprvu nezbyvalo, než jej chránit, žárlivě střežit před nároky a kritérii civilizační, kulturní a především politicky vyspělejší ciziny. Horlivě rozsazovat sazenice obětavého nadšení, pak je přičinlivě zalévat sentimentem a jen zlehounka na ně dýchat, aby neumrzly. - Však hle, již koncem století sebevědomě "v sadě skví se jara květ, zemský ráj to na pohled ..."

Národ byl, za šedesát, dejme tomu za osmdesát let, když nebezpečí germanizace pomínulo - hotov! Mnoho otázek nad sebou samým si nepřipouštěl: vždyť český jazyk se vskutku prosadil i ve srovnání s jazyky národů vyspělejších se osvědčil. Českým národovcům se všechny zpochybňující otázky zdály nadbytečné, podezřelé, ba najednou páchly jím zradou, zaprodanectvím.

Vlast není však z řádu přírody, osudu, mýtu. Není a nikdy nemůže být daností. Je věčně nehotovým dílem kulturním v onom širokém, nejširším slova smyslu. Dílem náročnějším, než "národ po českém způsobu", protože takový národ se prostě ujímá jakýchsi nepromlčitelných, jen pozapomenutých práv, promluví česky a jednoho dne tu jest. Nemá-li nepřátele, nebo jsou-li příliš mocní, začne sám na sebe zapomínat: Nebo zmalomyslní.

Vlast není, nikdy nemůže být hotova.

Č e š i j a k o m i l e n c i a j a k o m a n ž e l é

Původní český nacionalismus byl jako silný, opojný cit: jako zamilovanost, často zaslepená, jako milenecké zbožňování. Vlastně sebezbožňování. Všechno v prvních láskách býváme svou vlastní, náhle objevenou schopností nechat se unést citem, propadnout čemuś mimo nás, okouzlení nejednou více, než Jí nebo Jím.

Vlastenectví však může být jen zralou láskou: řeknu, nepřilíhající ovšem vzletně, že snad může být jako dobré manželství. Neboť je také, či především, rozhodnutím, slibem, závazkem. Něčím, co se nám kdykoliv a bez předběžného varování může rozpadnout v rukou a co proto musíme vytvářet a stmelovat stále znovu.

Láska milenecká je spíše jen onou zamilovaností. Je citem, v němž se čerstvě uvědomělá a proto vlastně obtížná individualita slastně rozplývá, zbavuje sama sebe. Je nerealistickou absolutností nároků a práv, všech práv jednoho vůči druhému: Jsem tvůj, jsi má, šeptají si milenci, ale na stejnou notu se zpívalo také v cituplných písních vlasteneckých minulého století. Jen vyjimečná, protože vesměs nakonec nešťastná jsou

však manželství, v nichž takováto zamilovanost přetrvává, aniž vyzraje v odpovědnou lásku. Neboť dobré manželství není záležitostí přirody, šťastným tahem v loterii osudu, ale dílem dvou lidí: je, s prominutím, kulturní institucí. Je také láskou, ale je, jak už řečeno, zároveň rozhodnutím, slibem, závazkem. Také tu jde o práva jednoho k druhému, ale stále více i o společnou odpovědnost, o dobrovolně, právě z lásky dobrovolně sdílené starosti. Ano, povinnosti. A také o obtížnou schopnost odpouštět.

Křesťanská idea nerozlučitelnosti manželského svazku, ostatně základ i mnoha jiných, než jen křesťanských forem tradičního manželství, není původně nelidským nárokem, omezujícím člověkovu svobodu, jak se moderním lidem zdá. Je naopak nejnáročnějším a přitom zcela samozřejmou výzvou k lidskosti: v podstatě/ před Bohem, rozumí křesťan/ jsou přece všechny lidské bytosti totožné a už proto je vůbec možno vznášet nárok snášlivosti. Jak vůči těm dvěma, které v dřívějších dobách svedla dohromady vůle rodičů nebo pravidla širšího společenství, tak i vůči těm, kteří se našli sami, ale po čase přestali hořet oním zaslepujícím plamenem lásky milenecké. Proti romanticko-sentimentální představě o výlučnosti každého šťastného svazku dvou nezastupitelných jedinců jako počinu trvalé lásky, proti skeptické vlastní víře v toliko osudové a tedy náhodné šťastné setkání muže a ženy, klade křesťanství a vůbec tradiční kultury velmi neromantický, ale o to kulturnější, civilizovanější imperativ nerozlučitelnosti manželství. Předpokládá totiž, že jako bližní, jako rodiče svých dětí a hospodáři na společném, zděděném a zvelebeném gruntu, tedy ve svém lidství nejsou konec konců ten a ten muž a ta a ta žena nezaměnitelní: pouhý vzájemný cit, byť sebesilnější, může být prvním, ale už vůbec ne posledním důvodem jejich svazku. Právě proto, že není založen především na osudové náhodě, mohou si dát před Bohem slib věrnosti a proto jej mohou a mají dodržet. Lásky nemusí jen "propadnout", mohou se jí i - naučit. Na ona absolutní práva zamilovaných, odpovídající moderním představám o osudové výlučné volbě nezastupitelného partnera, navíc ještě v bouřlivém, ale i chaotickém a egoistickém období dozrávání osobnosti, se tu realisticky rezignuje - a věčnost manželské nevěry naznačuje, že tento realismus je na místě. Realismus zůstal, ba zbytněl, zcyničtil: nároky, kdysi z něj samozřejmě vyplývající, odvrhli jsme přitom jako bigotní pověru. Žijeme přece ve věku konzumu a tedy spíše práv /která právě lze konzumovat/, než povinností /které konzumovat nelze, které dokonce nejednou nutí k odříkání/. Není zas tak moc důležitá, že jsou to dnes práva nejednou jen deklarovaná. V nejhrošším případě žijeme v přesvědčení, že máme alespoň jakási "práva na práva". Povinnosti, které máme, jsou od ďábla: od úřadu, zaměstnavatele, od dopravní policie...

Český nacionalismus, intenzivně citově prožívaný vztah k pospolitosti lidí, mluvících česky a k symbolům této pospolitosti - to byla právě jen láska milenecká a možná jen ta zamilovanost. Stojí, ale i padá s vědomím výlučnosti, t.j. týká se jen a jen vztahů cechů k Čechům, ačkoli ti přece na daném území nežili sami. Kulminuje, když se pospolitosti dostane do posledního důkazu toho, že Češi patří k sobě, když se jí dostane samostatného státu. Z hlediska nespecifikované "potřeby" lidskosti je to láska sebecká, i když tolikrát dokázala projevit se až okázalou obětavostí. Je také zaslepená. Taková láska, vlastně tedy zamilovanost, postupně však vyprchává s tím, jak zelených nejasností mládí ubývá. A jak přibývá konkrétní odpovědnosti za stát, který bohužel není soudržný, protože není etnický homogenní. Dnes z toho všeho zůstalo chtěné-nechtěné, jen formální manželství: nejasně pocítované, zapomínané, také proto, že nepřilíhla povzbudivá minulost, společná, ale to dnes znamená především společně promrhávané a rozkrádané národní jmění... Denní snění o rozvodu, který to všechno vyřeší!

s emigrací. Budoucnost? Kdo by na to dnes přísahal, že tu bude vůbec jaká společná budoucnost dětí našich dětí?

Z Českého národa tedy zůstala jen formální manželství, bez citu a bez lásky, bez společné sdílené odpovědnosti.

Jak se to mohlo stát?

Jaká že byla ona původní představa českého národa, toho národa, který se dnes probouzí z melobného spánku pomalu už jen při tom nešťastném hokeji?

Nesmiřitelnost dvou nacionalismů

Teprve před půl stoletím upozornil Emanuel Rádl v "rádlovsky" zaujaté, pateticky bojovné a na tehdejší aktuální politické problémy a spory polemicky reagující studii "Válka Čechů s Němci" na zvláštní, zcela "nezápadní" fundaci moderního českého národa, který si zhruba po dvousetleté cenzuře začal na počátku minulého století uvědomovat svoji osobitost a jednotu. Rádl - "masaryko-vštější" než sám Masaryk - stál se svými názory zcela osamocen a jeho hlas, nejednou prorocky varovný, byl zcela oslyšen.

České veřejné mínění nebylo ochotno tradiční pojetí národa přehodnocovat. Vždyť povrchnějším pozorovateli mohlo by se právě tehdy zdát, že tomuto pojetí dostává se konečně historické satisfakce: Češi měli konečně svůj vlastní stát, v němž Němci byli toliko menšinou de facto /nikoli de iure/, žijící na periferních územích a nemající žádných kolektivních národnostních práv. Zdálo se, že když se pak po letech obstrukcí rozhodli v roce 1926 pro loajální spolupráci s Čechy, pro vstup do vlády, že se tím definitivně smířují se svou porážkou. Avšak ze kulisemi vnějškových úspěchů sebevědomého národnostního státu schylovalo se pomalu k dalšímu, a jak se později ukázalo, k definitivně poslednímu dějství oné věkovité "války Čechů s Němci"; již za deset let na to měla být heinleinovská Sudetoněmecká strana nejsilnější politickou stranou v Československé republice. Všechny ostatní strany myslely spíše na své vlastní zájmy než zájmy státu...

Kolikrát jsme se již ubezpečovali o tom, že náležíme spíše světu evropského Západu než Východu, zdůvodňovali si proč a jak! Nevím však o nikom, kdo by - s výjimkou Rádla - upozoroval a hlasitě řekl, že právě v ideovém a praktickém pojetí národa jsme se evropskému Západu, rozumím tím s Rádlem Evropu na západ od Rýna, vzdálili nejvíce. Přesněji řečeno: nikdy jsme se mu v tomto ohledu vlastně nepřiblížili. Tvrdím dnes, že je to vzdálení, které mělo a má doslova osudové následky.

Je paradoxní, i když na druhé straně zcela přirozené, že náš výměr národa, se ze všeho nejspíše podobá výměru toho národa, vůči němuž jsme usilovali národnostně se vyhranit, od něhož jsme se ze všech sil chtěli oddělit. To ovšem ale nemohlo dopadnout jen dobře: nasnadě bylo nějaké definitivní řešení, protože Češi a Němci byli nejen sousedy. Žili také dlouho spolu v jednom státním celku, dlouho byli příslušníky jednoho národa /nikoli ovšem národa v moderním pojetí/ "Öhmen". A právě Němci s "nezápadním" pojetím národa jako společenství jazyka přišli: v každém případě mají jak myšlenka tak praxe moderního českého i německého národa - příznačnou shodu okolností v obou případech národů po dlouhou dobu bez vlastního státu - společné kořeny.

Němcům daly pocítit jejich malost a slabost napoleonské války - mírem tylžským bylo rozbito Prusko. Vypjatá německá romantika je tak v neposlední řadě svéráznou kulturní kompenzací zaostalosti společenského, zejména politického a státního života: národ definuje na základě toho, co v politické mizérii zbylo. Z nouze učinila ctnost a vyvolala tak patos německví, které mělo být oslavou ducha. Na české straně vyvolaly zážitek ještě bytestnějšího ohrožení josefínské reformy, které ve jménu racionalizace celorakouského státního provozu potlačovaly jakýkoliv "neracionální" svéráz,

v našem případě mimo jiné český jazyk. Na německé straně horuje pro německý národ patetický Fichte, Slované pak najdou svého proroka v zasněném utopistovi, také ovšem Němci, Herderovi. Romantický cit pro idealizovaný národ osvojují si v Jeně mezi rozráceným studentským živlem Kollár a Šafařík a oni pak infikují mladého Palackého, tehdy působícího ještě na slovensku, resp. v Uhrách. Dispozice ke "kulturnímu", romantickému nacionalismu dostávají se do Prahy pozoruhodnou oklikou: z německé Jeny přes evangelické Slovensko...

Dva národy, které spolu po staletí žily v konfliktech i ve spolupráci, které se vzájemně obohacily nejedním podnětem, i když my jsme zpravidla byli v roli žáků, antagonisté a partneři, uvědomí si sama sebe, svou moderní ~~ideální~~ národní identitu právě v této nešťastné ~~xxx~~ romantické poloze citu, aby už tím vykročili na cestu, která nevyhnutelně povede k dramatickému konci vzájemného soužití: Češi se, díky vítězství spojenců v 2. světové válce vyhnou "konečnému řešení", Němci se, jako poražení, nevyhnou odsunu. Přitom od počátku minulého století, od té doby, kdy se oba jazykové kmeny národně uvědomí a definují, a zejména pak od roku 1848, je stále zřejmější, že spolu necokají žít v jednom státě, ba že se o to nebudou příliš snažit: ani v širším Rakousku, ani v užším Československu, ani v rámci protektorátu, ani v lidově demokratické republice. Konstituovaly se totiž v duchu téže vylučné, partikularistické ideje a tvrdím, že ideje nejenom nestátní, ale přímo "státní": ideje přirodně pojatého národa, vymezeného společným jazykem jako hodnoty nejvyšší. I kultura jako další "národnostní" princip je tu pojata vlastně přirodně: nikoli jako lidský výtvor, jako civilizace, ale jako děkaz věků či jako kultura v užším, jazykovém /slovesném/ smyslu. Rekneme to obrazněji takto: kultura jako lyrika, nikoli jako právní řád. Zhoršování vzájemných vztahů Čechů a Němců a především definitivní konec soužití po roce 1945 potvrzuje fatálnost jazykového měru národa.

N á r o d p o l i t i c k ý

Národ v "západním smyslu", jak ukazuje Rádl, je národ politický, střízlivěji založený na rozumu. Je společenstvím lidí, kteří se z praktických důvodů zorganizovali pod jednou ústavou, kteří činně, byť i v nejvyhraněnějších konfliktech, osvědčili vůli vytvářet v tomto rámci lidské podmínky vzájemného soužití. Původ, rasa, kmenová příslušnost, ale ani dřívejší společná minulost, kultura, tradice, tím méně tzv. národní charakter nejsou z tohoto hlediska zásadně rozhodující, protože hlavní je ona vůle vytvářet a zdokonalovat státní společenství a takto vytvářet novou přítomnost a budoucnost. Výrazem toho všeho je loajalita k zákonům, k ústavě, ke státu. Národ není tu cosi nahledané přirodního, není "rostlinou přirodní jako rodina, jen má více větví" /Herder/, naopak, je útvar "umělým" - v duchu rousseauovského - herderovského a vůbec romantického jde tu o umělost ve smyslu jednoznačně pejorativním: "němectví" bylo odtrženo od konkrétní politiky a jeho idealita byla postavena do protikladu k "pouhému" pragmatismu politiky francouzské a anglické. Rasa či jazykový kmen - to, co vesměs bylo ve střední a východní Evropě postačující podmínkou vzniku a přímo podstatou existence národa - byl a je na Západě pouze "materiál", z něhož může politický národ, ale také nemusí vzniknout. Vznikne-li, pak zpravidla přibírá "materiál" i odjinud, nevznikne-li, přímé smíšením nejrozmanitějších "materiálů": /Angličané pocházejí z Britů, Normanů, Anglosasů; Francouzi z rodin galských a germánských, z Americe ani nemluvě/. Stát tu není pouhým "vyvrcholením rodiny", jak nenárodně postuloval obdivovatel nezkaženosti ušlechtilého divocha Herder, ale je cílevědomým, i když nutně konfliktním dílem lidí, pokoušejících se

v daném rámci o uskutečnění nejdokonalejší organizace společnosti. Toto historicky starší "západní" pojetí národa je tedy výrazně politické, jakkoli přitom právě rozpínavosti politiky, tj. instituční moci, staví relativně pevné hráze z jiných autonomních sfér lidského života. Bez těchto hrází, které však nemohly být stavěny v politickém vakuu jako třeba u nás, převládla pak nutně totalitní aspirace politiky. Na východ od Rýna se totiž od počátku minulého století konstituují národy, které z nejrůznějších důvodů nestihly zorganizovat se ve svazky státní, občanskoprávní, vesměs a duchu pojetí "organického" /Rádl/, takřka jako přirodně rostlé. Lze také mluvit o "státním" pojetí národa na jedné straně a o pojetí "kulturním" na straně druhé: osudovým paradoxem však je, že čím dále na Východ, tím více stát sám se stává hrází vůči všemu, co státem není, včetně kultury samotné. Usiluje všechno postátnit. Právě "kulturní" národy nejdříve dokázaly totálně zpolitizovat původně zcela nepolitické sféry života: politika a stát tu, nedemokratizovány, působí jako nezvládnutelný přírodní živál. Ze takových podmínek se jen stěží může rozvinout občanská loajalita ke státu, bez níž se nacionalismus nedokáže transformovat ve svou zralejší, "občanštější" formu, ve vlastenectví. Lidé se pak ke státu chovají buď se servilní poslušností, nebo jako nepřátelské, cizí moci, buď jako otroci nebo jako notoričtí revolucionáři.

L o a j a l i t a

U pojmu loajality, tj. loajality k vlastnímu státu, bude třeba se zastavit. Také proto, že u nás něco takového ~~nikdy~~ se vlastně nikdy ani nevivínulo. Nejspíše z toho důvodu loajalitu raději už předem podceňujeme a morálně dezavuuujeme, ačkoli je jakýmsi moderním vtělením rytířkosti, věrnosti, věrnosti. Jak však zdůrazňuje Rádl, není věrností ani slepotou, ani formální: znamená sympatickou účast, vědomí spoludopovědnosti, solidárnost. Nikoli konformnost! Řekl bych, že opozice vůči té které vládě, či, jak by se dnes spíše řeklo, vůči režimu, může být výrazem velmi silně, už také proto, že nepohodlné loajality ke státu: toliko lhostejnost či zásadně negativistická opozice nemá s loajalitou nic společného. Jistě, i loajalitu lze vypovědět, i "nejloajálnější" člověk se může vzbouřit a má k tomu právo; ale předně se k revoluci odhodlává po mravním boji a mravním rozchodu s předmětem své víry a ze druhé opouští jeden ideál jen kvůli ideálu jinému. Loajálnost není jen zvykem ani instinktem, nýbrž jest založena na přesvědčení, ale nejen rozumu, nýbrž i citu. Rádl dále připomíná, že u nás, kde "ideologie obyvatelstva jest založena na kmenovém vlastenectví, které počítá jen s láskou ke svému kmeni, s úsilím jeho moc co nejvíce rozšířiti a užiti k tomu eventuálně i moci státní, stává se jen prostředkem v boji kmenových zápasů... Později zápasy s dynastií habsburskou, zemí nepřijíci, nedaly mnoho příležitosti k rozvinutí loajality. Století XIX. pak svou jednostrannou nacionalistickou agitací a herderovským pojetím národa jako přirozené jednotky proti nepřirozenému státu soustavně podrývaly státní loajalitu. Tak málo bylo pro ni smyslu, že není ani jediného vážnějšího projevu z doby poválečné, v němž by si myslící Čech uvědomil, že odporem k Rakousku trhá staleté svazky a že tento odpor jest třeba i n d i v i d u á l n ě /podtrhl E.R./ mravně odůvodnit, protože se jím láme svazky loajality... U nás jsme si dosud nezvykli dělati rozdíl mezi národností a státem; půjde o to, na tento rozdíl systematicky upozorňovati." Stát byl prostě příliš dlouho cizí, nepřátelský "erér" a všechny pozitivní city upínaly se k národu, jako zprvu programově, pak už jen spíše bezděčně rozkladnému prvku ve státě. Nezvykli jsme si na tento dosti zásadní rozdíl mezi národem /v našem pojetí/ a státem ani potom, ba nezvykli jsme si dodnes, kdy už je otázka sama vlastně jen akademická.

Po roce 1918 byl sice samostatný stát vesměs radostně uvítán, ovšem základnímu problému "politického národa" jsme se i tehdy vyhnuli: stát byl jednoznačně toliko navenek. Uvnitř, přes jeho demokratické rysy, rozlišoval na jedné straně mezi Čechy a Slováky /"Čechoslováky"/ jako "státotvornými národy", mluvícími "státními jazyky" a na straně druhé mezi příslušníky jazykových kmenů, používající to jednotlivými "státními občany československými": těmi byli kupříkladu Němci a Maďaři. Stát byl tak vyvrcholením pouze "československého národa", byl nezastřehněn mocenským potvrzením jeho převahy. "Československá republika" a "československý národ" nebylo přece jedno a totéž! Tento národ nebyl politickým národem, protože do sebe odmítl zahrnout příslušníky jiných jazykových kmenů. Snad to ani nebylo možné: státy se udržují těmi idejemi, na základě kterých vznikly, řekl kdysi Masaryk. Nebo také s těmi idejemi umírají, říká vlastně totéž. Československý vznikl sloučením idejí neslučitelných, ohně a vody: s uplatněním státoprávní zásady historické kontinuity zemí Koruny české a demokratické zásady přirozeného práva, práva na sebeurčení národů. Němci a Slováci ocitli se tak v téměř státě na základě dvou zcela protikladných zásad! Jen to bylo těmito zásadám společné, že použití obou zdálo se být sebevědomým a také lehkovážným Čechům, "miláčkům Dohody", jak si sami říkali, výhodné. Čeští politikové konjunkturálně využili výjimečně příznivého okamžiku a brali, co bylo možno vzít. Počítali jsme se přece mezi státy vítězné...

Se Slováky i s Němci naložili jsme pak jako výhradní vlastníci státu. Domnívali jsme se přitom, že obecně demokratický charakter státu postačí uspokojit ambice nečeského obyvatelstva. V každém případě integrující státní idea, s níž by se mohli jak Slováci tak i Němci ztotožnit a ve jménu které mohli by být ochotni ve chvíli ohrožení náš stát bránit, nevznikla. "Čechoslovakismus", který se snad někomu mohl zdát být takovou ideou, či jejím zárodkem, byl ve skutečnosti jen nacionalistickým zneužitím nezažité ideje politického národa: nepředstavoval stejné zájmy a stejné oběti na české i na slovenské straně; navíc se nelze ubránit podezření, že byl inspirován především zcela přízemní snahou přečíslovat Němce, kterých v novém státě bylo více než Slováků /samotných Čechů byla přitom jen slabá nadpoloviční většina/. Proč do "státního národa" měli patřit jedni občané a druhí ne? Proč Slováci ano a Němci, Maďaři, Rusíni, Poláci ne? Protože právě Čechoslovakismus nebyl integrující státní ideou, ale pokusem poněkud zůstalejší Slováky s paternalistickým sentimentem - zahrnout do vyspělejšího a silnějšího českého národa. Netřeboha bagatelizovat, co všechno dobrého přitom Češi pro Slováky udělali. V úhrnu šlo tu však o dotažení českého nacionalismu ad absurdum. Státní idea tedy nevznikla a nikdo se jí ani nepokusil formulovat, promyslet. Nebylo totiž základů, na nichž by takový pokus mohl být podniknut: národ byl prostě nadále jazykový kmen a stát nyní čímsi navíc. Byl jeho mocenským zařízením, zařízením Čechů jako kmene nejsilnějšího. Málo platné, byli jsme nyní malým Rakouskem.

Když pak byl tento stát ohrožen, byli jsme my Češi zaskočení nejen zradou západních spojenců, ale právě i neloajalitou vlastně ne-Čechů, včetně Slováků, a čeští politikové rezignovaně odevzdali stát Hitlerovi...

Loajalita za protektorátu mohla být ve skutečnosti jen kolebo-rací.

Po válce jsme vysídlili všechny Němce a čeští politikové opět nesplnili sliby dané Slovákům /federace nebo alespoň autonomie/. Stát si nyní přivlastnil ti, kteří se prohlásili za "předvoj dělnické třídy"; loajalita vůči takovému státu byla příliš násilně vynucována než aby mohla být skutečná.

Západní idea a praxe státu jako společného díla vždy tu podléhala východní idejí a praxi státu jako uskutečnění již hotové a výlučné danosti: národa v jazykovém či "národa" v třídním pojetí.

Národ ukazuje se tak jako proměnlivá, jevová forma naší neschopnosti překonat nechuť ke státu jako příležitosti pro všechny, jako státu občanů.

Loajalita ke státu je však hodnotou jen tehdy, není-li výsadou jen některých, byť i tito někteří tvořili ve státě většinu. Loajalita vůči "svým vlastním" /Čechům, soudruhům.../ je krajně nebezpečným zjednodušením poměrů: v nejlepším případě vede k demokracii tzv. většinové. Které menšiny přijdou zkrátka, je pak už vlastně nahodilé: zda Němci, Slováci, nekomunisté či naopak idealističtí komunisté jako dnes ... Teprve loajalita vůči státu, jež zahrnuje všechny občany /nebo obráceně: vzájemný respekt všech občanů, kteří takto vytvářejí stát/ je náročným postojem, který můžeme vyžadovat bez obav, že vyžadujeme konformitu, přizpůsobivost, sobectví.

O d p o v ě d n ý j e d n o t l i v e c a l i d

V "západním" smyslu je tedy národ právně vymezitelným sjednocením občanů, jejichž individuální vůle se projevila ve volených shromážděních, smlouvách a plebiscitech a jejichž integrace se téměř vždy soustředila kolem politické ideje. Příslušnost k národu nemůže tu být určována v prvé, ale ani v druhé řadě tzv. objektivními znaky, jako je rasa, jazyk, původ /později třeba "třídní původ"/. Národ se tu proto neuzavírá - a z principu ani nemůže uzavírat - vůči nikomu, kdo chce politickými prostředky, tj. prostřednictvím státní moci nebo opozicí vůči této moci, prosazovat své pojetí ideálů, na kterých moderní západní společnost vznikla, především demokracie a liberalismus, nebo které ji ovlivnily a ovlivňují, jako např. socialismus. Národ je založen na suverenitě jednotlivých občanů a na aktivním uvědomělém vztahu rovnoprávných příslušníků národa k národnímu celku. Pak opravdu nemůže být důležité, jakým jazykem kdo mluví.

"Ne-západní národy" se utvářely kolem iracionálního, nepochopitelného, vlastně biologického a v tomto smyslu "předcivilizačního" lidu, přičemž důraz byl kladen nikoli na individuální svobody, nýbrž na společenství, kolektivnost, a sdílené city. Přirozené právo proměnilo se tu v právo přírody. Nejednou se v duchu romantismu zdůrazňovaly idealizované vnitřní hodnoty nepolitického, ~~zázraků zázraků~~ civilizací nezkeženoého "lidu", projevující se právě v jazyce, v kultuře, ve zvycích. Romanticko-nacionalistické koncepty vždycky osvědčují sklon k idealizaci vlastního národa, brání kritickému myšlení, bez něhož nakonec není moderní vědy, tím méně politiky. Proti národům "odvozeným" /násilím vzniklým, atomizovaným, odcizeným..., atd, jak se s despektem poukazovalo právě z německého spekulativního myšlenkového světa/ byly vyzvedávány "původní" národy, jako organické celky, málem jako jednotlivé kolektivní osobnosti, nadané dokonce "národní duší", již se jednotlivec plně a často rád podřizoval. "Národ" tu byla objektivní kategorie, která se vyznačovala trvalými etnickými trendy, zejména právě jazykem a kulturou. Národ je pak vskutku pokračováním rodiny a kmene, je založen biologicky a na rasových instinktech. Takový národ je proto také postaven p r o t i státu, nad stát, jako cosi vyššího, mravnějšího: Herder věří, že národy, zbavené otěží státní politiky a ponechány sami sobě, počnou se vůči sobě chovat jako členové velké rodiny, překypující láskou. Pravděpodobněji je, že něco podobného si zřejmě myslel i Masaryk...

To všechno je pochopitelně jen velmi hrubá charakteristika civilizačního vývoje národů na obou stranách Rýna, jak ji varovně svého času připomněl Rádl. Přes všechny možné výhrady vůči této zjednodušující charakteristice nelze však popřít, že existují jisté, a to nikoli nepodstatné rozdíly v tom, jak prožívají svoji "národnost" Angličané, Francouzi, Švýcaři a Američané a jak Němci

/ti mysleli dokonce rovnou na rasu/, Rusové, Poláci, Bulhaři, Italové a v neposlední řadě - jako poměrně čistý typ - my Češi.

Byl, či dokonce je to fatální osud? Ptáme-li se tu po jiných možnostech, je přirozené, že se obrácíme do minulosti. Tonoucí se i stébka chytá, říká se. Rád bych se přidržel světlé památky Bernarda Bolzana, Čecha nečeského žaření. Vlastence.

Zprvu, v prvních desetiletích minulého století, nebyla snad jediná možnost jak vytvořit národ. Připomínám tu však Bolzana nikoli proto, abych nehistoricky litoval, že zůstal sám, nýbrž proto, aby plastičtěji vynikla rizika oné skutečně nastoupené cesty a především proto, abychom dnes, kdy po národu je vlastně veta, nemuseli "vymýšlet" vlasti úplně od začátku.

Podivný Čech

Úplně od začátku - jako Rádl. Je příznačné, že tento myslitel, který zůstal vlastně sám a jemuž nikdo neporozuměl a rozumět snad ani nechtěl, a který proto neměl následovníky, nepovšiml si při svém jinak tak důkladném promýšlení českých dějin muže, který by mu musel být svým pojetím národa, resp. právě vlasti, velmi blízký. Avšak vysokoškolský učitel, teolog a především morálně a sociálně orientovaný reformátor Bernard Bolzano, současník druhé, tzv. Jungmannovské generace obrozenců, byl právě takovým solitérem jako Rádl; ani on neměl následovníky v pravém smyslu. Nebyli to lidé s vůdcovskými sklony. Za pronikavost vidění zaplatili svou osamoceností - ačkoli oba tolik chtěli ovlivnit veřejné mínění, ačkoli oba pro to udělali vše, co bylo v jejich silách.

Nelze proto mluvit o jakékoli souvislejší, byť třeba i tenké linii tradice promýšlení konceptu českého politického národa. Jistě, Palacký, Masaryk, Nejedlý, abych jmenoval nejvlivnější "obrozence", po svém modifikovali, rozšířili či zúžili původní obrozenecký pojem národa, ale v zásadě jej všichni přijali. Hlasy Bolzana a Rádla jsou tímto unisonem zcela přehlušeny. Nelze se tedy divit tomu, že druhý o prvním nevěděl. Nelze se však divit ani tomu, že nad vymezením národa se dnes málokdo vůbec pozastaví: zdá se nám to být cosi zcela samozřejmého a dnes i proto - lhostejného.

Je až zásluhou Jana Patočky, že ve svých studiích z šedesátých let /měly vyjít ve svazku vytištěném už s titulem "XX O smyslu dneška" v Mladé frontě v roce 1968/ poukázal na ono osudové "dilema v našem národním obrození", jak mu jej představují na jedné straně Jungmanny a na druhé straně právě Bolzano. Ubávám se však, že i slovo "dilema" je tu nadsázkou: nebylo tu dokonce ani sporu, natož dilema. Bolzana, jakožto svrchovaně aktuálního myslitele, který vystoupil v Čechách s alternativním pojetím národa, tohoto Bolzana musel Patočka doslova pro veřejnost objevit. Vědělo se sice mezi zasvěcenci vždycky o tom, že Bolzano byl skeptický k nacionalistickým vášním své doby, že byl soupencem "dvojjazyčných" Čechů a že přitom z jakési ušlechtilosti, snad křesťanské, přál českému povznesení sociálnímu i kulturnímu; tomu však jeho vrstevníci rozuměli jako pouhé nacionální vlažnosti. Ostatně byl přece všeobecně pokládán za Němce. V korespondenci Jungmannovského okruhu najdeme nejednu zlamyslnou charakteristiku tohoto nekonformního kněze, dokonce i škodolibé poznámky na Bolzanovu adresu v době jeho procesu - vleklého politického konfliktu s Vídní a s Římem. Bolzano však nebyl v národnostním ohledu především tím, kdo p o s t r á d á jistě zaujetí pro český národ: byl tím, kdo měl j i n o u představu o tom, co má být národ. V každém případě to byla představa náročnější, než ta, kterou prosazoval Jungmann, nebo která tanula na mysli Tylovi, když psal svého "Posledního Čecha". Náročnější a nejspíše proto odmítnutá.

Bolzano byl už vždycky vnímán na pozadí jediné představitelného, zdánlivě jediné možného a tedy naprosto samozřejmého pojetí národa

jako jednoty v podstatě objektivně dané. Jednoty, která proto nemusí být nikterak náročněji motivována, zdůvodňována a prověřována, protože její podstata byla, je bude nesporná, rozumějící se sama sebou. V takovém kontextu myšlení-nemyšlení uniká ze zřetelů právě to, co tvoří Bolzanův originální myšlenkový přínos: jeho jinakost jeví se národcům jako pouhý deficit pražského, a vlastně jakéhokoli národního zaujetí, jako deficit velmi povážlivý v době, kdy se český živel domáhal - stále vyhraněněji v odporu vůči živilu německému - do té doby nesamozřejmých práv. I ti nejproslulejší exhorty /pravidelné nedělní promluvy-kázání ke studentům a vůbec k pražské inteligenci; Bolzano jich měl nakonec mnoho set! / přednáší Bolzano v roce 1816 a jistě to nebyla náhoda. Toho roku totiž dosáhlo české národní hnutí významného politického úspěchu: vláda vydala dekret o vyučování českému jazyku na gymnáziích a o tom, že při obsazování míst ve veřejné správě v Čechách mají mít přednost ti, kteří ovládejí oba "zemské jazyky". Češi, zejména právě mládež na univerzitě, vítali tato opatření s nadšením, Němci byli pobouřeni. Bolzano na tyto nálady v exhortách bezprostředně reaguje, nikoli však v tom smyslu, že by se stavěl na stranu jedné proti druhé. Bolzano především zpochybňuje postoje obou stran, onu vášnivou stranickost, odvozenou z fatální, z hlediska lidského nahodilé okolnosti, že někdo mluví tím a jiný zase oním jazykem. Ubává se, kam až národní rozpory mohou vést, a hledá jiný, univerzalističtější svorník pro ty, kteří chtějí, potřebují žít a pracovat pro nadoborní hodnoty. Není to výraz lhostejnosti k české věci, k věci, která byla v tehdejší době sváru věcí slabší; Bolzano jasně vidí všechny nespravedlnosti ve vztazích Čechů a Němců a všudecky přeje slabším Čechům, aby se co nejdříve kulturně, civilizačně /a to mu znamená především sociálně/ povznesli. Klade důraz na řešení právě oné sociální stránky poměru obou jazykových kmenů: to byl důraz hodně v Čechách předčasný, málo asi srozumitelný a málo populární, protože v sobě předpokládal náročnost myšlenkovou a opravdovostářavní, s níž zápal buditelů, brusičů jazyka a organizátorů plesů a divadelních představení nemohl být srovnáván. Předpokládal také jistou všeobecnou politickou úroveň, pokud jde o zralost sociální struktury, vyžadoval všeobecnější osvojení si smyslu pro občanskou etiku a v neposlední řadě i vyšší úroveň politického myšlení. Je snadné najít vysvětlení oné neblahé okolnosti, že totiž Bolzano nebyl vyslyšen v tom, že poměry prostě nebyly zralé a že tudíž jeho pojetí národa - vlasti bylo jaksi "předčasné". Je to však příliš snadné, podezřele snadné vysvětlení, uvážíme-li právě větší náročnost jeho konceptu: byla zvolena alternativa nepolitickéjší, snadnější.

Bolzano nechová se tedy vůči národním vášním toliko jako osvícenský skeptik, není "jen" tzv. dvojjazyčným Čechem, Čechem ve smyslu "böhmisches", není prostě tím, co mu c h y b í : Bolzano je nepochybně patriotem, vlastencem, avšak vlastencem docela jiného než tehdy převládajícího ražení. Je vlastencem s občanskou odpovědností, vlastencem možného budoucího politického národa českého... Jeho vlastenecké city jsou možná city prvního občana v Čechách. Napřekvapí proto, že se k němu otevřeně hlásil právě Havlíček.

Bolzano mluví mnohem častěji o vlasti než o národě. Čím je mu vlast? Je mu zemí, od níž člověk přijal nejvíce dobrodiní a které je naopak schopen prokázat nejvíce služeb. Vlast je mu definována mravními závazky a láska k vlasti může se smysluplně projevit jen v horlivé snaze rozmnožit její přednosti. Člověk, který miluje svou vlast, nemůže se bez bolesti dívat na její bídu a úpadek. "Jsou-li jeho spoluobčané uráženi, zachází-li se s nimi jak s dobytčím, zpění se mu krev v žilách při takovém pohledu. To nestřpím, prokletý zlosyne, vzkřikne. Chci být tvým žalobcem, ukřivdná nevinnost musí být pomstěna! Tak volá a stovky se k němu připojí, probuzeny jeho voláním a porušená spravedlnost v zemi je opět obnovena". Láska k vlasti je tedy Bolzanovi totožná s aktivní snahou po nápravě poměrů.

Vlast a lidstvo

Sám o sobě je každý stát pouze náčrtkem toho, co náleží realizovat lidstvu – obec boží na zemi. Nemá smysl vyhledávat nějaký osobitý národní charakter či zvláštní smysl dějin, odvozený z vědy už hotové minulosti, protože vlastní úloha národa vědecky leží před ním, v budoucnosti. Tu se snad rozjasňuje smysl předchozího poukazu na analogii mezi vlastí a manželstvím, jako čímsi nerozlučitelným: konec konců "jen" lidské úkoly náleží uskutečňovat vlastenci-občany ve své vlasti a takové úkoly může realizovat s kýmkoli, s lidmi, mluvícími jakoukoli řečí, mají-li právě smysl pro občanství, jsou-li loajální ke společnému dílu, jehož střízlivějším výrazem je právě stát, vlast občanů.

Bolzano chápe národ jako pojem sociálně politický: Národní a jazykový kmen nejsou pro něj v žádném případě synonyma. Z jazykového kmene národ může být, ale nemusí povstát, ba raději by ani neměl povstát z jednotlivého kmene: "Češi a Němci, vytvořte jeden národ, budete silní, jen když se přátelsky sjednotíte..." "Národ Čechů a Němců" byl však už tehdy právě tak pro Čechy jako pro Němce nesrozumitelným, dráždivým nesmyslem, a proto je dnes už předmětem pouze akademických diskusí na téma, co by bylo, kdyby...

Smysl národa je tak Bolzanovi srozumitelný nikoli pozitivisticky, tím méně naturalisticky na základě danosti, nýbrž spočívá v morálních výkonech: národ je to, co lidé-občané udělají z toho, co původně jako kmenový materiál bylo dáno.

Právě láska k vlasti může se rozvinout pouze v souladu s nejvyšším mravním zákonem: v obraně proti bezpráví, v boji proti asociálním emocím, sociálnímu útisku, nerovnosti, privilegiím.

Bolzanova utilitární mravní koncepce měla v našich poměrech ostřízlivující význam, jak zdůrazňuje Patočka: Připomínala instrumentálnost národa vůči vyšším cílům, závislost národního na obecně lidských cílech, zvláště sociálních.

Nejednou rádi připomínáme, jako kdybychom neměli tak docela čisté svědomí, podobné "všelidské" akcenty u Kollára, Palackého a Masaryka. U Kollára však tyto souvislosti obracel nacionalismus svým směrem – "lidskost pod náporom nacionalismu se stává slovenským mesianismem" /Patočka/. Palacký mnohokrát velmi vzletně mluví o lidskosti, ale v duchu jeho hegelovsky "polaritního" světónázoru bylo ono "ustavičné stýkání a potýkání" /rozumí se Čechů s Němci/ vlastně kmeňovým zápasem, který nemohl skončit smírem. Jak by mohl, když kupříkladu vznik feudalismu u nás líčil Palacký jako zachvácení demokratického slovenství cizorodou germánskou kulturou... U Masaryky zase nejednou cítíme jakési moralizátorství, mor. pedantství, snad také díky jeho vědomí vlastní osamocenosti, ztracenosti v českém prostředí: pochopme ovšem, jak málo praktické mohou být obecně humanistické výzvy tam, kde se stát a s ním nutně i občané a občanské činnosti po herderovsku podceňují ve prospěch národa! Vždyť občané mohou být jedině občany státu a nikoli národa... Masaryk nicméně věří, že "stále více bude jasno, že národ je přirozený člen člověčenstva a že člověčenstvo nemá být organizováno státně, nýbrž národnostně". U Masaryka byla tato víra zbavena šovinistických a nacionalistických akcentů. To však je možné očekávat právě jen od ušlechtilých, vyjimečných jednotlivců: podržet herderovský pojem národa a nepropadnout přitom nebezpečným pošetilostem moderního nacionalismu, je úkol logicky vlastně nemožný. Ostatně podržení tohoto pojmu zabránilo Masarykovi dospět k velkorysejšímu a především politicky zodpovědnějšímu řešení vztahů českoněmeckých v novém státě.

Bolzano požaduje, aby národní existence byla zdůvodněna hlouběji, než odkazem na pozitivitu jeho existence po stránce jazykové osobitosti nesporně samozřejmé. Takové zdůvodňování nemůže být nikdy hotovo, nikdy nemůže být u konce, protože nejde o rozřešení nějaké spekulativní otázky, např. jaký je nám smysl našich dějin, co je naším dějinným úkolem, jaký je náš národní charakter, zda jsme

založení spíše reformačně či katolicky std. Odůvodnit "bolzanovský" existenci národa je vždy praktickou výzvou humanistické skepse vůči všem danostem jako vůči tomu, co nemůže opodstatnit - tím by mohlo také jaksi odůvodnit, omluvit - nedostatky společenského života dnes a zítra. Patočka v této souvislosti přesně zjišťuje: "Na jedné straně pocítujeme ve svém češství něco jako křivdu, jako nešťastný osud, kterému se vzpíráme a proti němuž reklamujeme ve jménu toho, že jsme, a žádáme, co nám patří, protože jsme a jací jsme. Na druhé straně pocítujeme však nedostatečnost tohoto faktického odůvodnění, klademe si svou osudovou otázku být či nebýt."

N á r o d b e z s t á t u

Přemíra "českých otázek" není tedy, řekl bych, výrazem naší vrozené tázavosti, či kritické skepse, neboť ta se zatím vždy zastavila i zdánlivé samozřejmosti kulturně-jazykového výměru našeho národa. Tážeme se na své češství tak často a s takovým zaujetím proto, abychom, tvoříce historiosofické konstrukce a spekulace, přehlíželi tušenou nejistotu daleko základnější: jak vůbec můžeme uspět v onom úkolu uskutečnit "v malém náčrtku to, co náleží realizovat lidstvu", když jsme tak dlouho byli národem bez státu, když jsme se s takovou existencí smířili, přizpůsobili se jí, a s Herderem /do jisté míry i s Masarykem/ ji posvětili? Když jsme dosud národem bez státu? Vždyť stále ještě platí, že jsme za něj nikdy nevzali odpovědnost všichni, že jsme tedy v tomto ohledu občansky vlastně neplnoletí.

Jsmo vskutku národem bez státu? Nenarážím nyní na problém suverenity státu současného, i když dnešní jeho stav je nejspíše také jedním z důsledků pojetí národa. Byli jsme bez státu v jistém smyslu, jak už řečeno, i po roce 1918 /a také po roce 1938, 1948, 1968.../, protože stát, který nezahrnuje jako plnoprávné občany všechny, je jen nápodobou státu. A obráceně: občanství, občanský smysl, který nemusí počítat se všemi, který se právě s nároky a s představami "těch druhých" nemusí vyrovnávat, není skutečným občanstvím. Měli jsme vždycky dost státních byrokratů, to však ještě neznamená, že jsme měli stát. Měli jsme také nejednou velmi silnou armádu a neznamenalo to, že bude s to stát bránit. Místo státu bylo jen jakési mocenské zařízení: úřad, erár. Podle toho to také vypadalo, když stát bylo třeba ubránit vůči nárokům totalitní moci ať již zvenčí či zevnitř: lidé se nedokázali ubránit, protože neměli co svého ubránit.

Mohlo by se nicméně zdát, že Bolzano je zcela "passé", protože to, čím svého času především provokoval, totiž vlašným vztahem k antagonismu česko-německému, je již jaksi definitivně zcela od-sunuto z našeho zorného pole. Může se zdát, že tradiční "národ" by mohl být vzat na milost, protože jeho úzké, pozitivistický nenároč-né východisko nemůže již dnes nikomu škodit; vlastní národnostní otázka přece již není aktuální.

Co však vskutku je definitivně "passé", odhaduji, je právě takto tradičně pojatý národ. Český národní vědomí jeví sotva nějaké známky života, a to právě od té doby, kdy česko-německé napětí bylo radikálně odstraněno a kdy se ukázalo zároveň, že obrozenecký étos, i když třeba z jiných důvodů nebyl hodnotou antikvovanou, byl málo platný tam, kde bylo a je třeba vzdorovat nárokům moderní totalitní moci a kde se všeho nejvíce chyběl aktivní občanský duch. Obrozenecký étos byl dokonce snadno zneužit: poslepním "obrozencem", zároveň však už i všemocným vládcem nad vědou a kulturou, byl - Zdeněk Nejedlý.

Češi dnes registrují zbytky svého národního vědomí snad už jen v povrchně nechápavém a nepřejícném vztahu k životnějším Slovákům a pak až v rozšířeném masochistickém vědomí jakéhosi společného zmaru. Český nacionalismus je zcela zemdlený. Možná, že bližší ohle-dání by vedlo ke konstatování smrti. Šílení jakýchkoli fanoušků na tom nic nemůže změnit: to jen v mrtvém těle ještě cosi kvasí.

Práva na národ, povinnost k vlasti

Pozvedneme se, my Češi? Od společné minulosti, společného díla, společných závazků? Po tolika zklamáních, zradách, nevěrách s mocnějšími silami vnějšími, po toliké rezignaci... Dáme zklamaně najevo, že jsme se zmýlili ve volbě, že chceme žít raději každý sám? Staneme se toliko součtem obyvatelstva českomoravského prostoru, součtem výrobců a konzumentů? Nebo svedeme ještě dát našemu manželství smysl tím, že přece jen osvědčíme ochotu a způsobilost vyjít spolu "jen" jako lidé?

Dnes patříme k sobě jako příslušníci národa už pouze před statistickými úřady: Jako lidé, mluvící česky. Je zlomyslně příznačné, že nám jako zcela nedostačivé zbylo právě jen to, co jsme kdysi pokládali nejen za podmínku, ale přímo za podstatu národa. Naplnit poslání "manželství" znamenalo by převzít odpovědnost za rozbitý celek toho, co bylo kdysi národem. Co však nikdy nebylo vlastní.

Vlast není jen oním manželstvím z rozumu, i když je zajiště mnohem střízlivějším pojátkem než národ. Vlast je "národem občanů"; ve vymezeném okruhu světa je společenstvím v š e c h lidí, dospělých v dějinách vzájemného soužití. Je výslednicí onoho integrujícího kulturního nároku, který realisticky rezignuje na sílu spontánních nákloností mezi n ě k t ě r ý m i lidmi; mezi lidmi, vyvolených podle exkluzivních, ale přitom převážně jen vnějškových, často náhodných hledisek, kupříkladu právě podle jazyka, společné minulosti, osobitosti, charakteru... Je výslednicí nároku, který s nesamozřejmostí každé kulturní normy požaduje na všech česí navíc.

Ovšem, proč se tu po nás opět cosi požaduje? Proč zachovávat ~~na~~ manželství tam, kde už sotva kdo dokáže se rozpomenout na dávnou zamilovanost? Nikdo přece není nucen v takovém formálním manželství setrvávat!

Na toto "proč" není žádné zcela přesvědčivé "proto". Je opravdu možné /každý na to má přece právo! / emigrovat do vnějšího světa, je možné emigrovat i doma, do soukromí. Kdo se dnes nejdříve ze všeho ptá na to, zda má na "rozvod" a vůbec na cokoli právo, ten se nejspíše vždycky dozví, že ano, že takové právo má. Právo se dnes už vždycky najde, přinejhorším nějaký ten koncept "práva na právo" či nezávazná, vzletná mezinárodní deklarace. Jistě, nemusí se už najít instituce, která takové právo zaručí. Je ale přece docela možné žít a dožít také v neplodném trucování: "Měli jsme na to právo, ale ani nám jej nepřiznali!" Lze si z čekání na právo udělat i program a lze si jej pak pateticky nechat vytisknout na stuhu pohřebního věnce.

Proč se však stále méně a méně ptáme na to, co máme, co musíme? K nejsvětlejší tradici Evropy patřilo přece rytířství s ideálem služby, gentlemanství a přijatým vnitřním nárokem na mravní povinnost a také západoevropské občanství s vědomím nerozlučitelnosti práv a povinností. Neříkají nám už nic tyto tradice?

Národ v našem původním pojetí lze právě jen konzumovat, lze mít na něj "práva": můžeme říci, že národ potřebujeme, abychom mohli k němu patřit. Češství lze pak prožívat jako pozitivní hodnotu bez dalšího, jak snadné sebestvrzení; lze jím odůvodnit kdejaký i pochybený nárok; lze se v jeho jménu zřící střízlivé sebekritičnosti a národnosti.

Vlast je spíše zpochybňující náročné výzva než sebestvrzení. Nestojí na výlučnosti, protože nestojí na žádném p ř í s ě d ě m d a n ě m "objektivním" znaku, který jedny zahrnuje a druhé vylučuje, který v nejlépeším případě určuje první mezi rovnými. Nelze ji pouze konzumovat: vlast nás obohacuje jen tehdy, je-li námi aktivně vytvářena a udržována, případně zdokonalována, jen tehdy, potřebuje-li ona nás. Předpokládá schopnost sebezapření, oběti.

Ve vlasti nejsme Češi /toliko Češi/, ale "jen" občané, které spojuje vědomí spoluodpovědnosti a nikoli spontánní sympatie vůči jednomu a antipatie vůči druhým. Spíše spolehnutím na vlastní síly a na síly druhých, loajalita k společnému celku. Vlast předpokládá s e c i á l n í citění: závazek pracovat pro celek, který tvoří "jen" všichni lidé a to v kontextu státu znamená - občané.

J a k o b y

Vlast však ničím skutečným dnes není. Také občané v Československu dnes chybí. Místo státu pak shledáváme dnes jen zbytnělé jeho kulisy, v nichž holá moc stále okázaleji dává najevo, že tu není pro nás, ale už ani pro nějakou tu posvátnou ideu, nýbrž jen a jen pro sebe.

Dokážeme vůbec něco změnit na tomhle monstře tu atrofovaných, tu zase rozbuřených institucí, na tomhle zdánlivě nepochopitelně nespravedlivém vyústění snů o prvním skutečně československém bále?

Vlast, občané, stát - to všechno tedy postrádáme a moc, vedena sebezáchovným instinktem, nedovoluje nám vytvářet prakticky nic z toho rovnou ve viditelném světě. Nuže, vytvářejme to zatím v sobě: jedněme, j a k o b y tu byla vlast, občané a stát již byli!

Vyžaduje to nemalou dávku fantazie, také hodně obětavosti a občas i odvahu riskovat. Ale budeme odměňováni: sebedůvěrou lidí, jež usilují o něco dobrého nejen pro sebe, osvobozujícím vědomím vlastní důstojnosti těch, kteří překonali strach, i když nikoli právě tím způsobem, na který je už moc připravena: nikoli jen odvahou ke slovním protestům.

Tak například trvejme na tom, že zákony, které moc v naší zemi vyhlásila, vskutku také platí a že tato moc nad jejich všeobecným dodržováním ve dne v noci bdí. Všichni dobře vědí, že to není tak docela pravda, ale tato fikce, když se lidé podle ní vskutku začínou řídit, je p r a k t i c k y užitečná. V míře, která je jen obtížně definovatelná, dokonce mění situaci! Tu a tam se totiž fikce stane skutečností: když lidé jednají důsledně tak, jako by věřili v právní charakter tohoto státu, když tedy svým způsobem předstírají důvěru v platnost právních garancí pro všechny, nezbyvá pokrytecké moci než o to usilovněji předstírat zhruba totéž. Je pak velmi pravděpodobné, že se při takovém předstírání občas přihodí, že moc dodrží své zákony i tam, kde na to nebyla dosud zvyklá, tam kde výsledek sporu nepotvrdí automaticky a předem její pravdu. Takový třebaš ojedinělý případ má ovšem obrovskou cenu: za cenu příkladu, který letí od úst k ústům, který je i dnes nakažlivý. Netroufal bych si ani zdaleka tvrdit, že tu jde rovnou o precedens, ale trval bych na tom, že každému, ba i ~~xxxxxxx~~ soudcům, prokurátorům, a dokonce i vyšetřovatelům silně se už začíná setrhnout nad potřebnou mírou strachu a poznání lži.

Mluví se u nás v poslední době opět také o potřebě "práce drobné" a myslí se tím "nedisidentský" koncept odpovědné, kvalitní práce a vůbec důsledně občanských postojů zejména právě v každodenních "malých" konfliktech na pracovištích. Lidé od přírody skeptičtí, ale také nekonstruktivní radikálové a ti, kterým z nejrozumnějších důvodů nezbyvá, než osvědčovat se skrze negativní reakce moci, namítají, že je to všechno nesmysl: systém je špatný, neracionální, neekonomický... Jako bychom to všichni nevěděli! Když však dodávají, že takový že takový systém je třeba rozbít a celý vyměnit a nemají přitom sílu to provést, pak rozpoznávám v takovém "zásadním" postoji především alibismus: tito lidé nechtějí dělat nic! Tvrdím, že jejich populární demagogie je postavena na takovém nebezpečném pojetí společnosti, která silně přecenuje význam moci: což jsou lidé bez institucionální moci zcela bezmocní? Nemají jinou volbu, než být pouhými šroubky ve stroji nebo utrženým revolučním předvojem?

I tady musíme osvědčit fantazii a odvahu, občas pak i smysl pro absurdní humor, máme-li přicházet s předpokladem, chcete-li drzým, jako by se ~~xxx~~ u nás mělo opravdu dobře hospodářit a kvalifikovaně rozhodovat. Není však pravděpodobné, že by se při takovém pokud možná co nejvšeobecnějším předstírání nepodařilo udělat tu a tam něco ~~xxxxxxx~~ opravdu užitečného, kvalitního, že by se nepodařilo lacině vyrobit dobrý výrobek, kvalifikovaně rozhodnout složitý problém. To také budou události silně nekeřlivé, protože většina z nás je už unavena bezvýhodností šlendriánu, protože trpíme nejen chronickými nedostatky v zásobování, ale také tím, že poctivá, kvalitní práce se nevyplácí.

Budeme ovšem muset být velmi střízliví: při takovém počínání "jakoby" bude se viditelná skutečnost měnit zprvu mnohem nepozorovatelněji, než my sami. Budeme-li však jednat s předpokladem normálních poměrů, s vírou, že vůle uvést všechno do pořádku přece jenom všeobecně převládá, uvidíme daleko přesněji a mnohem konkrétněji, co všechno v pořádku není a nejspíše budeme pak mít i mnohem konkrétnější a praktičtější představy o tom, co a jak proti tomu dělat. Nebo co a jak dělat lépe pro něco lepšího, než máme dnes. Jsem také přesvědčen, že nesmyslné příkazy nekompetentních míst budou se nám postupně stále více vyhýbat: příkaz zaházet jámu, kterou ráno kázala vykopat, dojde nejdříve toho, kdo už nic ani vykopat ani zaházet neumí, kdo se však místo toho naučil od těchto míst obojí papírově "vykazovat". Nejzlobivější formou české zbabělosti není totiž politické či ideologické konformity, ale strach, či už jen pouhá neochota naznačit nadřazenému blbci, že něco umím a vím.

Je to málo, začít se změnou poměrů u sebe samých? S jakým zázrakem však počítáme, když se spoléháme, že jednou, až "se to otočí", "až to praskne", začneme si my, tak dobře dnes adaptovaní na všeobecný šlendrián, rázem počínat jakoby dobří hospodáři, jako lidé na svých místech, připraveni čelit těžkým problémům moderní doby?

Začít měnit sebe samé, z hlediska moci bezmocné, není tedy nějaký "minimální program", alternativa 2. jakostní třídy pro méně statečné, nouzový plán na pouhé přežití. Je to nejdůležitější předpoklad skutečné z m ě n y poměrů - na rozdíl od palácových převratů, taktických změn politického kurzu, řízených liberalizací a tak podobně: změna, pro kterou my sami nejsme dost připraveni, bude zítra zase jen výměnou kulic, v nichž se začne hrát tentýž starý kus, jen s novými ~~xxxxxxx~~ nadějemi a tedy s rozčarováním o to krutějším. - Čteme znovu Havlíčka a Masaryka: všechno to tam už dávno je.

Ale co vlast? Vlast zůstane jen slovní nadivou do oficiálních projevů a trapných příležitostných básní, nestane-li se co nejvšeobecněji zvrhklým nárokem onoho jako by morálního civilizovaného provozu v celém Československu, v zemi stále ještě uprostřed Evropy.

P o k u s o v l a s t

A tady začíná vlastní pokus o vlast: tento nárok je třeba vznést vůči v š e m. Nezbyvá než přimět se k představě, že i ti, kvůli kterým si nejčastěji musíme pomáhat smělými fikcemi, i ti, kteří stojí dnes na odpovědných místech, že jako by i ti to mysli s Československem, s námi všemi - dobře. Toto "jako by" je zřejmě pro leckoho nemožné, nepřijatelné: je to totiž fikce, proti níž svědčí nejen mnoho konkrétních skutečností, ale také životní postoje řady lidí, kteří na tom, že se "nedá nic dělat", protože "oni" všechno zkazí, založili dnes doslova svou nenáročnou, konzumentskou existenci. A přesto budu tvrdit, že taková fikce je pro nás zatím tou nejpraktičtější z dostupných možností nejen jak mocné přimět, aby dobrou vůli netoliko předstírali, ale také osvědčili, ale především jak měnit a změnit naše vlastní vlažné či lhostejné

postoje k problémům obecním. Vážím střízlivě naše možnosti, náš temperament, naši odvahu: kdo tu ví o jiné alternativě, ponechá-me-li stranou hojně používané možnosti verbálních protestů a trapnou sabotáž na český způsob, mající rozšířenou podobu jednání podle hesla "Kdo nekrade, okrádá rodinu!"

Vytvářet vlast jako "národ občanů" vsutky totiž znamená, že se musíme srovnat v š i c h n i. Vyjít s Čechy, s katolíky, s komunisty, disidenty či lhostejnými dokáže kdejaký Čech, katolík, komunist, disident nebo ignorant. Vyjít ale se Slováky a s příslušníky ostatních národností, s ateisty a evangelíky, s nekomunisty a antikomunisty a nakonec i s lidmi režimu - to je skutečná občanská ctnost, to je zralý projev vlastenectví, jak mu tu rozumím. Srovnat se se všemi znamenalo by konečně překonat onu neblahou výlučnost národa nejen v původním smyslu /tj. národa Čechů/, ale i ve smyslu přeneseném, jako "národa věřících", "národa katolíků", malého "národa disidentů" či velkého "národa mlčenlivé většiny": překonat výlučnost onoho "my" a "oni". Srovnat se se všemi znamená tu být stejně náročný na sebe jako na všechny ostatní; na všechny ostatní stejně jako na sebe.

Vynecháme-li sebe, pak ve skutečnosti jen paratizujeme na bídě poměrů. Vynecháme-li ty či ony, třeba Slováky nebo předsedu vlády, poslední zbytky pravověrných idealistických komunistů či pravice-konzervativní katolíky, pak ve skutečnosti znovu stavíme na předpokladu nepolitického národa. Nepolitického proto, že nepočítá se všemi a tedy ani se státem jako s úhrnem právě všech občanů, že nepočítá s loajalitou jako věrností onomu občanskému závazku uskutečňovat ve vlastním státě "v náčrtu to, co náleží realizovat lidstvu".

Nepolitického také proto, že národ, který se vymezuje podle jakéhokoliv, v každé dané chvíli však již hotového, vůči lidem tak říkajíc objektivního kritéria, národ, který v tomto smyslu není vůlí k jednotě, pokusem o lidské společenství pro všechny, takový národ bude vždy ohrožován "pátými kolonami", i oslebován těmi, kteří budou spoléhat na nějakou pomoc zvenčí. Lidé, kteří se do takových výlučných kritérií z těch či oněch důvodů nevejdou, orientují se pak z pocitu ohrožení nebo jen z pocitu bezmocnosti na vnější síly a tu musím říci, že pro budoucnost vlasti není tak zcela podstatné, zda se orientují na nějakou skupinu nějakých vojáků nebo na platonické sympatie zahraničního veřejného mínění: ti i oni přestávají se totiž spoléhat především sami na sebe, na své kolegy, spoluobčany, bližní.

"Pokus o vlast" byl by pokusem zastavit vleklé, ale stále pokračující rozvodové řízení patnácti milionů Čechů a Slováků, Maďarů, Poláků, Němců a Rusínů, komunistů a nestraníků, lidí režimu i těch, kteří stojí v opozici či v kritické distanci, věřících a nevěřících, mladých a starých... Byl by pokusem znovu zbudovat stát a to tentokrát nespodu, stát občanů, zprvu alespoň s vnitřní svrchovaností. Takováto svrchovanost v podmínkách jen trochu příznivějších může vést k zesílení svrchovanosti vnější. Víra v toliko opačnou závislost je argumentem pro rezignaci.

"Pokus o vlast" byl by jedinou praktickou alternativou emigrace: té skutečné, kterou dnes úřady povolují jen protesty znaveným jednotlivcům, i té vnitřní, která účinně svědčí mlčenlivé miliony.

Byl-li národ u nás dlouho kolektivním sobectvím, které nemělo dost smyslu pro univerzalizitu státu občanů, pak "vlast" je kritikou nejen tohoto historicky konkrétního pojetí českého národa, ale zároveň i všech ostatních, ve skutečnosti příbuzných partikularismů. Také partikularismu třídy, strany. Vskutku nejen nacionalismus je vyústěním onoho nezápadního "organického mýtu", spočívajícího ve víře v "lid", jakožto idealizovanou přírodní sílu, a nikoli v důvěře odpovědného ~~gmxmxx~~ jednotlivce.

"Pokus o vlast" byl by tak důrazným přihláščením se k tradicím evropského Západu: vždyť čím dále na Východ, tím více pohlcuje

nezvládnutý stát, stát bez občanů, původně zcela nepolitické zájmy obyvatelstva.

"Vlast" jako představa a především jako společenská praxe byla by tek praktickým a politicky zralým prohlédnutím rizik všech výlučných orientací: byla by výzvou ke konkrétní toleranci, solidnosti, poctivosti, slušnosti, výzvou, která by se obracela k dnešním funkcionářům i k chartistům, k exulantům i k pracovníkům bezpečnosti. Také konečně k členům "Trabant-klubů".

Pokus o vlast" bude mnohým připadat docela jistě jako bezmocná moralita. Věřím, že ve skutečnosti je to projekt právě politicky produktivní, že je to ve svých důsledcích politický program: občany budou totiž buď všichni nebo nikdo; stát bude buď státem všech nebo jen zbrojnicí moci.

"Vlast" je ne-mocenská, a proto dnes jediná schůdná cesta k nastolení normálních, to znamená politických poměrů. Nebo: cesta schůdnější než jiné.

=====

=====

POEZIE POEZIE POEZIE POEZIE POEZIE POEZIE POEZIE POEZIE POEZ

=====

ZATMĚNÍ

Bolest co právě kousla mne do týlu
svými drzými prsty mou kůži rozdírá
Dere se do hlavy a zuby cení
jak drak co nikdy nezcepení
A tak uléhám křičím a proklínám
strachem se třesu a hledám oporu
Místo světla jen oheň vidím
v ocelové kádi sám k sobě promlouvám
Počítám minuty a vše stokrát násobím
se zatátými zuby
nevěřicně bezbranný

7.11

STÍNY

Přestože slunce zpité do nůžky
vtrhlo do ulic
a na dlažbě kreslí
své fantasmagorie
černošedé obrysy obzorů
dokazují
že světlo
není tím dokonalým
osvoboditelem
jak by se mohlo zdát

x x x

Poledne mi sedí na klíně
stín dotykem změnil se v květ
Nosím na sobě cizí ruce
Cítím tu změnu
Utíkají proti větru
Jsem most
co se běhy rostl

x x x

722

Zkuste rozsadit Měsíc se Sluncem
aby od sebe neopisovali
Zkuste se přestat smát
A přijdete na to
že Země je kulatá
protože se s Vámi
stejně skulí mimo

x x x

Listí se snáší k zemi
Mezi ním starý černý kos
Oči má zažehnuté bleskem
Noc se mazlí s jeho křídly
Až se probudíte
budete se ptát
Nevěřte slzám
Byl dlouho vzhůru
a šel spát

1. Výlet

Nožičky nás tří se nepravidelně zadržávaly o klacíky a spadané listy okolních velkánů. V čele jsem bylo většinou já, neboť jsem nejlépe dokázalo uhodnout směr, ať již správný či nesprávný.

Hned za mnou, v tak těsné blízkosti, že jsem se až bálo, se sápal Jozef, a úplně na konci bylo Ona. Neměla jsme nic než divé odhodlání a nesčíselné množství nožiček a ručiček, které kolem nás vířily jako májoví pobloudilci. Neměla jsme ani bohaté zásoby, ani nějaké chudší, neměla jsme baňušky nadité šatstvem a haveloky, rukavicemi a přilbicemi, jako mívají ti, kteří se pouštějí do skal. Neměla jsme obvazy a sešívací jehly, ani návod k použití, ani rozmilé příbuzné, kteří by nás v nejstrašnějších okamžicích zaštitili, kdyby se nás neštitili.

Nožičky nás nesly k nejvyšším vrcholům, za nimiž bylo už jenom nebe, anebo ještě nějaké další, vyšší a vzdálenější. Vrcholy, k nimž, ^{řá-} dá-li se to tak nazvat, se budeme ubírat potom, neboť nemáme nic jiného na práci. Budou-li tam.

Ona zvedlo klacek, tlustý jako moje ručička a zamávalo jím nad hlavou. Ani já, ani Jozef jsme to zprvu neviděla, sápal jsme se dál do vrchu, až teprve když jsme zaslechla úder, otočila jsme se a koukala, co Ona dělá.

Mlátilo tím klacíkem do stromu a celé se přitom rozvlnilo, jakoby do něho někdo něco pouštěl, anebo vypouštěl.

"Co děláš," ozvalo se Jozef, zatímco já jsem stálo a bálo se hlesnout.

"Mlátím do stromu!" zakřičelo Ona.

Jozef se zasmálo a už se neptalo, komínalo rukama v náhlé nerozhodnosti, nebo touze počínat si jako Ona.

Také já jsem se komínalo a tlačilo si zpátky do tlamičky slovo proč, které mi v takovýchto situacích vždycky skáče na patře.

Potom se někde mihla malina a mně vytekla slina, po které se to slůvko svezlo ven a poskočilo k ní.

Celé jsem se smrštilo hrůzou. Na hlavičce mi naskočily vykřičníky a uvozovky /ty tam byly proto, že z uvozovek se lépe couvá/ a čekalo jsem co bude.

Nebylo nic děsivého, jen Jozef si našlo klacek a málem upadlo, jak silou udeřilo do kmenu. Ručičky se mu propletly s nožičkami a očička se mu protočila. Ona se na mě usmálo a vyzvalo mě, abych

si to také zkusilo. Vzalo jsem si od Ní klacek a praštilo jsem do stromu. Klacek se zkrátil o třetinu a navíc se na konci roztřepil. Praštilo jsem znovu a potom znovu, dokud jsem se neskutálelo dolů do potoka, který byl naštěstí vyschlý jako moje pravá nožička.

Jozef se chechtalo až se za břicho popadalo, a nejinek Ona, přičemž se ukázalo, jak velký rozdíl je v těch místech mezi námi, protože břicho, které si popadalo Ona, bylo jako placka, zatímco Jozefovo a mé se nadýmalo hezky dopředu, jak už to u požívačných tvorečků bývá.

"neměl ses tluku tolik oddávat," smálo se Ona a Jozef jí přizvukovalo:

"Jseš jako pivní flaška na skluzavce!"

a

"Cupity dupity moučný červ!"

a

"Halali halali rozvalil kance!"

a mnohé další hlouposti, jejichž průzračná jasnost se brzy vytratila.

Každé ^{z nich} mi podalo jednu ručku a vytáhla mě ze strouhy. Směnilo jsem své prvenství s Jozefem a vlaklo jsem se na posledním místě věda, že Jozef brzy ztratí cestu /a já se budu zase prodírat první/.

Ona se otočilo a mile se mě dotklo. Dotklo jsem se jí také, potom trochu víc, a ještě víc, až se nám ručičky propletly jako vánočka.

Šeptalo jsem jí cosi, co nesměl nikdo slyšet, dokonce ani Jozef ne, a Ona to poslouchalo a nikam neprochalo. Vyrostla mi další nožička a cukala se, jako by si chtěla taky zašlapat. Okřiklo jsem ji, ale nezmizela, pěkně dlouho tam otravovala a pošilhávala po Ní.

Ale to bylo až potom, mezitím jsme se všude ohmatala a tak. Jozef zmizelo v houští a ušlo pěkný kus cesty, než si všimlo, že mu nestačíme.

Čekalo na nás na pařezu, dráždilo rezavé mravence a chlupaté skunky, a poklepávalo se.

"Nějaké zdržení?" vítalo nás.

"Nějaké bodavé houští," řeklo jsem já.

"Uvázla v něm královnička," dodalo Ona.

"Já jsem ji vysvobodilo, nebo co," uzavřelo jsem tu záležitost. Mělo jsem nával sebejistoty a odhodlání.

Smála jsme se, jak po Jozefovi lezou mravenci a ono se nebrání, jen se tak poklepává a divně se šklebí. Oči mu rejdlily z kamene na kámen a zase zpátky k nám, ale ani tam se nezastavily, pokračovaly v jízdě kol kolem a horek dolem.

"Jako bys mělo v hššvě rozpálenou plotnu," poznamenalo jsem při té příležitosti. Nevědělo jsem, mám-li větu dovysvětlit, anebo vsadit na přirozenou bystrost těch dvou.

"Seskoč z ní Jozefe, než se popálíš!" zajásalo Ona.

"A vypadnou mi oči, ně?"

A bylo to.

Jedno bylo bystřejší než druhé.

Skoro to vypadalo, jako bych nejméně bystré bylo já.

Ale tak už to bývá.

Zatoužilo jsem po Jejím doteku, protože jsem se začalo propadat do obvyklé samoty /nesnáším ji a přesto ji vyhledávám/, a tak jsem vysunulo ručičku a zašmátralo po té ěejí. Ona sebou prudce cuklo a vykročilo k Jozefovi.

"Pochytáme ty skunky!" říkalo přitom a mě polilo horko. Nožičky se mi rozklepaly. Vydávaly divné zvuky klapyklap.

"Pochytáme ty skunky!" přizvukovalo Jozef. A vzápětí dodalo:

"Ale jak, když se všichni rozutekli?"

A skutečně, po skuncích nebylo vidu ani slechu. Rozpelášili se na všechny strany, sotva zahlédli, jak se k nim Ona blíží.

"Do prdele," uklouzlo ěí.

"Můžeme pochytyt aspoň ty brabence," konejšilo Ji Jozef.

"Podívej, jak jsou rezatí a jak mají nespěch."

Ona se sklonilo nad Jozefa a jednoho zrzouna chytilo. Podívalo se na něj proti světlu a pak se obrátilo na mě.

"Sněz ho."

"Ne."

"Tak ho nejez," pokrčilo rameny a otočilo se ke mně zády.

"Nechci ho jíst," šeptalo jsem si samo pro sebe, ale nahlas jsem se neodvážilo.

"Já bych ho taky nejed," prohlásilo Jozef.

"Ale borůvky, to byste žrala po hrstech!" obvinilo nás Ona.

"Ty byste žrala, až už byste nemohla! Ale jak je něco nepříjemnějšího, tak hned zdrbáte."

Jozef se poklepalo.

"Ty bys je jedlo?" zazubilo se na Ní. "Tomu nemůžu věřit. Ledas bys nám to ukázalo."

Ona se taky zazubilo:

"Nejedlo."

Tělíčko mi vypadlo z kazajky strachu a trošku se rozvalilo. Do třetice všeho dobrého jsem se zazubilo i já a navrhlo jsem, abychom Jozefa obrala.

"Oberme Jozefa o všechno."

"O všechno, anebo jen o rezavosti?" tázalo se. Jozef se přitom drželo všemi údečky za všechny částěčky tělíčka. Nevěřil nám, mládeneček.

"O zrzouny!" vykřiklo jsem a zamávalo Jozefem vysoko nad hlavou. Mravenci zrzouni se rozlétli na všechny strany a rozplácli se na kamenech a balvanech. Pištěli strachy z mé síly.

"A takhle to udělám z každým!" vrčelo jsem, když jsem Jozefa kladlo zpátky na zem.

"Neklaď mě sem, divousi, klaď mě na suché pařezy či ještě sušší kameny!" upozorňovalo mě Jozef, "nechci mít pokrou prdelku!"

"Nikdy neklaď Jozefa do vlhké trávy," roztříštilo Ona Jozefovo přání.

Poponeslo jsem ho o kus dál a vysadilo na bludný balvan. Jozef si tam hovělo a nechtělo slézt dolů. Pochvalovalo si pěkný rozhled a tak dále. A poklepávalo se.

"Já chci taky," žadonilo Ona.

Než se nadálo, už jsem ho drželo a vysazovalo nahoru. Bylo to mnohem obtížnější než s Jozefem, ale slastnější.

"Lochtáš mě!" pokřikovalo Ona.

"Ne, abys mě upustilo!"

Jozef jí zeshora podalo račičku. Chytlo se jí a bylo nahoře. Postávalo jsem pod nimi a nevědělo, co teď.

Ukazovala si něco v dálce, podívalo jsem se tím směrem také, ale vadilo mi houští, takže jsem nic nevidělo. Proto jsem se obrátilo zpátky k balvanu a zkoumalo jeho stěny, zda-li bych se k nim nemohlo nějak vysápat.

Nějaké výstupky jsem vidělo, ale moc jsem si nevěřilo, jak už to v podobných okamžicích bývá. Rozvrhlo jsem si nožičky a ručičky jak nejlépe jsem umělo a začalo se sápat vzhůru. Oba tvorečkové mě hlasitě povzbuzovali, tleskali ručkama a komíhali nožičkami.

Celé jsem se zpotilo a ušpinilo, ale dokázalo jsem to. S jazykem na vestičce jsem se rozvalilo vedle nich. Nenápadně jsem se přitom přivinulo k ní. Nechalo mě, ať si dělám co chci, tak jsem si to dělalo a blaženě vrnělo.

Potom se Jozef rozesmálo a ukázalo na druhou stranu balvanu.

Někdo tam postavil schůdky, které vedly až na vrchol.

Dívalo jsem se na svoje špinavé tělíčko.

Ničeho jsem nelitovalo.

Aspoň nemusím nic vysvětlovat. Jí.

Už to všechno ví.

"Budeme hrát hru. Ty, Jozefe, rozhodneš, kdo z nás dvou je krásnější."

"To je pěkná blbost," bránilo se Jozef.

"Budeme ti slibovat nejrůznější věci, aby ses rozhodlo," trvalo na svém Ona.

"Je to blbost," trvalo na svém i Jozef.

Ukázalo jsem na své břicho a suchou nožičku: "To by nebyla hra. To by bylo buď předstírání nebo hrubost."

"Když mě nezvolíš, Jozefe, shodím tě ze skály!" usmálo se Ona.

"Shodím se z ní samo!"

"A já taky," přidalo jsem se.

Švihla jsme tělíčky a sjela dolů na cestičku.

"Pojď taky, královničko!" lákala jsme ji.

Královnička mrskla zadečkem a než jsme se nadála, stála u nás.

"Mane se mi takto-" uklonila se jedním směrem.

"Mane se mi onakto-" uklonila se druhým směrem.

"Mane se nám vzhůru!" uklonilo jsem se velitelsky a ukázalo třetím, nejstrmějším směrem.

A tím jsme se také vydala. Opět jsem šlo první, čichaje všemi směry a kladouce nožičky úhledně na cestu, přesně tak, jak to mají vůdci dělat.

Vyschlý potok se od nás vzdaloval, strž po pravé straně byla čím dál tím víc hlubší. Naše stezka se klikatila mezi kmeny a křoviskami, naše dechy se krátily, až byly jako prasklé kozí měchy.

Tehdy jsem velelo zastavit, a zatímco ta dvě lapala po dechu, vyběhlo jsem dopředu, abych vidělo.

Co jsem vidělo mě uspokojilo, neboť vyschlé koryto se skokem přitíhlo téměř do výše naší cesty, a nám bylo již jen přeskočit ho a krátkým, avšak prudkým výstupem dosáhnout vrcholu hory.

Vrátilo jsem se ke svým druhům a podělilo se s nimi o svou radost.

"He," řeklo Jozef a hotovilo se k cestě.

Také Ona rozvlnilo své údečky a zařadilo se za Jozefa. V takovémto sledu jsme překonala koryto a prudký svah a stanula na kopci. Rozhlížela jsme se kolem.

"Nikde nic vyššího nevidím," posmutněle řeklo Jozef.

"Ani já ne," přiznalo se Ona.

Na vrcholu byla nějaká pastvina. Kolem ní se táhly dráty. Držely se hezky při zemi, aby přes ně dobytek mohl bez nebezpečí přebíhat.

"Přejdeme tu pastvinu a potom uvidíme," navrhl jsem.

Jozef se šklebilo, jaké by vědělo něco lepšího. Nevědělo jsem, zda-li mu mám dovolit, aby promluvílo. Jestli nemám plácát páte přes deváté a přivést ho na jiné myšlenky.

Ona mě předběhlo: "Vždycky, když se někam vyškrábeme zjistíme, že musíme zas dolů. Že už to výš nejde."

"Ledas by nám něco narostlo," přišlo se svou troškou do mlýna Jozef. Zastrachovalo jsem se, zda-li tohle není jen jeho nápad.

"Nejlepší nám nic nenaroste," řeklo Ona.

"Ledas vousy," řeklo jsem já.

"A nehty," kličkovalo Jozef.

"Nech si svou horkou kaši!" okřiklo jsem ho.

"Něco si asi umanu," vložilo se do toho všeho Ona. Osahávalo si při těch slovech lopatičky, jestli už Jí něco neroste.

Opustilo jsem je a vstoupilo do pastviny. Opatrně jsem přitom nadzdvíhávalo nohy, aby mě z těch drátů něco netrefilo. Vyhledalo jsem šípkový keř a zkoušelo ulomit větvičku. To, co z ní čouhalo, se mi zabodlo do ručiček. Dělal jsem, že o tom nevím a kroutilo jsem větvičkou sem a tam tak dlouho, až mi zůstala v ručičce. Nešla vyndat.

Ona a Jozef zpovzdálí pozorovala mé počínání. Potom stejně jako já vstoupila na pastvinu a obdivovala mé hrdinství. Doufalo jsem, že Ona to myslí aspoň trochu vážně, i když já jsem to tak vůbec nemyslelo.

Snažilo jsem se vyprostit větvičku z ručičky. Už jsem ji mělo celou zakrvácenou, když mě Ona zarazilo a řeklo:

"To bude dárek pro Jozefovu královničku. Od nás tří, obludek."

Málem jsme se rozbrečela, jak nás ta věta dojala.

Přestalo jsem škubat ručičkou.

Nechalo jsem větvičku tam, kde se zapíchla.

Ani to moc nebolelo.

Postavilo jsem se opět do čela a vyrazila jsme.

Ani jsme si vlastně nevšimla, že jsme na tom vrcholku byla.

Vůbec nic si z toho nepamatujeme.

Vedlo jsem nás nejstrmějšími strminami. Klesala jsme prudce jako zkamenělí vorvani, a než jsme ušla kousek, byla jsme pěkně vorvaná. Ona mi nadalo do hovaď a Jozef zpochybnilo mé vůdcovství:

"Kampak nás to vedeš?"

Zamumlalo jsem cosi, co neměl nikdo slyšet a nabídl jsem Jí jeden údeček, aby se ho mohlo držet. Přijalo to s povděkem, i když Jí to nebylo moc platné, stejně se dvakrát pěkně natáhlo, a já s Ní.

Vlastně jsme mohla být ráda, že se to neopakovalo vícekrát.

Přeskočila jsme tucet kmenů a slezla veletucet skal, až se svah narovnal a slehl jako čubka.

"Konečně!" vydechla jsme si všechny a začala se rozhlížet.

"Poznávám to tady!" křičelo jsem vítězně.

Nebyla to tak docela pravda, mělo jsem jen takový pocit. Ale ostatní vypadala, jakoby ho měla také.

"Znám tenhle strom!" hlásilo Jozef.

"A já zas tenhle domeček!" zubilo se Ōna.

A tak dále, nebýt toho, že jsem jim to zadrželo. Zeptalo jsem se:

"A odkudpak, vy špindírové?"

Rozhlédla se tak jako já a viděla to, co já - že jsme vyšla z lesa o kus dál, než jsme do něj vešla.

2. Příběh Penelopy

Jmenuji se Penelopa D. Za to předlouhé odpoledne jsem stačila vytřít podlahu, vysát, utřít prach, přeprat nějaké ty hadříky a upéct kachničku. Tu a tam jsem zhasla a mrkla na chodník, zda-li nespetrím svoji královnu, jak peláší dolů kolem ostrého úhlu vedlejší zahrádky. Potom jsem zase rozsvítila a něco kuchtila.

Popálila jsem si levou ručičku /tu zahnutější/ a zahrnula kachničku šňavnatými nedávkami. Trochu se z ní kouřilo, stejně jako z ručičky, a já jsem nevěděla, co mám dělat. Chodila jsem po kuchyni tak dlouho, až mi přišel pod ruku Těžkoun. Nejdřív jsem ho ze zvyku chytila levou, ale moc to bolelo, a tak jsem ručičky prohodila a bylo to.

"Hlavně mě nedrž pod krkem!" upozorňoval mě.

Otřásla jsem se a zapnula vysavač, abych z něj dostala pavučiny a chuchvalce, které se mu zachytily na kožíšku, když někde lezl. Těžkoun se poctivil bez jediného slova, až na ta, která popisovala důležitost některých úkonů při pečení kachniček:

"Musíš je polévat medem, Penelopo!"

"Nesmíš je v troubě jen tak šolíchat, pěkně jim zatop, aby se udělala kůrčička, Penelopo!"

"Vysaj mě ještě tady, Penelopo!"

Poletovala jsem kolem něho a vůbec mi nezbýval čas, abych zase zhasla a podívala se na chodník.

"Ty jseš ale obludka, Penelopo!" ozval se ještě jednou Těžkoun. a definitivně zplyšovatel. Seděl v křesle a zářil skleněnými očima.

Zhasla jsem a posadila se naproti němu. Viděla jsem docela dobře ven. Poulila jsem tam oči, aby mi nic neuniklo, hlavně nezaměnitelná postavička mojí královny.

Čas se vlekl jako ujařmený mudrc a na chodníku se nic nemíhalo. Koukla jsem se na Těžkouna, jestli něco neví, co by se mi mohlo hodit, ale na jeho čumáčku se to nedalo poznat. Musela jsem si poradit sama. Na kachničku jsem si netroufla, ať už proto, že jsem se bála, že by na mě mohla zas něco šplíchnout, nebo z jiných, subtilnějších důvodů.

"Ty jseš ale obludka, Penelopo!" upozornila jsem se.

"Jseš odrbaná jako samice, Penelopo!" objasnila jsem si.

"Máš ručičky jako upíreček, Penelopo!" vybafla jsem na sebe do třetice.

Přitiskla jsem je na spánky. Bylo to příjemné jako zpověď nebo jako koňské pysky. Zmáčkla jsem se ještě víc, a ještě víc, až už jsem nemohla. /Popálenou ručičku jsem nechala ležet v klíně, protože jsem ji nepotřebovala. Bohatě mi stačily ty zbylé./ Asi mi naškočily flekance, možná mi spadlo pár vlasů, ale určitě mi trnuly zuby a vůbec všechno.

"Pokračuj, Penelopo, pokračuj!" mrmalo ve mně něco neznámého.

Pokračovala jsem, i když mě ručičky bolely až k zbláznění, ale bála jsem se je vyměnit, aby tlak nepovolil a kouzlo se nevytrařilo.

"Jseš neviditelná, Penelopo!" ozvalo se najednou a já jsem tomu uvěřila.

"Co si s tím počnu?" zeptala jsem se.

Přitom jsem to moc dobře věděla. Věděla jsem, že se hned seberu a poběží se podívat na královnu. Jestli se jí dobře daří a tak. Jestli se něco nestalo. Jestli se ještě něco^{ndě}je.

"Sbohem," řekla jsem Těžkounovi.

"Dej si pozor, obludko!"

"Proč?"

"Pro slepičí kvoč."

"Nebuď drzej, Těžkouně."

"Nejsem, Penelopo. Ale ty zapomínáš, co jseš zač. Podívej se na sebe! Podívej se do nějakého umytého zrcadla, abys to nemohla svádět na čmouhy!"

"Proč?"

"Pro slepičí kvoč."

Když Těžkoun plyšovatěl, nikdy s ním nebyla řeč. Sebrala jsem se a odplula ke královničce.

"Ke královničce!" pištěl za mnou Těškoun.

"Obludko!"

Já, Penelopa D., obludka, jsem se hravě dostala do jejích domečku. Přeskočila jsem vrátka, nahlédla do popelnice pod stříškou zde-li v ní nejsou nějaké moje myšlenky. /Nebyly tam, a to mě uklidnilo./ Zacloumala jsem klikou, chvíli jsem počkala, a pak jsem věšla dovnitř.

Na schodišti se svítilo. Viděla jsem to už zvenčí, ale opravdu jsem si to vychutnala až vevnitř, když jsem tam přešlapovala a přemítala, je-li mé jednání zdostatek čestné.

"Jseš pěkná svině, obludko!" krákorál ze svého křesla Těškoun.

"Nech mě, plyšouně. Nech mě být, když se trápím. Nevidíš, jak se celá třesu?" odpověděla jsem mu.

Opravdu jsem se celá třásla.

O to víc, že na záchodě se kdosi pohyboval. Přitiskla jsem se ke zdi a čekala, až spláchne. Když se ten zvuk ozval, zavřela jsem oči a úporně věřila ve svou neviditelnost. Chtěla jsem vztáhnout ruce na spánky, ale nebyla jsem si jistá, jestli by se tím kouzlo nezrušilo, místo aby se utužilo.

Voda se hrnula do mísy a odstraňovala ty záležitosti. Ještě ani nedotekla a ze záchodku vyšel Bubák. Viděla jsem ho i skrz víčka, tak byl strašlivý a temný. Ani se na mě nepodíval /proč taky/ když zavíral dveře. Vydal se po schodech vzhůru a já hned za ním.

Po cestě se k nám připojila nějaká dívčina, štíhlá jako proutek, s malým kloboučkem na hlavě. Sukénku měla z rákosu a orobince, nastříhaného na malé kousky. Víc jsem si nestačila všimnout, protože jsme míjeli pokoj, ve kterém mohla být moje královnička. Rychle jsem do něho nahlédla.

"Kde jsi, moje královno?" zanaříkala jsem do tmy té místnosti.

Bubák mezitím došel do kuchyně. Slyšela jsem ho, jak spouští rozhlas a přikládá k němu ucho.

"Jsi tu někde?" zeptala jsem se znovu. Ale to už jsem věděla, že tam není. Dávno bych ji totiž ucítila a dávno bych na ni vztáhla ručičky. Už dávno bych ji držela v náručí a tiskla k sobě /i tou popálenou ručičkou/.

"Všechny máte na ksichtech jogurty," chechtal se za zdi Bubák.

"Jste jako mumie!"

Přišlo mi to taky k smíchu, i když jsem byla celkově smutná. Představila jsem si svoji královničku a jogurtem na nose a vyprskla jsem smíchy. Potom jsem si představila o něco víc jogurtu

a ohnula se jako luk. Hýkala jsem jako oslice a úplně jsem zapomněla, kde jsem.

"Kdo se má na vás koukat?" řekl Bubák.

Přestala jsem hýkat a po špičkách došla do kuchyně. Byli tam jen ti tři: Bubák, jeho družka a štíhlá dívka v rákosové sukénce. Dívala jsem se na ně, jak se otáčejí kolem plotny a snášejí nej-různější pochoutky na stůl, u kterého seděl Bubák a čemusi naslouchal.

Všimla jsem si, že obě ženy mají na tvářích zbytky jogurtu.

Všimla jsem si, jak vypadají a poprvé zapochybovala, jsem-li také žena.

Vzpomněla jsem si, jak mi říká Těškoun.

Bylo mi ještě smutněji a ještě víc jsem zatoužila po královně. Viděla jsem, že když projdu kuchyní, dostanu se k dalším dveřím, za nimiž by se ledačco milého mohlo skrývat.

Bubák si temněl u stolu a nezdál se nebezpečný. Ženy byly zaujaty prací a navíc jsem se jich nebála. Ani teď, ani nikdy předtím. Přesto jsem zamumlala:

"Já bych s dovolením prošla."

Nikdo nic neřekl /nikdo mě neslyšel/, a tak jsem proklouzla k těm dveřím a proskočila jimi na druhou stranu. Zavřela jsem při tom oči, a když jsem je zase otevřela, stála jsem v královnině komnatě.

Královna seděla hlavou dolů a mručela. Mručela stále tímtež tónem /uklidňujícím/, dívala se na mě upřeně svým obráceným způsobem, až mi konečně došlo, že mě vůbec nevidí /možná/.

"Jsem obludka, Penelope," připomněla jsem si.

"Ale milá," dodala jsem po chvíli, protože jinak bych se nikdy neodvážila toho, čeho jsem se odvážila vzápětí. Políbila jsem svoji královnu na tvář.

"Co?" udiveně se zeptala královna.

"Nic," pokrčila jsem rameny.

"Asi nic," uklidnila se zase královna. "Nejspíš nic."

Přišlo mi to líto, že nic, ale mohla jsem to vědět už předtím, než jsem to udělala. Jak by něco, když jsem sama byla nic. Už takhle toho bylo dost.

"Stejně si myslím, že něco," ozvala se zas královna.

Radostně jsem si zasmula ružičky. A bolestí jsem vypískla, protože ta jedna byla popálená. Upadla z ní kůže a nevypadala hezky.

"Tahle ružička není upíří," napsalo mě.

"Jíme!" zahlekal z kuchyně Bubák. Celý domeček se při tom

rozsehnul a moje královnička spadla ze židle.

"Já to věděla, že něco," říkala, když vstávala.

"Ale tohle ne!" naříkala jsem já a šťouchala do ní.

Královna roztáhla ruce a zařvala mi. Podívala se na dveře, nadechla se a vykročila do bubáčí síně. Cupitala jsem hned za ní, abych zaš nemusela proskakovat dveře /i když mi to šlo snadno - bylo to dokonce jednodušší, než je otevírat a zavírat/ a uvelebila jsem se v koutě pod umyvadlem. Zdálo se mi, že tam nikdo příliš často nelezl a že odsud budu mít dobrý rozhled. A taky jsem se nemýlila.

Bubák odsunul rádio a mrknul na pochoutky. Naběhly mu slinné slázy a šly na rukou, takže vypadaly skoro jako ty moje upíří /jejich bledomodrost vynikne nejvíc v černém odění/.

Všichni, až na mě, se sesedli kolem stolu a pustili se do jídla. Vizelov nich jak ve lvích tlamách, ale jen ve třech, protože královna své sousta postrkovala po talíři sem a tam a do dš si je nekládala.

"Co je, ty bledule?" udeřil na ni Bubák.

"Nic."

"Tak jez."

"Jo," zašeptala královna, ale nejédla. Vystavěla si z kaše hrad a napustila jeho příkop roztaveným máslem. Pak začala se zdobem věže. Bubák se na to díval a nic neříkal. Jeho družka se také dívala a nic neříkala. Jenom štihlá dívinka v rákosové sukénce se nedívala, způsobně jedla a dělala, jakoby se nic nedělo.

"Co je?" zkusil to znovu Bubák.

"Nic."

"Opravdu?" přidala se laskavým hlasem Bubákova družka.

Cítila jsem, jak se mi chvějí nožičky a ručičky. Chtěla jsem vstát ze svého kouta a vběhnout mezi ně, já, Penelope D., obludka. Ale nějak to nešlo. Seděla jsem hluboko v kbelíku a neměla se čeho chytit.

"Rychle si zaplň příkopy!" křičela jsem na královnu, abych jí alespoň takhle pomohla.

Skoro jako by mě slyšela, naplňovala královna své okopy dalším roztaveným máslem, až v hrníčku, ve kterém ho Bubákova družka tšvila, nezbylo vůbec nic.

"Naplň své příkopy a schovej se do věže!" vykřikovala jsem povzbuzena domnělým úspěchem.

Královna do věže píchla vidličkou, ale to bylo všechno. Nic víc neudělala.

"Jseš taková bleďá," litovala ji Bubákova družka.

"Nemá na hubě jogurt!" zasmál se Bubák.

"Asi nějaká jobovka," pohladila ji družka.

"Už dlouho nevysávala," dodal Bubák.

Sukénka štíhlé dívky se zachvěla. Dotkla se jí totiž moje ručička, kterou jsem natáhla. Zeptala se:

"Co je?"

"Co by bylo!" přísně si ji změřil Bubák.

"Asi nic," tichounce zaševelila moje královnička. Pohlédla Bubákovi zpřímá do očí. Ty její byly červené, zrovna tak jako moje. Po malou jsem se soukala z kýblu ven.

"Tak nic, povídám?" zavrčel Bubák.

Královnička se na něj dívala a nic neříkala. Křičela jsem, až mi z krku létaly hlasivky:

"Schovej se do věže, obludko!"

Lekla jsem se vlastních slov. Honem jsem se opravila:

"Schovej se do věže, královno!" a myslela jsem tím moje královno.

Byla jsem z kýblu venku a rovnala si hřbet, když královnička jednou ranou smetla všechny pochoutky a sousta ze stolu, všechno se to rozpláclo na zemi a změnilo to tvar, stejně jako Bubákovy ruce, které se smřskly v pěsti a zle se rozhýbaly.

Skočila jsem na stůl a omotala se kolem nich. Svou nicotou jsem mnoho nazkoušela, jen to, že Bubák pozdržel svůj rozmach a zmateně se zeptal:

"Co je?"

Pak srazil královničku mezi jídlo. Řval na ni, jak na malého nezvedence a byl by po ní dupal, nebýt něčeho, co ho odradilo.

"Bože!" sténala jeho družka.

"Hm," mumlala dívka v sukénce.

"Jsem Penelopa D.!" křičela jsem já.

Královna se vyškrábala z podlahy a zamířila ke své komnatě.

"Uklid to, ty hajzle!" řval za ní Bubák a vstával od stolu.

"Uklid to, nebo ..." řval ještě víc.

"Jsem Penelopa D., obludko, a čekám na tebe!" snažila jsem se ho překřičet.

"Jsem tvoje matka!" zajíkala se Bubákova družka.

"Hm," mumlala dívka v rákosové sukénce a sundala si klobouk.

"Jsem Penelopa D., obludko se suchou nožičkou a popálenou ručičkou a čekám na tebe, obludko!" brečela jsem já.

"Uklid' to!" řádl Bubák.

"Moje královničko!" opravovala jsem se.

Královna se otočila, prohlédla si nás, jak tam stojíme a sedíme a řveme, a řekla:

"Polibte mi prdel!"

Zavřela za sebou dveře komnaty. Bála jsem se je znovu proskočit, celá jsem se klepala a tak. Pritiskla jsem pár svých ručiček na spánky a silně jsem je stiskla, tak silně, až mi začaly padat vlasy a nárůstat flekance a po celém těle mi mravenčilo. Spálenou ručičku jsem nechala na bříšku.

Bubák potemněl, až najednou zmizel a já jsem se válela na koberci vedle Těškouna, který se chechtal a hlasitě mě vítal:

"Nazdar, obludko!"

A když viděl, jak na tom jsem, dodal:

"Neboj se, ona přijde."

3. Kouzlo posledního měsíce

7,1

Sedlo jsem si na zápraží a očichávalo svoji nožičku. Nějak se mi nezdálo, jak se lepila k dřeváku, jak se nechtěla odtrhnout od plošky pod palcem a ukazováčkem. Když jsem ji vyzulo, spatřilo jsem na tom místě něco temného a měkkého. Proto jsem si nožičku ohnula a přiblížilo k nosánku, abych vidělo, co se děje.

"Někdo ti nakakel do botiček, obludko," řeklo jsem si, sotva jsem to udělalo.

Vzalo jsem dřeváček a dokulhalo k pumpě. Zarumplovalo jsem pákou a když se ze země vyvalila voda, umylo jsem svůj dřeváček i nožičku, abych se nemuselo stydět před ostatními.

Voda byla tak ležavá, že mi zmodraly prstíky na ručičkách i na pokakané nožičce. Na dřeváku vyskočila husí kůže. Uchechtlo jsem se tomu, ale jen krátce a málo, aby mi dřeváček neodmítl sloužit anebo netrápil moji nožičku.

Došlo jsem zpátky k lavici na zápraží a posadilo se. Sluníčko tu a tam vykuklo z mraků a ohřálo moje prokřehlé dřečky. Svítilo i na ořešák nad pumpou, i na vrátka, která se leskla novotou. Z dřeváčku se vytratila husí kůže, ale já jsem si ho nemazulo, snad proto, že jsem se ho štítilo, anebo proto, že jsem mu už nedůvěřovalo. Odhodilo jsem ho i s tím druhým před dveře k hromadě dalších botiček a zůstalo jsem bosé.

"Aby ses neroznemohlo," oslovila mě staříčká větev ořešáku.

Trčela přes celý dvůr a končila nad mojí hlavičkou.

"Nerozumněžu," uklidnilo jsem ji.

"Neměžu," dodalo jsem po chvíli, spíše pro své potěšení, než pro další útěchu dřevěné stařenky.

"Já už neměžu," zaševelila ona a já jsem vykulilo oči.

V tu chvíli se na zápraží objevil královna a řekla:

"Aby ses nerozumněhlo."

Otočilo jsem se k ní a vidělo, že má opravdu starost. Ale nedalo se nic dělat, připadalo mi, že se nerozumněžu, a tak jsem to taky královně řeklo. Zavrtěla hlavou:

"Nemělo bys tady kapat boso. Půda je chladná a povětrí jak-bysmet."

Chtělo jsem se jí vrhnout do náruží, ale jenom jsem vztáhlo ručičku. Beze slova mi ji vrátila zpátky.

"Nemělo bys tady kapat boso," ozvala se po chvíli. "Je zima a ty se chováš, jako by bylo léto."

Přišlo mi líto té zbytečné starostlivosti mé královny, a tak jsem se zvědělo n odpajdale dovnitř, kde Jozef topil až už nemohl. Kamna hučela jak čerti ve svčené vodě, ale na podlahu nestačila, ta pořád trochu chladila. Buselo jsem si najít ponožky a nasoukat je na svoje vyzáblé oudečky, abych ve stáří netrpělo. Abych i potom mohlo akotačit.

"Je konec pepince a snih nikde," ozval se Jozef od kamen.

"Jako by vypešl někde cestou," přiadile jsem si.

"Pepinec se vzepřel!" vykřikla na nás moje královna. "Neradím vám, abyste si mysleli něco jiného."

Jozef udělal obličej a poklepal kamna po hlavičce. Trešku to zasyčelo a Jozef zaslzel.

"Hihhih," hihňala se královnička.

"Mé," mečelo jsem já.

"Narovnej si pravou nožičku," dodal Jozef po minutě a poklepal se, tentokrát na správném místě.

"Pepinec v sobě někdy přináší tajemství. Buď je pruhaté jako zebra nebo puntíkové jako žirafa," začala vyprávět královna.

"Podívejte se z okna. Co tam vidíte?"

Já i Jozef jsme přistoupili k oknu. Viděli jsme, jak se mračna houfují do skvrn a jak je mezi nimi žluto.

"Vidíme žirafu!" vyhrkli jsme oba najednou.

Královnička se rozesmála: "To jsem vás doběhla! Pepinec je měsíc, tak jakápak žirafa! Jakápak oslík, jakápak tele či nová vrata?"

"Ani zebra? Ani malá zebříčka?" zeptalo jsem se a pláčem na krajíčku. "Chtělo bych alespoň malinkou, a vysouvacím ocáskem a trhací hlavičkou. S proužky černými jako svědomí."

Královnička se zachmuřila: "Všechno musíš zkazit, sviňáku. Ani chvílku není po mém."

"Jsem obludka, nejsem sviňák!" vzlyklo jsem.

"Ale jakbysmet!"

Vykulili jsme na královnu oči. Ani zbla jsme nechápali, co tím myslí. Ona, jakoby věděla o našem zmatku, houpala se v bocích uprostřed té místnosti a nic víc neříkala. Ticho kolem nás zhoustlo a zapalo nám tlesčky. Rozpačitě jsme se koukli přes ramena, jestli se venku něco neděje, čeho bychom se mohli chytit a vyšplhat z té kaše.

"Mračna se roztáhla do zebřích pruhů," komentoval ten pohled Jozef.

"Pepínek není k tomu, aby si někdo stříhal mračna na proužky. Pepínek je k tomu, aby se lidé zpíjeli a předsebírali si. Pepínek je k tomu, aby se zapomnělo, co bylo, aby se spalovali umrtváci a slamení bubáci. Pepínek je k tomu, aby se obludky mohly konečně rozplakat!"

Sotva to královnička dořekla, už jsem sedělo v koutě a nabíralo. Ramínka se mi trkaly cukala až se mi rukávy trhaly. Jozef mě hladil po hlavičce lopatkou na uhlí a brblal nějaká slova. Vzhledlo jsem a spatřilo, jak se za mě stydí. Jak se tou hanbou propadá až někam k belzebubákovi.

Odehnalo jsem lopatku od hlavičky a prohráblo si vlasy. Něco mě tam svědilo, a tak jsem přitlačilo. Drbalo jsem se ostošest až lítal mour, který mi tam Jozef nanese.

Královně se cukaly koutky, když mě tak pozorovala, a moje nabírání se rozplynulo. Poznalo jsem, že by to bylo předčasné. Poznalo jsem, že ještě neudeřila moje hodinka. Vztyčilo jsem se a odvažně vystrčilo bradu.

"Dej sem lopatku, Jozefe," rozkázala královna.

Podívalo jsem se na Jozefa a vidělo, že se blbě usmívá a přehazuje si lopatku z ruky do ruky.

"Pche," dralo se mu z úst.

"Jozefe," smála se královnička, "takhle se nikam nedostaneme. Ledas do evokárny!"

"Pche," nebál se Jozef.

Královna mu sebrala lopatku. Otočila se k nám zády a tanečním krokem došla ke kamnům. Nabrala na lopatku uhlí a vrhla ho do pla-

menů.

"Tak, a trochu se ohřejeme."

Cítili jsme ve vzduchu nějaké nebezpečí /smrad spálenin/, a tak jsme se nasměle ozvali: "Jenom to nepřešň, královno."

"Už tak je tu docela teploučko."

"A bude víc!" zatančila královna kolem kamen a znovu přiložila.

"Bože!" obrátilo jsem se tam, kde prý je.

Oploha se zatáhla tak, že v ní nezůstala jediná škvíra. Dvoreček potemněl a zbrusu nová vrátka se přestala lesknout.

Emma vletla i do světnice. Vrazila do Jozefa, který proti ní nastavil dlaně.

"Stůj tmo," vyzval ji, "zůstaň, kde jsi!"

Emma mu prolézala mezerami mezi prsty a rejčila po místnosti.

Jozef si povzdychl:

"Škoda, že nemám blány."

Už jsme ani nedohlédli na špičky nosů. Někdo řekl, že by se mělo rozsvítit, nebo co, když je taková tma. A že by se mohlo začít.

Asi jsem to bylo já, protože ti dva začali šmátrat po sirkách a petrolejce. Šustili po místnosti jako pašeráci klempíři, zatímco já jsem setrvala na svém místě a ani nedutala.

"Dej si pozor, Jozefe, ať nenarazíš!" ozvala se z kteréhosi kouta královna.

Jozef dál šmátral po sirkách. Bůhvíproč je hledal i v mém očním důlku. Naštěstí jsem bleskově spustila víčko a vzápětí ucuklo hlavou daleko dozadu. Hluboko do omítky.

Na zátylku se mi udělala boulička. Očičko mi slzelo a špatně vidělo. Ale to nebylo nic nového, tak už to bylo i před tím šťou-chancem.

"Utřá si slzy, obludko, a dojdi do kůlny pro pití. Než přijdou ostatní," zavelela královna.

"Ostatní?" zeptalo jsem se pro jistotu. Bálo jsem se toho slova jako jeptiška nahého mládence. Bálo jsem se toho slova, natož jeho obsahu. Toho jsem se bálo jako dvě jeptišky dvou nahých mláďenců.

"Nevím, proč se tak divíš, obludko. Každou chvíli sem mohou vtrhnout. Musíme se rychle zlinkovat, jinak to nevydržíme."

Zastydělo jsem se, že jsem se tak zapomnělo a chystalo se k odchodu. Jozef zatím našel sirky i petrolejku a zapálil ji /napotře-tí/. Vrhel přitom na zeď černočerný stín..A protože po svém zvyku držel ručičky daleko od těla, vypadal ten stín jako upír nebo jako lisovaná šába. Nebo jako chobotnička skákavá.

Vyšlo jsem na zápraží, nazulo si dřeváčky a odklepývalo do kůlny. Buď se venku od té doby, co jsem našlo hovínko v dřeváčku, ochladilo, anebo jsem si zvykle na vyhřátou světnici a na dvorečku mi pak bylo jednoduše chladněji - v každém případě jsem se ale klepalo jako ratlák.

Objímalo jsem si rukama tělíčko a děkovalo přírodě, že jich mám tolik. Některé jsem si dokonce dokázalo spojit na lopatkách, hezky jsem propletlo prstíčky prstíčkama, aby to nepovolilo, a těšilo se z toho, jak to hřeje.

Kůlna byla zavřená jen na závoru. Abych ji mohlo otevřít, muselo jsem uvolnit ze svého tělíčka alespoň jednu ručičku. Do vzniklé díry hned začlo foukat syrové povětrí. Naskočila mi tam husí kůže.

"Kdybys věděla, královničko..." povzděcho jsem si.

"Královnička ví," řeklo mi cosi uvnitř.

Otevřelo jsem vrata a nahmátlo vypínač. Světlo rozehnalo všechny obyvatele kůlny do nejzašších koutů. Hlodavci se mačkali pod cirkuláčkou, pavouci v šířích kolem střešních trámů a skunci ani nedutali ve skříní na nářadí. Další oblejzáci spoléhali na to, že je nikdo nerozezná od předmětů, na kterých se rozvalovali, a tak se příliš neobtěžovali.

Došmajdalo jsem do kouta, kde se to blyštělo lahvemi. Nabralo jsem jich tolik, abychom se mohli hezky zlinkovat, než přijdou ostatní. Zavzpomínalo jsem si přitom na babiččinu šupnu, kam mě dřív za trest strkávali. Sedělo jsem tam celé hodiny a poslouchalo hrabošení popelézavců. Dívalo jsem se na obraz umírajícího vojáka, kterého líbal anděl /nebo to byla nějaká povětrná dívenka/ a bylo mi ho líto. Bylo mi líto i sebe. Většinou jsem nevědělo, čím jsem se tolik provinilo. To jsem ještě nevědělo, že jsem obludka.

"Byla to dědova šupna, ty lháš!" ozvalo se cosi uvnitř.

"Kdybys věděla, královničko," vzdychlo jsem já.

"Královnička ví," okřiklo mě zase to uvnitř.

"Jak vypadáš, ty, co jsi uvnitř?" zeptalo jsem se toho.

"Vypadám jako ty, obludko!" zapištělo to směšně. Dokonce jsem mělo pocit, že to zatančilo podobně, jako královnička před chvílí u kamen.

Už jsem toho začínalo mít dost. Vyběhlo jsem z kůlny, zhaslo světlo, zavřelo vrata a zamířilo do sednice.

"To je dost, že jdeš," přivítali mě ti dva. Odebrali mi láhve a hned některé otevřeli.

Jak se láhve vyprazdňovaly, přestávali jsme se těch ostatních

obávat. Dokonce se nám zdálo, že bychom mohli mít navrch.

"Přesprostáčíme je!" vykřikoval Jozef.

"Nepřesprostáčíme," odporovala mu moje královna, "to se nám nikdy nepodaří. Ale mohli bychom je přemlčet."

"Přechechtat," vstálo jsem se do debaty já.

"Přechechtat," opakoval po mně Jozef. Přitom sáhl po láhvi a zvolna ji přikládal ke rtům. Těsně předtím, než se napil, vydal táhlý skřek. Jak táhlý byl ten skřek, tak táhlé bylo Jozefovo napití.

"Přechechtat?" královna se na mě dívala tak pochybovačně, že jsem na chvíli ztratilo odvahu pokračovat.

"V to já nevěřím. Neumím se chechtat jako vy dva."

Myslela tím mě a Jozefa.

"EEEEh!" zaskučel Jozef a znovu se dlouze napil. Sotva odložil láhev, ztratil rovnováhu a nalehl na kamna.

"Jsem mi dnes souzena! Opět se škvířím," povzdechl si.

Vyběhlo jsem mu na pomoc a odtrhlo ho od šároviště. Jozef mi padl do náručí a děkoval mi seč mohl. Ale příliš nemohl. Protul se k zemi jako hadráček a volal po odpočinku. Královna to vše pozorovala a tiše se hihňala.

"To se nám ten pepínek daří. Než přijdou ostatní, zuhelnatíme."

Jozef se zatím rozvalil na podlaze. Poklepával se po začouzené hrudi a prozpěvoval si:

"Já jsem velký profylaktik, já jsem velký profylaktik."

Vzalo jsem si se stolu láhev a přidřeplo k němu. Po chvíli totéž učinila i královna. Seděly jsme kolem Jozefa a pily a pily až už jsme nemohly. Jozef nemohl už dávno, ale přesto nás žádal o další a další doušky. Po každém takovém doušku zvolal:

"Jsem profylaktik!"

Než přišli ostatní, leželi jsme na podlaze jako linky. Královnička mžourala do stropu, já jsem mžouralo na ní a Jozef mžoural do třech koutů najednou. Vtrhli dovnitř jako velké vody a hned se rozchechtali. My tři jsme se snažili vstát. Jak jsme se tak opírali jeden o druhého, na něco jsem si vzpomnělo a zeptalo se Jozefa:

"Už ti vyrostly blány?"

Jozef se ušklíbl. Ostatní, jak to zaslechli, se na nás hned sesypeli a vyzvídali. Jozef se šklíbil znovu a znovu, dokud jsme jeden po druhém nevstali. Nejdřív stála královnička, potom já, oblučka, a nakonec Jozef, který byl nejochablější.

Postavili nás ke zdi a oprášili. Nebránili jsme se, ani jsme se nesmáli, i když to pěkně lechtalo.

Když ty práce dokončili, vykročilo jsem deprostřed místnosti. Široce jsem se rozkročilo a zařvalo na Jozefa:

"Co je to profylaxe?!"

Královnička sebou cukla a zašeptala:

"Je konec pepince?"

Podívalo jsem se na hodiny a vidělo, že je po pepinci. Řeklo jsem to královničce. Řeklo jsem jí kromě toho ještě několik osobních věcí a také jsem jí padlo do náruče. Bylo nám tak mnohem líp, neměly už jsme ty problémy s rovnováhou, jako když jsme stály každý sám.

"Pojď k nám, Jozefe," zamávaly jsme na vlasaté kyvadélko u zdi, "pojd k nám a opři se. Budeme stát ještě pevněji."

"Pcha," ohrnul rty Jozef. Potom se poklepal a odpoutal od zdi. Ostatní mu pomohli a převedli ho přes rozbouranou podlahu sednice až k nám.

"Vítáme vás!" prozpěvoval si přitom Jozef a mohutněl. Když došel k nám, byl velký jako Šaljepin. Do dat by se mu vešlo sedm velkých pomerančů.

Ve skutečnosti tam měl svých pět švestek a vanulo z nich to, co do sebe během večera vléval.

Královnička si zacpala nos a odstrčila nás.

"Takže se mi to nelíbí. Musíme se pořádně vyvětrat. Hlavně ty, Jozefe!" nahlala a strkala nás ke dveřím.

Vyšourali jsme se před dům. Na dvorku byla tma jako v pytli. A kde se vzala, ať se vzala, objevila se v královniččiných rukách prskavka. Potom druhá a třetí. Prskali jsme je tak dlouho, až nás to přestalo bavit. Ti ostatní se k nám připojili, ani nevěděli jak. Ani my jsme to nevěděli, protože od těch lahví, co nám v bříškách šbluňkaly, se nic neodečítalo.

Kalily se nám očička /hlavičky už dávno byly/ a pletly se nám údečky. Znovu a znovu jsem se Jozefa ptalo, co že je to profylaxe, a on mi snad i odpovídal, ale zaniklo to v tom zmatku, nedostalo se to ke mně přes královnu, moji královnu, na kterou jsem si mohlo kdykoliv šáhnout a tak.

Všechno se chumlo do těch jiskřiček, co odlétávaly z prskavek. Královna mě vzala za ručičku a táhla k té velké posteli. Byla jak čamrda, točila se kolem ní a stlala, nosila peřiny a hihňala se. Vysoukalo jsem se na prostěradlo a chytalo ji, když přepadávala s peřinami někde na druhou stranu, kde možná něco bylo, ale já jsem tam nedohlédlo.

"Takhle to dopadá, když se přesmoc topí," smálo jsem se jí.

"Možná to tak je, ale možná ne," zavolala na mě, když se zrovna kutálela kolem.

Zachytilo jsem ji a vtáhlo pod peřinu. Zeptalo jsem se:

"Víš jak je to ve skutečnosti s tím papincem?"

Pochopitelně to věděla. Vědělo jsem to i já, věděl to možná i Jozef. Chytla mě za nos a natočila si mě tak, aby mi mluvila přímo do zvukovodu.

"Podzim není natahovací jako harmonika. Když se chce trochu prodloužit, musí si vymyslet další měsíc. Abychom se měly kde schovat. Aby si obludky mohly někde vydechnout. Už víš?"

4. Umrtvák

Nikdy bych nevěřila, že něco tak obrovského se může zrodit za mě, malinkaté obludky přimknuté ke královnině tělu. Celou dobu jsem si tam hrála, tichounce a skromně, mazlila jsem se s tím, co mi nabížela, čím do mě šouchala a tak.

Pozorovala jsem, jak se jí zavírají oči, jak přitahuje kolena k bradě, nebo pozoruje něco v okně, něco tak krásného, že to z jejích očí udělalo dva koláče, temné a lesknoucí se jako nic jiného na světě.

Pozorovala jsem ji a uchváčena divokým kouzlem jejího pohledu, stočila jsem hlavu ve stejnou stranu, abych se také nadechla té krásy. Oči jsem široce rozevírala, aby nic nezůstalo stranou. Ručičky jsem nechávala na královnině těle, aby té krásy byl vrchovatý škopek. Abychom jí rozpoznaly spolu.

Očička mi narazila na bílé-nitě záclon a na rozlámané paprsky pouliční lampy. Potom mě zastudilo okenní sklo a rychle jsem je stáhla zpátky, ke královně a temnými koláčky.

Viděla jsem, jak se raduje, jak se točí kolem stolečku na němž rozložila svoje radosti, pestrobarevné jako čepičky šaškulínů.

"Pusť mě ke svému stolečku," zaškemrala jsem tiše.

Královnička se ani nepohnula, ani nezakryla své radosti. Koláčky v očích se jí leskly jako boží lysinka. Dívala jsem se na ni a začala se zalykat. Něco se ve mně začínalo vrtět. Něco se ze mě tlačilo ven.

"Pusť mě ke svému stolečku, královno!" žadonila jsem znovu.

"Jsem tvoje obludka! Pusť mě k němu!"

Královna se obrátila a pohlédla mě po tváři. Zašeptala:

"Podívej, co vidíš v okně a co v mých očích."

Udělal jsem, co mi řekla a zazdalo se mi, že rozumím. Zazdalo se mi, že královnička se mi směje. Že se směje své obludce. Že schválně kouká do oken na tu krásu, kterou já, zakrnělá obludka, nikdy neuvidím. Ani o tom nebudu umět snít, protože jsem ohyzdná a sebecká, protože mám nos s dírami jako v ementalu, protože mám tenkou nožičku a ručičky jako větve uschlé švestky a protože do okna nedohlédnu.

Něco se ze mě tlačilo ven a já jsem nevěděla, co to je. Obličej se mi stáhl nějakou trpkostí a ústa se zaplnila lepkavou lítostí.

"Pusť mě ke svému stolečku!" prosila jsem královnu.

"Vždyť stojíš až u něho, obludko," odpovíděla a dál mě hladila.

"Stačí, když natáhneš ruku!"

Cítila jsem, jak mi na prstech naskakují drápky a tlamička zarůstá zoubky, ostrými jako kančí tesáky. Hřbet se mi ohnul jako luk.

"Umrtvák!" vykřikla královnička a oči se jí potáhly děsem.

Vycenila jsem zoubky:

"Pusť mě ke stolečku, královno, nebo uvidíš."

Královnička mlčela a už mě nehladila. Krčila se na posteli jako syslátka. Moje tlamička se protáhla, až vypadala jako vlčí a svaly na celém těle mi zkameněly! Změnila jsem se v Umrtváka.

"Já chci domů," ozvala se královnička.

"Nejdřív mi ukaž ty svoje pitomůstky," řekl Umrtvák.

Královnička se strachy celá třásla a vypadala, jako by se měla v příští chvíli rozplakat. Umrtvák se na ni díval a vůbec mu jí nebylo líto. Radoval se ze svých svalů, tvrdých jako kamenné stěny. Radoval se z královnina strachu.

"Všechno ti rozflákám!"

Královna se na posteli posadila. Zamhouřila oči a plivla po Umrtvákovi.

"Nechceš rozflákat i mě?"

Umrtvák se nad ní rozkročil a zavrčel:

"Možná."

"Ukaž mi stoleček!"

"Neukážu!" bouchla královna dlaní do peřiny. "Nic ti neukážu. Chci domů."

Umrtvák se protočil kolem dokola. Oběhl královničku jako ohař, zastavil se pod oknem a celým se zkroutil do polohy nemohoucího čteníka.

"Podívej na moji nožičku, královno!"

Natočil jsem tu hrůzu k ní, aby to mohla udělat.

"Podívej se, jak je vyschlá a ošklivá!"

Chvilku počkal, co na to královnička. Ale když nic neřekla, pokračoval dál.

"Tak proč mi neukážeš svůj stoleček?"

"Ty bys mi ho rozflákal, Umrtváku."

"Nerozflákal!"

"Já ti ale nevěřím."

"Ale proč?" kroutil se Umrtvák.

"Protože jsi Umrtvák!"

"Ukaž mi svůj stoleček, královno!"

"Ty mi ho rozflákáš!"

"Já ti ho rozflákám."

Poslední dvě věty splynuly a změnily se v bolestivý výkřik, to jak se Umrtvák zahryzl do královničinyh ramen. Královna se bránila, ale nic nemohla proti ocelovým svalům Umrtváka. Marně ho odstrkávala dál od těla - byl silnější a obtáčet se kolem ní jako had.

"Nenávidím tě!" sténala se zaťatými zuby. "Nenávidím tě a budu tě nenávidět."

"Ale proč?!" zeptala jsem se já, malinkatá obludka na jejím těle.

Umrtvák mě dusil srovná tak jako královnu, Jeho zuby trhaly i moje ramena a krk. Smykal s námi z kouta do kouta, přirážel nás ke zdi až všechno dunělo a omítka ze stropu padala na červený koberec. Chtěla jsem se tomu vzepřít, a tak jsem zavřela oči a chňapla mu po krku.

"Au!" zařvala královnička a chytla mě za zápěstí. Rychle jsem oči otevřela. Královna se na mě dívala skrz slzy, které vyplavily temné kolářky a udělaly z nich strašidelné škvírky.

"Proč mě chytáš za krk, obludko?"

"Proč mě chceš zabít?" šeptala.

Vůbec nic jsem nechápala. Rozhlížela jsem se po Umrtvákovi, hledala jsem jeho zuby a drápy, ale nic takového jsem neviděla. Jenom svoje roztržené ručičky a vyděšenou tlamičku, placatou jako pusinky okresných opic. Necítila jsem ho ani v sobě. V bříšku mi nic neškrundalo a nežvatlalo, nic se z něj netlačilo ven.

"Kde je?" ptala jsem se sama sebe i královny. "Někde tu musí přece být. Nemohl se jen tak vytratit. Nemohl zmizet a nechat mě tu jen tak, bez sebe..."

Královna se dívala do stropu. Viděla jsem jasně, jak jí na krku naskakují černé skvrny - stopy mých ručiček.

"Odpusť mi, královno!" škemrala jsem a sápla se po ní. Zabodila jsem jí hlavu do klína a neustále tu větu opakovala.

Ručičkami jsem bloudila po jejím těle, šmátrala jsem po jejích dlaních, ve kterých jsem doufala najít cosi, co by to všechno změnilo. Chtěla jsem, aby se znovu zadívala na tu krásu v okně. Tu, co jsem jí tolik záviděla. Kterou jsem chtěla sežrat.

Za mými zády se ozval šramot. Královna sebou cukla a celá zledovatěla. Dlouho jsem skrývala svou tvář v jejím klíně, než jsem se otočila a spatřila Umrtváka, jak obchází podél stěn a mne si ruce.

"Zabiju tě!" zakřičela jsem na něj. V tu chvíli smetla královna mou hlavu ze svého klína a odstrčila mě. Spadla jsem z postele na podlahu a rozplácla se na ní jako medúza.

"Zabij mě!" ječela na mě. "Klidně mě zabij!"

Rychle jsem vstala a rozběhla se k Umrtvákoví. Skočila jsem po něm, ač byl rychlejší než já a proklouznul někam pryč, kde už ho nebylo tolik vidět.

Rozhlédla jsem se po pokoji, kde by to místo mohlo být. Pak jsem ho celý obešla a nahlížela do všech koutů, pod skříně i závěsy, pod koberec i do šuplíků.

Královna zatím tiše seděla a pozorovala, co dělám. Hřála si ruce o hrníček čaje, který si kdysi dávno uvařila. Nadechla jsem se a řekla:

"Nevím, kde je. Nevím, kde číhá a odkud na nás vylítne."

"Nehledej ho, obludko," odpověděla mi.

Sedla jsem si k ní na postel a bylo mi smutno. Lampa za oknem svítila ostošest a světlo vedle v kuchyni jakbysmet.

"Bojím se tě," zašeptala královna po dlouhé době, "a budu se tě bát."

"Neboj se mě, prosím tě. Jinak se budu bát taky."

"Budeš se bát."

Přitulila jsem se k ní. Bylo tam teplo a útulno jako u maminky. Tiskla jsem se k ní silněji a silněji, až už to víc nešlo. Přitom jsem zaslechla, jak vedle něco cinklo. Doufala jsem, že jsem to slyšela jen já, že královnička zatím usnula. Protože to byl On, jak myje nádobí.

5. Věčné Poděbrady

Kolem všechno rachotilo a hlomozilo, anebo zase skřípalo a čpělo vazelínou, jak kdy a co. My tři jsme seděli v podloubíčku a pozorovali nádražáky, jak vybíhají ze svých skrýší a zase se do nich vracejí, jak piští na vlaky a na lidi, kteří do nich usedali. Bavili jsme se šlutostí jejich domečku a modrostí jejich oblečků. Těšili jsme se, až přijede náš vlak.

Bylo pošmourno a hrubě zima. Tiskli jsme se k sobě, já, Jozef a královnička a drkotali jsme zubama. Královnička seděla uprostřed, aby na ní foukalo co nejméně. Jozef ji kryl zprava, já jsem se na ní tlačilo z opačné strany. Ale moc to nepomáhalo, proto se královnička najednou zvedla a prohlásila:

"Takhle tady stihneme."

Jozef přitakal a taky se zvedl. Nejinak já. K lavičce už mě nic nepoutalo, a tak jsem vstalo a dalo se do běhu. Ale ne někam do dálky, na konec nástupiště. Běhalo jsem v malých kroužcích kolem královny a Jozefa a hlasitě si při tom prozpěvovalo. Jozef, když viděl co tropím, začal se rytmicky podlamovat v kolenou a tlouci se do třísel. Zrychlilo jsem běh a přidalo několik výskoků, aby zima úplně zmizela a netrýznila moji královničku.

Nádražáci vylézali ze svých úkrytů a shlukovali se kolem nás. Přinášeli s sebou kousky šlutě svého domečku a někteří měli dokonce šikmé oči. Přestalo jsem obíhat královničku a Jozef skončil rytmičování. Královnička se už neusmívala, protože nebylo čemu. Rozpačitě jsme se rozhlíželi a hledali vysvětlení.

Leželo zmuchlané ve vyschlé kačničce s nápisem PITNÁ VODA. Bylo už pěkně zažloutlé a páchlo předstíráním.

"To nejsou nádražáci řekl Jozef a uchechtl se.

"Už aby to tu bylo," povzdechla ší královna a než to dořekla, přisupěl před nás vláček jako klícka. Počkali jsme způsobně, až se ti zevnitř vyhrnou ven a pak jsme se začali sápat do strmých schůdků.

Šlo jsem poslední, a tak jsem si všimlo, jak do vedlejšího vagónu natéká nějaká hmota a jak něco breptá. Přišlo mi jí líto /navíc mi připomínala sojku deroucí se do špaččí budky/, tak jsem zase ze schůdků seskočilo a trošku ji zespodu zatlačilo.

Z nitra vagónu se ozval jakot. Rychle jsem pomocnou ručičku stáhlo zpátky a hupalo do svých dveří.

"Slyšeli jsme to?" ptala se královnička, která se mezitím uvelebila na místě u okna. "Slyšeli jste ten výkřik?"

"Jak by ne," odpověděl Jozef.

"Ty něco víš?" oslovila mě, když si všimla, že se tvářím vědoucně.

"Ledacos vím a ledacos nevím," prohlásilo jsem radostně. "Jisté však je, že strážcem toho jekotu jsem bylo já." A vyklopilo jsem všechno, co jsem vědělo.

Mezitím jsme se rozjeli. Nádraží zmizelo a místo něho se za oknem objevily jiné věci. Všechny byly stejně ušmudlané a stejně šedivé, některé měly okna i dveře, jiné zase jenom okna /dveře byly vypomené/ a ty další obrůstaly větvemi. Nebe se kabonilo. Bublalo nad námi a podtrhávalo tu odporou praměrnost všude kolem. Podbříška mraků se nechávala lechtat kostelními věžemi a lesklými vodojemy. Psi pobíhali podél plotů a vyli, zatímco jejich majitelky ve světlých kuchyňkách splétaly jakési propletence, které by mohly všet svým druhům na nos místo bulíků.

"Podívejte," ukazoval Jozef, "v každé zahrádce je alespoň jedno rozpadlé auto."

"V některých jsou i tři!" přisadilo jsem si já.

Vláček zastavil. Vyklonilo jsem se z okna, abych si přečetlo, kde to jsme. NA NEPŘÍZNÍ - bylo napsáno na domku u kolejí. Pod nápisem stál mužík s plácačkou a píšťalkou. Obhlížel vlak, jestli z něho něco nečouhá, co by mohlo zavadit o křoviska podél tratě.

"Na nepřízeň si opravdu nemůžeme stěžovat," řekla královnička, když jsem to jméno vyslovilo.

"Nemůžeme si stěžovat ani na tohle," zasmál se Jozef a ukázal nám to. Královna se tím směrem podívala.

"Zatím nemá jasno, ale to nic neznamená. Ještě má čas," prohlásila, když si vše pozorně prohlédla.

TO byla chaloupka s mnoha okny, z nichž každé mělo jinou výplň. Jedno dřevěnou, druhé dehtovou, třetí hadrovou a čtvrté makovou. Páté nemělo žádnou.

"Jde mi z toho hlava kolem," všil se Jozef do role majitele domečku.

"A nevíte kudy?" zeptalo jsem se já jako host.

"Neví, kde mu stojí!" opravila ho královna jako jeho družka.

"Nevím, kde mi stojí!" vybuchl smíchy Jozef.

"Podívejte se tady někde kolem, na dvorku a tak."

"Heleďte, támhle cupitá!"

"Tak si jí chytte, nebo co."

"Támhle stojí!"

"Kde mi stojí?"

"Hééééé!"

Rehtali jsme se až nám tekly slzy. Tloukli jsme čelíčky do měkkých opěradel a popadali se za bříska. Nožičky jsme vyhazovali vysoko ke stropu. Ani jsme si nevšimli, že se vlak rozjel a NEPŘÍZEŇ pomalu zmizela.

"Nepřízeň je fuč!" povzdechlo jsem si.

"Není, není!" opravoval mě hned Jozef. "Táhne se jako housenka podél trati. Neutuchá!"

Přestože se Jozef tak radoval z nekonečnosti Nepřízně, po čase se její domky opravdu rozplynuly, nahrazeny rozoranými mezerami. Pozorovali jsme, jak zjančená zvířátka přebíhají rozsáhlé lány, jak marně hledají nějaký kousek křoví nebo alespoň prohlubeň, ve které by si mohla vydechnout. Jak zpítemělí zajíci dupou v brázdách rovnou do náručí pytlákům. Jak syslové a šakali přecházejí před rojnicemi seccích strojů a slepí krtci vystrkují hlavičky a čichají sraždy nakladené v ornici.

"Na nepřízeň si opravdu nemůžeme stěžovat."

Jozef se chyťtal pokračovat, když tu se do vagónu vplížil průvodčí. Mtlal svoji formulku o přistoupivších lidech a postupoval k nám tak rychle, že jsme si nestačili vzpomenout, kde jsou naše lístky. Jozef si prohrabával kapsy u kalhot i u svrchníčku, já jsem si protřepávala košilkou a čepičku, jestli z nich lístky nevypadnou.

"Už zase nevím, kde mi hlava stojí," vrátil se Jozef ke své roli. "Snad se jí na mém těle nelíbí, či co."

"Šmátrej víc do hloubky, Jozefe," nabádala ho královnička.

"Uvidíš, že lístky objevíš."

Průvodčí se procvakal až k nám. Prohlédl si nás, jak tam sedíme a rejdlíme si v kapsách. Usmál se:

"Tak co, vy filutové? Jedete na černo?"

"Jedeme na modro," odpověděl Jozef a zatvářil se vážně.

"My jsme tři kapřici," dodala královnička.

Průvodčí zahrozil kleštičkama. Vztyčil se do výše nosu a zakoulel očima.

"Procvakněte si ucho!" vykřikla královnička prosebně. "Než to mládenci najdou!"

"Ano," přidali jsme se k ní, "udělejte to!"

Průvodčímu se roztáhla pusa od ucha k uchu.

"Vy jste mi povedená trojka! Nožiček to má jako stonožka, nosy jako z frňákovníku... a ty nápady..." kroutil nad námi hlavou.

"A to ještě nevíte všechno," proneslo jsem tiše.

"Já to snad ani vědět nechci. Já jsem skoro radši, když s váma mám společný jen to cvaknutí," přiznal se. Přitom koukal, jak

venku ubíhají pole a jak se dává do deště. Kapičky začáraly okno a ve vagónu se setmělo.

"Tak nám to teda cvakněte. Ale toho ucha, toho je škoda."

Jozef mu podal jízdenky, které konečně našel v botě. Po tichu, aby to ten dobrák neslyšel, ještě zašeptal:

"Na váš účet."

Vláček se dokodrcal k nějaké řece a pokračoval podle ní.

"Nejdřív by měly přijít Poděbrady. Pak ještě kousek a musíme přestoupit. Jinak zabloudíme," řekla nám královna.

"Nejdřív Poděbrady a potom tanto. Mmm," mružel Jozef.

"To bude snadné. Podíváme se a uvidíme. Nezabloudíme."

Řeka se zase odpojila a uvolnila místo dalším domečkům. Většina z nich byla bělostná, ale byly mezi nimi i takové, za které by se mohl někdo stydět.

Zahráli jsme si hru na místní vládce. Zkoumali jsme ty chaloupky a hledali chyby, které je nutno napravit. Většinou to byly pito-mástkys jen jeden majitel sklídl větší výtku, protože jeho chaloupka neměla střechu. Neměla ani všechny zdi a všechna okna, natož pak komín a anténu. Jen dveře měla hezky na zámek.

"Postavte si to!" posoudil jeho úkol Jozef. "Až to budete mít, tak řekněte. My vám to vyvlastníme."

Všilo jsem se do role toho pána a snažilo se bránit:

"Vždyť já sem jezdím na vzduch! Ne pod nějakou střechu!"

Jozef se zamyslel.

"To není taková blbost. Vezmete děti a vyrazíte na vzduch."

"A otužíte se," přidala se královnička.

"Na noc se můžete zamknout."

"Tak to nechte, jak to je. To bude lepší," uzavřel hovor Jozef.

Domečky zhoustly a začaly se mačkat. Vagónem proletěl průvodčí a halekal:

"Poděbrady! Přestupovat!"

Královnička se podívala a když se řítíl kolem nás, zatahala ho za rukáv:

"Proč přestupovat?"

Průvodčí se ani nezastavil, jen rychle zamumlal přes rameno:

"Jó, to já nevím. Ale vždycky to tak je. Když jsou Poděbrady, tak se přestupuje."

Vábee jsme tomu nerozuměli. Pro jistotu jsme se všichni tři vyklonili z okna, abychom o nic nepřišli. Jak jsme se tam tak mačka-

li, připadali jsme sá jako stehlíci na švihadle a hrozně jsme se tomu smáli. Jozef tiše a niterně, já ve vysokých polohách a královnička zplna hrdla, až uši zaléhaly.

Překřičela i skřípění brzd a nádražní rozhlas, který nás všechny k něčemu vybízel. Bytosti na peróně se k nám otáčely a nedůvěřivě se mračily. Posunovači chytali svou příležitost za pačesy a prchali do teplých úřadoven škemrat o další a další vlakovodiny. Své svěšence nechávali rozposunované.

"Něéé," řvala královnička.

Zpřízenec z rozhlasu zvýšil hlas, aby mu bylo alespoň trochu rozumět.

"Je železná neděle," říkal pevným hlasem, "zítra bude železné poňdělí a tak dále!"

Sotva to královna vyslechla, začala řvát ještě silněji a úporněji než předtím. My dva jsme jí trochu pomáhali, ale to co ona jsme nedokázali. Vlastně jsme se ani neslyšeli.

Jozef se zubil a bublal. V obličeji celý zčervenal, na některých místech dokonce zmodral, takže nebylo divu, že z nádraží vyběhl lékař a nabízel mu pomoc. Jozef si ho ani nevšiml, jak byl zaujat svou roztřesenou bránicí.

Hlas v amplionu ztrácel jistotu. Stále víc mizel v divokých poryvech královčina smíchu, až se najednou roztřásl a na koleje padl vzlyk.

"On pláče!" vykřiklo jsem. "Železný nádražák pláče!"

"Nemá hlásit pitomosti," odsoudila ho bez váhání královna. Přestala se smát a zatáhla hlavu dovnitř.

Já a Jozef jsme se stále ještě vykláněli, protože jsme chtěli vidět, jak to všechno skončí, jestli se náhodou nerozpláče i další zaměstnanci. Ale nebylo nám to dopřáno. Královna nás vtáhla dovnitř a rázně zavřela okno. Potom se posadila a nohy pohodila na protější sedadlo. Zamávala rukou a řekla:

"Jeďem!"

Vlak se pohnul. Nářek z amplionu se vytratil. Ještě jsme zahlédli, jak nádražní lékař odchází se svěšenou hlavou do své kukaně.

"Ani neotevřel brašničku, nebožák," politovalo jsem ho.

Uvelebili jsme se na svých místech a čekali, co bude dál. Vagón se otrásal, jak přejížděl po výhybkách a rozpojovadlech. Jozef se poklepal po hrudi a bylo vidět, že něco chce říci. Královna si toho všimla také:

"Heříkej to, Jozefe."

Jozef se jenom zašklebil.

"Stejně nebudeme hrát. Nemáme o co," pokračovala královna.

"Pche," prohlásil Jozef a ohrnul rty.

"Tak vidíš," řeklo jsem já.

"Pche," opakoval Jozef.

Královna se rozvalila po mém tělíčku. Já jsem jí na oplátku obmotalo ručičkami i nožičkami. Chystalo jsem se spát. Za oknem bylo příliš mnoho deště, než aby se dalo koukat ven.

"Jak dlouho ještě?" zeptalo jsem se, mysle tím příjezd v ono místo.

"Dva tucty," odpověděla mi s jistotou královna.

Vláček nás ukolébával. Očka se nám klížila a do oušek nám příjemně zaznívalo tukaní kapek na sklo. Průvodčí si nás už nevšímal, a tak jsme se dřímotě plně oddali.

Zazdalo se mi o moři, o skalách vysokých jako mrakodrapy a o rybách lesklých jako maminčina sporák. Sešlo jsem k němu a namočilo si prst. Zdvihlo jsem ho proti slunci a počítalo šupinky, které mi tam moře naskládalo. Bylo jich dvacet tři anebo dvacet osm - nemohlo jsem se dopočítat, jak se ty plošky třpytily. Znovu a znovu jsem to zkoušelo, až mě to přestalo bavit a začalo jsem se brodit na druhou stranu, kde stála královna a potichu se smála.

Stála po pás ve vodě a kolem ní plavaly červené rybky. Když jsem se přiblížilo, všimlo jsem si, že to nejsou rybky, ale krabí a humři a že nasmírně rychle kmitají nožičkami. Vyvalovali oči na nahou královninu hrud.

Moc se mi to nelíbilo. Vkročilo jsem mezi ně a rozehnalo je pod kameny. Tam, kam takové potvory patří. Potom jsem královnu objalo.

"Proč pláčeš, královničko?" zeptalo jsem se a samo se podívalo, proč takhle. Vzalo jsem jí za ruku a táhlo na svoji stranu.

Než jsme tam došly, něco se změnilo a z moře byl potok nebo říčka. Valil se korytem tak rychle, až jsem se bálo, že v zatáčce vylétne ze břehů a zaplaví veškeré naše štěstí, které jsme si tam rozbíjely, když jsme si ještě myslely, že říčka není říčka, ale moře. Že bude klidně šplíchat až k našim nohám, ale dál ne.

A pak se z řeky vyřítili pohůnci a rozkřikl se na nás:

"Chechtáte se a nic neděláte! Nemáte nám co říct?"

Shlukli se kolem. Tyčili prsty a z kapes vyndávali podivně pokroucené a falšované předměty.

"Zase se sem serou," vztekala se královna, "proč?"

Nesneslo jsem jejich umaštěné čumáky a rozehnalo jsem se holí. Mocným úderem jsem ty vepře smetlo se srázu.

"Poděbrady! Přestupovat!" sazašely další výkřiky.

Vyjeveně jsem se rozhlédlo. Ze všeho nejdřív jsem zachytilo pohled mé královny, smutný a vlhký jako ranní mlha. Leskl se jako moře a plavaly v něm červené rybky.

"Obludko!" vydechla.

Poznalo jsem, že měla tentýž sen.

"Něco se mi zdálo," pošeptala mi, "byli v tom falešní pohánci a dravá řeka."

Kývle jsem hlavou, aby viděla, že všechno vím.

"Hrozně jsem se bála."

"Já taky," přiznalo jsem se a královna se ani moc nedivila. Asi v mých očích viděla to, co já v jejích.

"Poděbrady! Přestupovat!" ozvalo se znovu, tentokrát přímo nad námi.

Vzhledli jsme a spatřili průvodčího, celého zježeného a bílého jako křída.

"Co je?" zeptal se Jozef.

"Co by bylo. Jsou Poděbrady, tak přestupujte," odpovídal průvodčí.

Vábec jsme ho nepoznávali. Už to nebyl ten boдрý muž, který si pro naše potěšení málem procvakl ucho. Vlastníma kleštičkama. Byl to zlý a omezený strýc Vasil.

"Ale my tady nechceme přestupovat," ohradila se královna. Třásla se jí dolní čelist. Vidělo jsem, že budu muset zasáhnout.

Zrovna jsem se nadechovalo, když průvodčí mávl rukou a odešel. Bezradně jsme se rozhlíželi. Zvenku k nám doléhal strohý hlas z amplionu. Neustále opakoval totéž:

"Poděbrady! Přestupovat!"

Jozef se poklepával po hrudi a mrmal:

"To nebude jen tak."

A nebylo. Z budovy vyšli dva zřízenci se žebříkem a přistavili ho k amplionu. Jeden z nich vylezl nahoru a něco tam kutil. Sledovali jsme ho s velkou zvědavostí a vzrůstajícím neklidem.

Rozhlas neustále vedl svou. I když ho zřízenec odmontoval a opatrně snášel dolů. Když mu scházely už jen tři příčky, předal svou kořist druhovi a sám se chopil drátů, které čoubaly z budovy. Tahal za ně a ony vylézaly jako žížaly z díry.

"Můžou se takhle chovat obyčejné dráty?" zeptalo jsem se.

"Můžou. Nevidíš?" zpražil mě Jozef.

Mezitím zřízenec i s amplionem pokračoval směrem k nám, k našemu oknu. Když k němu dorazil, přitiskl troubu ke sklu a čekal.

"Poděbrady! Přestupovat!" hlomozil hlas. "Přestupovat, neslyšitě?"

Přestávalo se nám to líbit. Zhnuseně jsme se od toho divadla odvrátili. I uši jsme sák zacpali, protože jinak se ten randál nedal vydržet.

"Už dost!" zaječela královna.

"Krásááá!" ježilo jsem se já.

Všichni tři jsme se naráz zdvihli a vykročili ke dveřím. Jak jsme tak procházeli uličkou mezi sedačkami, všimli jsme si, že se tam lidé choulí do sebe a ani nedutají. Ani nepřestupují.

"Proč nepřestupují?" zeptalo jsem se královniných vlasů. Šlo jsem za ní a krylo jí záda.

"Netýká se jich to. Proto."

"Netýká se jich to," opakoval jako ozvěna Jozef, který šel první. Vznášel se nad podlahou jako baletka /s kukačkou/. Baťušek na zádech mu poskakoval jako slepičí hlava. /Slepice chodí hlavou. Je blbá./

Seskočili jsme jeden po druhém ze schůdků vagónu do kolejiště a vydali se k nádražní budově.

Oba zřízenci zatím uklízeli amplion na místo. Jeden z nich zase vylezl na žebřík a snažil se zastrkat dráty zpátky do díry. Všelijak se mu kroutily a dovnitř ne a ne zalézt. Stoupli jsme si pod ně a pozorovali, jak se činí. Netivě jsme se při tom pochechtávali. Nejvíce já a královna.

Zřízenec sakroval a láteřil. Čím víc to dělal, tím méně se mu práce dařila. Z drátů se tvořil těžký propletenec, velký jako obří pěst. Obrovská pěst s vystouplými šílami.

Žebřík se začal nebezpečně kývat. Nestačil vyrovnávat pohánkovou zlobu a hrozil zřícením. Zželelo se mi ho, a tak jsem mu poradilo:

"Zatáhněte to tam zevnitř."

Vidělo jsem, že nechápe, a tak jsem to upřesnilo:

"Myslím z druhé strany."

Zřízenec se na mě zle zamračil:

"Jak... z druhý?"

"No... z druhý."

Víc jsem nestačilo říci, protože si pro nás přišli a odvedli nás dovnitř. Usadili nás v místnosti plné táhel a kladkostrojů. Voněla tam káva a vazelína a ještě něco, co jsme neznali. Ale taky to vonělo.

Byl tam s námi přednosta stanice a nějaká žena. Počkali až si sedneme do připravených židlí a spustili:

"Víte, kde jste?"

Vidělo jsem, že se královně ještě pořád klepe čelist a Jozef že je nemluva. Tak jsem se chopilo slova:

"V Poděbradech. Na nádraží."

"No a?" chtěl vědět přednosta.

"Béééé," vyplázl na něj Jozef jazyk.

"Na nádraží. V Poděbradech," upřesnila královnička.

Přednosta nasadil ten nejpršnější výraz a zkusil to znovu:

"Tak co?"

"Buť buť," urazilo jsem se. Objalo jsem královnu a ukrylo tvářku na její hrudi. Nechtělo se mi civět na blbou tvář té ženy.

"Rožeštkali jste našeho empliončíka. Zesměšlili jste našeho lékaře," obvinili nás najednou ti dva.

"Je to snad málo?"

"Není," prohlásil hrdě Jozef, "není, není, není."

"Tak vidíte."

Přednosta skryl tvář do dlaní.

"Co s vámi? Nemáte nám co říci?"

Vymotalo jsem se ze záhybů královniny hrudi. Zdálo se mi, že hovor nikam nevede. Že nikdo neví kudy kam. Že přednostovi bude stydno. Že té ženě chladne plotna. Že nám ujede vlak.

"Omlouváme se," řeklo jsem. "Velice se omlouváme a stydíme se."

"Až už nemůžem," přidala se královna. Z očí jí čouhaly první slzičky. Včas jsem to zahlédlo a připláclo je kapesníkem.

Žena se obrátila k přednostovi a šeptem se ho zeptala:

"Nestačilo to už?"

Přednosta pokýval hlavou:

"Stačilo."

Zvedli jsme se a odpajdali zpátky do našeho vagónu.

=====

Nemůžu dost dobře pochopit, proč se kladu takový důraz na slovo "hledání", pokud jde o moderní malířství. Podle mne hledat v malířství nic neznamena. Najít: to je problém. Nikdo se přece nebude namáhat, aby šel za člověkem, který nedělá nic jiného, než že chodí s očima upřenýma na zem a hledá peněženku, která tam mohla náhodou upadnout. Ten, kdo něco najde, nezáleží na tom co, třeba neměl v úmyslu to hledat, vzbudí v nás přinejmenším zvědavost, když ne obdiv.

Obvinili mě, že jsem se dopustil mnoha hříchů: ale nejlživější obvinění je to, které říká, že mě vede snaha hledat, že to je hlavní cíl mé práce. Když maluju, chci ukázat to, co jsem našel a ne co hledám. V umění nestačí úmysly, a jak říkáme ve španělsku, láska se musí dokázat činy a ne slovy. Platí to, co uděláme, a ne to, co chceme udělat.

Všichni víme, že umění není pravda. Umění je lež, které umožňuje vytvářet pravdu, alespoň pravdu, kterou je nám dáno pochopit. Umělec se musí vyznat v tom, jak přesvědčovat ostatní o pravdě svých lží. Ukazuje-li ve své práci, že ustavičně jen hledal způsob, jak vytvářet lži, nikdy k ničemu nedospěje.

Myšlenka hledání často svedla malířství z cesty a způsobila, že se malíř ztratil mezi svými duševními výplody. Tohle patrně byl největší omyl moderního umění. Duch hledání otrávil ty, kdo plně nepochopili všechny pozitivní a výsledné činitele moderního umění, a ponoukal je aby se pokoušeli malovat neviditelné, tedy nemalovatelné.

Ti mluví o naturalismu jako o něčem, co je protikladem moderního malířství. Rád bych poznal toho, kdo viděl nějaké přirozené umělecké dílo. Příroda a umění jsou dvě zcela odlišné reality, a proto nemohou být touž věcí. Uměním vyjadřujeme svou představu o tom, co příroda není.

Velasquez nám zanechal obraz lidí své doby; nepochybně vypadali jinak, než jak je maloval, ale my si nedovedeme představit Filipa IV. jinak než jak ho namaloval Velasquez. Rubens také namaloval portrét tohoto krále, ale vypadá na něm jako někdo jiný. My věříme tomu, co namaloval Velasquez, poněvadž jeho portrét nás přesvědčuje právem své účinnosti.

Od samých začátků, od primitivů, jejichž díla se zjevně liší od výtvarů přírody, až k umělcům jako David, Ingres a dokonce Bouguereau, kteří věřili, že malují přírodu takovou, jaká je, umění bylo vždycky uměním a nikdy přírodou. A z hlediska umění neexistují konkrétní nebo abstraktní formy, ale jenom formy, a ty nejsou ničím jiným než přesvědčivými lžemi. Není pochyb o tom, že tyto lži jsou pro naši mentalitu nezbytné, protože podle nich utváříme svůj estetický pohled na život.

Kubismus se od jiných malířských škol ničím neliší. Všechny vycházejí z týchž zásad a z týchž prvků. Že kubismus nebyl dlouho pochopen a že se ještě dnes najdou lidé, kteří ho dosud nevzali na vědomí, nic neznamena. Já nečtu anglicky. Pro mne jsou anglické knihy nepopelné listy. Ale to neznamena, že angličtina neexistuje. Proč bych měl každému, jenom ne sobě, vyčítat něco, z čeho nejsem s to nic pochopit?

Často slyším slovo vývoj. Žádají mě, abych vysvětlil, jak se má malba vyvíjet. Pro mne v umění minulost nebo budoucnost neexistuje. Jestliže umělecké dílo není s to žít stále v přítomnosti, nestojí za to, abychom se o ně zajímali. Umění Řeků, Egyptanů, velkých malířů, co žili v jiných dobách, není uměním minulosti. Je možná dnes živější než kdy jindy. Umění se nevyvíjí samo o sobě, mění se myšlenky národů a s nimi i způsoby vyjádření. Když slyším hovořit o vývoji nějakého umělce, připadá mi, že ho lidé postavili mezi dvě zrcadla, která jeho obraz opakuji do nekonečna - a že řadu obrazů v jednom zrcadle považují za jeho minulost a obrazy

v druhém zrcadle ze jeho budoucnost - zatímco jeho skutečný obraz je v jeho přítomnosti. Variace není vývoj. Jestliže umělec stíhá svůj výraz, znamená to jenom, že uvažuje jiným způsobem, ať už lepším nebo horším. Ty mnohé postupy, které jsem vystřídal, nesmějí být považovány za vývoj nebo za stupně k neznámému ideálu malířství. Všechno, co jsem udělal, bylo vždycky určeno přítomností, dělal jsem to s nadějí, že to v přítomnosti vždycky zůstane.

Když jsem našel něco, co jsem chtěl vyjádřit, udělal jsem to bez uvažování o minulosti nebo budoucnosti. Nevěřím, že jsem v svých rozmanitých způsobech použil prvků naprosto odlišných; jestliže mi náměty, které jsem chtěl vyjádřit, vnukly rozmanité způsoby vyjádření, nerozmýšlel jsem se použít jich. Nedělal jsem experimenty ani pokusy. Když mám co povědět, povím to způsobem, který mi připadá nejpřirozenější. Odlišné pohnutky nutně vyžadují, aby byly vyjádřeny odlišným způsobem. V tom není žádný vývoj ani pokrok, ale přizpůsobení představy, kterou chceme vyjádřit, prostředkům, které máme k jejímu vyjádření.

Umění přechodu neexistuje. V chronologické historii umění jsou období, která jsou pozitivnější nebo úplnější než jiná; neznámá to nic víc, než že jsou období, v nichž žijí lepší umělci než v ostatních obdobích. Kdyby se dějiny umění daly znázornit graficky, tak jako se na diagramech zaznamenávají změny teploty nemocného, viděli bychom stejně hrboлатé linie a došli bychom k závěru, že v umění není stoupání a pokrok, ale že se objevují jisté maxima a minima jako v kterémkoli jiném oboru. Stejně je tomu v individuální práci umělce. Leckdo věří, že kubismus je umění přechodu, experiment, z kterého dál nic nevzejde. Ten, kdo tak uvažuje, nepochopil kubismus. Kubismus není semeno nebo zárodek, ale umění, jež zaznamenává stadium základních forem; a když je nějaká forma uskutečněna, je tu, aby žila vlastním životem. Hmota minerálu, které má geometrickou formu, nemá za úkol být něčím přechodným; je taková odvědycky a má i nadál existovat ve své formě; chceme-li použít na umění zákony vývoje a proměny, musíme připustit, že všechno je přechodné. Jenž umění nemá nic společného s těmito filosofickými absolutismy. Jsem přesvědčen, že kdyby kubismus byl nějakým přechodným uměním, jediné, co by z něho mohlo vzejít, by byla jiná forma kubismu.

Snažili se vysvětlovat kubismus matematikou, trigonometrií, chemií, psychoanalýzou, hudbou a nevím, čím ještě. Tohle všechno byla jen literatura, namám-li říci "nesmysl", a natropilo to spoustu škod, lidí pro teorii přestali vidět.

Kubismus se vždycky držel uvnitř hranic malířství, nesnažil se z nich vyjít. Kresbu a malbu kubismus chápe a užívá jich stejným způsobem a v témž duchu, jako je tomu v jiných školách. Naše doba se může v leccem lišit, poněvadž jsme zavedli do malířství předměty a formy dosud neznámé, otevřeli jsme oči pro to, co nás obklopuje, a také mozek.

Dalí jsme formě a barvě jejich jedinečný význam, když jsme jej objevili. Ve svých námětech zachováváme radost z objevu, potěšení z nečekaného; sám náš námět musí být pramenem zájmu. Ale nač mluvit o tom, co děláme, když to všichni můžou vidět, mají-li dobrou vůli?

"The Arts", New York, květen 1923

Pablo Picasso - Básně

Hodiny

Hodiny padají do studny
navždycky usínají
každý orloj klinkající svým zvonec
ví co je
a nedělá si iluze

Viděl jsem

Viděl jsem jak dnes večer
odcházel
z koncertu
v Salle Caveau
poslední
návštěvník
pak jsem šel ulicí
o kus dál k trafice
koupit si zápalky

Pořád

Žena která rodí křičí jako sklenáři

Potají

Potají
mlč nemluv
jestli je cesta plná hvězd
to proto že zajatci jedí holubice
a holubice sýr
a sýr slova
a slova mosty
a mosty pohledy
a pohledy číše plné polibků v mandlovém mléce
které všecko přikryje svými křídly
noční motýl
v kavárně loňského léta
v Barceloně

Labuť

Labuť na jezere svém způsobem dělá štíra

Dívka

Dívko
krásná tesařka která přibíjíš prkna
trny růží
neuron jedinou slzu
vidíš-li krváčet dřevo

PABLO PICASSO - TOUTA CHYCENÁ ZA OCAS

napsáno : úterý 14. ledna 1941 - pátek 17. ledna 1941

Osoby:

Hnát	Dva pejsci
Cibule	Ticho
Kremrole	Tlustá Úzkost
Její sestřenice	Hubená Úzkost
Kulatý Hrot	Záclony

Dějství první

Scéna I

HNÁT

Tak už dost žertů Cibule: pěkně jsme se nadlábli jak se na silvestra sluší a patří a teď můžeme naší sestřenici říct čtyři základní pravdy. Měli bychom vysvětlit jednou provždy příčiny a následky našeho cizoložného manželství nemusíme schovávat svoje zablácené podrážky a vrásky před gentlemanem riderem at je sebevíc citlivý na slušné chování

KULATÝ HROT

Moment moment

HNÁT

Houbelec houbelec

KREMROLE

Safra safra tak klid a nechte mě mluvit

HNÁT

Dobrá

KULATÝ HROT

Dobrá dobrá

DVA PEJSCI

Haf haf

HNÁT

Chtěl jsem říct že jestli se chceme konečně dohodnout o ceně nábytku a nájemném za vilu jestli jsme všichni zajedno že bychom hned museli svlíknout Ticho a hodit je nahé do polívky která mimochodem začíná rapieně chlaenout

TLUSTÁ ÚZKOST

Žádám o slovo

HUBENÁ ÚZKOST

Já taky já taky

TICHO

Budete už mlčet?

CIBULE

Ještě nepašlo rozhodné slovo jestli si tenhle hotel zvolíme za místo schůzky a jestli uděláme z tohoto veřejného místa uzavřené kolbiště a musíme nejefiv pod mikroskopem prozkoumat chlup po chlupu ještě dost neurčité chmýří subjektu

HNÁT

Jen se tak šikovně neschovávejte za zadek historie která nás tak zajímá a rmoutí Svědkové jsou vybráni a dobře vybráni zatracená hovadina a všem společně se nám podaří vystřihnout formu na stínu unášeném účtem který máme zaplatit majiteli

TICHO /nadlehčujíc si šaty/

Panebože to je vedro

SESTĚNICE

Právě jsem tam přiložila ale nehřeje to to je otrava

CIBULE

Zítřka by byla potřeba ten komín vyčistit kouř

KULATÝ HRUT

Spíš by byla potřeba příští rok postavit mladší a bude pokoj od myši a švábů

KREMROLE

Já mám radši ústřední topení je to čistší

HUBENÁ ŮZKOST

Ach jak se nudím

TLUSTÁ ŮZKOST

mlč jsme na návštěvě

KULATÝ HRUT

Do hajan do hajan víte kolik je čtvrt na tři

5.11

Scéna II

Jiné světlo: světlo bouřky

ZÁCLONY /zmítají se/

To je bouřka to je noc jistě pravá úlisná noc čínská noc morová noc v čínském porcelánu noc hromů v mém neomaleném břiše /smějí se a pouštějí větry/ /Saint-Saënsova hudba: La Danse Macabre/ / z nohou začne pršet na podlahu a po scéně létají bludičky/

Úpona

Dějství druhé

Scéna I

Chodba v Sordid's Hôtel. Obě nohy každého hosta jsou přede dvěma svého pokoje a svíjejí se bolestí.

DVĚ NOHY POKOJE Č. 3

Mé oznobeniny mé oznobeniny mé oznobeniny

DVĚ NOHY POKOJE Č. 5

Mé oznobeniny mé oznobeniny

DVĚ NOHY POKOJE Č. 1

Mé oznobeniny mé oznobeniny mé oznobeniny

DVĚ NOHY POKOJE Č. 4

Mé oznobeniny mé oznobeniny mé oznobeniny

DVĚ NOHY POKOJE Č.2

Mé oznobeniny mé oznobeniny mé oznobeniny

Osvětlí se průhledné dveře a objeví se tančící stíny pěti opic, které jedí mrkev.

Úplná tma.

Scéna II

Táž dekorace. Dva muži v kutně přinesou na scénu před dveře choceby obrovskou vanu plnou mýdlové pěny. Housle zahrají úryvek z "Tosky" a z vany se vynoří hlavy Hnáty, Cibule, Kremrole, Její sestřenice, Kulatého Hrotu, Dvou Pejšků, Ticha, Tlusté Úzkosti, Hubené Úzkosti, Zácilon.

KREMROLE

Dobře umytí dobře vypláchnutí čistí jsme zrcadla sebe sama a připraveni podstoupit zítra znovu a po všechny dny stejnou dresuru

HNÁT

Kremrole já tě vidím

CIBULE

Já tě vidím

KULATÝ HROT

Já tě vidím já tě vidím ty mrcho

HNÁT /ke Kremroli/

Máš hezké nohy a pupek pěkně kulatý prima postavu a dokonalé kozy oblouk tvého obočí zrovna fascinuje a tvá ústa jsou hnízdo kytiček tvá stehna jsou kanape a sklopné sedadlo tvého břícha je lože v nimeské aréně býčích zápasů tvé půlky jsou šťavnaté ragů a tyje paže polévka ze žraločích ploutví a tvé vlašťovčí hnízdo zase ohen polévky z vlašťovčích hnízd ale má dušinka má kačnička a můj vlku já se zblázním - já se zblázním já se zblázním já se zblázním

CIBULE

Ty stará kurvo ty jedna coura

KULATÝ HROT

Kde myslíte že jste můj milý na návštěvě nebo v bordelu?

SESTŘENICE

Jestli hned nepřestanete už se nemeju a jdu pryč

KREMROLE

Kde je mé mýdlo - mé mýdlo - mé mýdlo

HNÁT

Kurvička

CIBULE

Ano kurvička

KREMROLE

To je vůně tohle mýdlo to mýdlo krásně voní

KULATÝ HROT

Kašlu ti na mýdlo které krásně voní

HNÁT

Miláčku chceš abych tě vydrbel?

KULATÝ HROT

To je děvka

DVA PEJŠCI štěkají jako zběsilí, olizují všechny; pokrytí mýdlovou pěnou vyskočí z vany, také koupající vylezou z vany, oblečení v dobových kostýmech. Jenom Kremrole vyleze celá nahá, ale v punčáčkách. Nesou košíky plné potravin, láhve s vínem, ubrusy, ubrousky, nože, vidličky. Připravují velkou snídani v trávě. Přijedou funebráci s rakvemi, šoupnou do nich všechny, zatlučou rakve a odnesou je.

Opousta

Dějství třetí

Scéna I

Černá opona v pozadí, černé kulisy a koberce.

HNÁT

Když se to tak vezme nic se nevyrovná skopovému ragú Ale já mám mnohem radši guláš nebo hovězí na cibuli a na víně když je dobře udělané jednoho dne kdy je plno sněhu s veškerou úzkostlivou péčí mé kuchařky slovensko-španělsko-maurské otrokyně a bílkovinu močící služky a paní rozpuštěné ve vonných architekturách kuchyně - Smůla a lep jejích nesouvislých úvah - Nic se nevyrovná jejímu pohledu a jejímu sekanému masu na hladkém klidu jejích pohybů královny - Její výbušné rozmary její vzplanutí a chlad naditý nenávisť nejsou ničím jiným zrovna uprostřed jídla než drážděním touhy přerušované něžností - Chlad jejích nehtů obrácených proti ní samé a ohnivě hroty jejích ledových rtů na slámě její odhalené cely nezbavují jizvu zranění její povahy - Košile naplněná krásou - Její olemovaný půvab připoutaný k jejímu poprsí a mohutnost přibojů jejích půvabů vytřásají zlatý prach z jejího pohledu do koutů a zákoutí vylévky páchnoucí prádlem rozvěšeným k usušení v okně jejího pohledu zastřeného na brousku jejích zcuchaných vlasů - A jestliže solská harfa jejích necudných a vulgárních nadávek a její výbuchy smíchu dráždí zářivý povrch portrétu vědčí za tuto lavinu chval svým nemírným proporcím a svým vzrušeným návrhům - Dštěp kytice květů který chytá když letí vzduchem křičí v jejích rukou královské zbožňování obětí - krystalizována v myšlence - Mohutný poklus její lásky - Plátno zrozené ráno v svěžím oku jejího aktu překovává překážku a bez dechu padá na postel - Nesu ta znamení na svém těle - Jsou živá křičí a zpívají a brání mi jet vláskem v 8,45 - Růže jejích prstů jsou cítit terpentýnem - Když poslouchám u ucha ticha a vidím jak se její oči zavírají a jak šíří parfém jejích něžností zapalují svíce hříchu zápalkou jejích volání - Elektrická kuchařka má pěkná záda

Scéna II

Někdo klepe

KULATÝ HROT

Je tady někdo?

HNÁT

Dále

KULATÝ HROT

U tebe je dobře můj Hnate a jaká krásná vůně pečeného selete Dobrou noc a já jdu ale když jsem šel po mostě Vzdechů viděl jsem u tebe světlo a zašel jsem k tobě s losem Národní loterie tah bude dnes večer

HNÁT

Děkuji tady jsou peníze koukejme jak ke mně přichází štěstí po ránu v hodině sušenek a chtěj nechtěj tak čerstvých fíků - Ještě jeden den přežít a je tu černá sláva

KULATÝ HROT

Chceš sklenici vody to ti zchladí pajšl - Ta záležitost s nejmútím domu mi dělá starost a rmoutí mě protože jestli ten zatracený chrapoun domácí souhlasí s cenou a závazky ta sousedka naproti ta čarodějnice mi pije krev - Ta její tlustá kočka se pořád točí kolem klece s mými myškami a už to vidím jak ta pitomá bestie rozsápe a sežere ostrovní ryby kterým dávám žrát ty živé myši - Mým žábám na hraní se v sudu vede dobře ale víno z alce které jsem udělal kvasí a uvidíš že nás čeká ještě větší nouze než tahle zima skončí

KULATÝ HROT

Nejllepší by bylo dát na konec pevné udice mrtvou myšku a nechat ji volně plandat na vlasci přivázaném k prutu lehnout si a čekat až se chytí tlustá kočka - Zabití ji kůží ji stáhnout celou ji obalit peřím - naučit ji zpívat a spravit hodinky pak bys ji mohl upéct a uvařit si zeleninovou polévku

HNÁT

Kdo se směje naposled ten se směje nejlépe - Až bude kočka mrtvá a až mi ta kterou miluji přijde přát šťastný nový rok dům se rozzáří jako svítilna a slavnost přetrhá všechny struny houslí a kytar

KULATÝ HROT

Bláznovství bláznovství bláznovství všichni lidé jsou blázni - Serpa plachty která visí z řas žaluzií vysušuje růžové mraky na zrcadle barvy nebeských brembor které se již probouzí v tvém okně - Jdu do baru na rohu vyrvat ji svými drápy ten troch čokoládové barvy která ještě bloudí v černí její kávy - Šťastný dobrý den pro dnešek a zítra večer nashledanou /odejde/

Scéna III

HNÁT

si lehne uprostřed scény na zem a začne chrápat. Zprava a zleva vyjdou Úzkosti, Sestřenice a Kremrole.

MUBENÁ ÚZKOST /dívající se na Hnát/

Je krásný jako hvězda to je sen vymalovaný barvami na perle - Jeho vlasy to je umění složitých arabesk sálů paláce v Alhambře a jeho plet má stříbrný zvuk zvonu který vyzvání večerní tango mým ušima plným lásky - Celé jeho tělo je naplněno světlem tisíce rozsvícených elektrických žárovek - Jeho kalhoty jsou naduty všemi vůněmi Arábie jeho ruce jsou průsvitné zmrzlíny z broskví a z burských oříšků - V ústíčkách jeho očí spočívají visuté zahrady visící z ústí dokořen na slovech jeho pohledů a barva česnekové omáčky která ho obklopuje rozlévá tak sladké světlo po jeho hrudi že zpěv ptáků který je slyšet se k němu lepší jako sepie k stěnní plachetnici která se ve vírech mé krve plaví k svému obrazu

TLUSTÁ ÚZKOST

Hned bych si to s ním rozdala ale nesměl by to vědět

KREMROLE /slzy v očích/

Miluju ho

SESTŘENICE

Poznala jsem v Chateauroux jednoho pána - architekta který nosil brýle a chtěl mě vydržovat - hezkého a moc bohatého pána - Nikdy nechtěl abych si platila večeři a navečer mezi sedmou a osmou pil aperitiv ve velké kavárně na rohu velké ulice To on mě naučil správně krájet platejze mořský jazyk Potom odešel navždy domů bydlet v starém historickém zámku A tak se mi zdá že se mu podobá když tak leží na zemi

KREMROLE /se s pláčem na něho vrhne/

Miluju ho miluju ho

Kremrole, Sestřenice a obě Úzkosti vytáhnou z kapsy veliké nůžky a začnou mu stříhat vlasy, až mu oholí hlavu tak, že vypadá jako holandský sýr, kterému se říká "hlava mrtvého". Sluneční paprsky začnou skrze škvíry žaluzií šlehat čtyři ženy sedící okolo Hnátu.

KREMROLE

Achich ach achich ach achich ach

SESTŘENICE

Achich ach achich ach

MUBENÁ ÚZKOST

HUBENÁ ÚZKOST

Achich ach achich ach

TLUSTÁ ÚZKOST

Á á á á á á á á á á

A tak pokračují dobré čtvrt hodiny.

HNÁT /ze spaní/

Morková kost unáší ledy

SESTŘENICE

Ó jak je krásný ach ach ach jak je ach achich ach feš feš

TLUSTÁ ÚZKOST

Á á á feš á á feš feš

KREMLOLE

Achich ach já ho miluju achich ach miluju feš feš achich ach achich
ach miluju ho achich ach feš feš feš

Vykročí celé od krve a skáčí se v melobách k zemi. ZÁCLONY rozhrnou
své záhyby před touto hroznou scénou, znehybní svůj vztek za široce
rozhrnutou látkou.

Opona.

Dějství čtvrté

Dupají.

KREMLOLE

Vyhraju já vyhraju já vyhraju já

SESTŘENICE

A já taky a já taky a já taky

TLUSTÁ ÚZKOST

Já vyhraju první já vyhraju první

HNÁT

Hlavní výhru vyhraju já

KULATÝ HROT

Já ji vyhraju

CIBULE

Musím vždycky být první a budu první

TICHO

Uvidíte uvidíte

HUBENÁ ÚZKOST

Řekl mi to můj maliček

Kolo loterie se točí

SESTŘENICE

7 to je štěstí vyhrávám hlavní výhru

KULATÝ HROT

24 plus 00 10 42 ale já taky vyhrávám hlavní výhru To dělá 249
tisíc 00 89

TLUSTÁ ÚZKOST

9 moje číslo vyhrává hlavní výhru

KREMLOLE

60 plus 200 a tisíc a 007 To já taky vyhrávám hlavní výhru vždycky
jsem měla štěstí

HNÁT

4.449 panebože to jsem multimilionář když mám v kapse hlavní výhru

TICHO

1800 sbohem bído mléko vejce a dojnice teď mi hlavní výhra říká pane

KULATÝ HROT

4.254 jsem hlavní výherce to si gratuluju

SESTŘENICE

009 Jsem hlavní výherkyně jsem hlavní výherkyně jsem hlavní výherkyně

EIBULE

3.924 Vyhrávám hlavní výhru tak to má být

TLUSTÁ ÚZKOST

11 Vyhrávám hlavní výhru

HUBENÁ ÚZKOST

17.215 Všude vyhrávám hlavní výhru

ZÁCLONY /zmítají se jako šiláné/

1 - 2 - 3 - 4 Vyhráváme hlavní výhry vyhráváme hlavní výhry vyhráváme hlavní výhry

Několik minut naprosté ticho, je vidět, slyšet a cítit, jak se na velkém ohni a na velké pánvi v díře nápořky smaží na vroucím oleji brambory; pára ze smažených brambor naplní sál až k úplnému zalpnutí.

Opone

Dějství páté

HNÁT /píše, zpola leží na polním lůžku/

Obava z náladových skoků lásky a náladových skoků vzteku - Poklička přiklopená na azur který se rozlévá z řas pokrývajících ženské šaty naškrobené mohutnými cáry masa probuzenými přítomností kaluží plných hněsu ženy která se náhle objevila jak široká tak dlouhá v mé posteli - Klokotadlo rozpuštěného kovu jejich vlasů křičící bolestí celou její slast z oddání se - Hazardní hra krystalů zasazených do rozehřátého másla jejich dvojsmyslných pohybů - Dopis který krok za krokem sleduje slovo zapsané v měsíčním kalendáři jejich záhybů rozvěšených po ostružině - přivádí k výbuchu vejce naplněné nenávistí a ohnivé jazyky její vůle nasazené na bledost lilie právě tam kde omdlévá zoufalý citron - Dvoji hrací kostky natřené růžovou lemu jejího pláště arabská guma odkepávající z jejího klidného postoje porušuje harmonii ohlušujícího hřmotu ticha chyceného do pasti

Reflex jejich úšklebků malovaných na zrcadlo otevřené všem větrům aromatizuje tvrdost její krve na mrazivosti letu holubic který jí vstřebává - Čern inkoustu který obklopuje slinové paprsky slunce které buší do kovádky linií kresby získané za cenu zlata - uvolňuje v bodavém hrotu chuti sevřít ji do náruče - svou nabytou sílu a nezákonné prostředky jak jí dosáhnout - Pokouším se mít ji mrtvou v svém náručí rozveselenou a šilnou - Milostný dopis chcame-li - Rychle napsaný a ještě rychleji roztrhaný - Zítra nebo dnes večer nebo včera ho svěřím oddané péči svých přátel aby ho hodili do schránky - Cigareta 1 cigareta 2 cigareta 3 jedna dvě tři jedna a dvě a tři to je šest cigaret jedna vykouřená druhá osmažená a třetí na rožni - Ruce pověšené na smyčce provazu spuštěného v pohybu ze stromu které odlétá - šlehačící ze všech sil její čisté tak zvalchované tělo Venuše - Nohy u sebe dan

skládá své břímě těchto let do stádní plné stínu - Vnitřností které vleče Pegas po závodě kreslí jeho portrét na bělost a tvrdost mramoru žhnoucí jeho bolestí.
Hřmot uvolněných žaluzií bijících svými opilými zvony do pomačkaných suken kamenů - vykřesávají z noci zoufalé výkřiky štěstí - Drtivé rány květů a tak krásný puch jejích copů - koření ragů - listy bobku - a hřebíčkem - Létaující ruce ruce oddělené od krajkových rukávů živůtku tak pečlivě složeného na sametu pohovky - tak tvrdě opřené o líc sekery zaražené do špalvu melancholicky krásným kulatým písmem opisují naučenou lekci - Tvrdý kámen sasenek šírající nehasené vápno záclony které usnula na žebříku opřené o síru nebe zavěšeného v okenním rámu - Nejnapadnější důvody blízkost nebezpečí obavy a touhy které ji ženou nezabrání v této chvíli nevrlé radosti aby se pohodlně a natrvalo uvelebila na pohovce zelené neději

KREIROLE /vběhne/

Dobrý den Dobrý večer Přináším vám orgii jsem celá nahá a umírám žízni Hned mi udělejte šálek čaje a medové křupánky mám hlad jako vlk a je mi strašně horko - Dovolte abych si udělala pohodlí dejte mi kožich - s hustými chlupy plnými molů zabalím se do něho a nejdřív mě polibte na ústa a sem a sem sem sem a tam všude že vás ale musím milovat když jsem přišla v těchto rozedraných křápech tak po sousedsku a celá nahá říci vám dobrý den a přesvědčit vás že mě milujete a že mě chcete k sobě přitisknout svou malou milanku a absolutní paní svých myšlenek která je k vám tak něžná zbožnovateli mých půvabů kterým jste jak se mi zdá - Jen se neupejšejte dejte mi ještě hezkou pus - a ještě tisíc pus - Jděte - Jděte mi udělat čaj - Já si zatím vydlobnu kuří oko z malíčku rozčiluje mě

HNÁT ji vezme do náručí a oba klesnou na zem.

KREIROLE /se po chvíli vymení z objetí a vstane/

Vy se ale vyznáte jak našince přijmout a roztočit to s ním - Je na mně plno sněhu a drkotám zuby - Přineste mi cihlu /Sedne si na bok před dírou nápovědy a brácna do hlediště močí a odkapává dobrých deset minut/ Ouvej - už je mi líp /Pustí vítr a zase pustí vítr a přičísne se a obrátí se začne štourat mezi prsty u nohou/

HNÁT /se vrátí a pod paží drží velkou účetní knihu/

Tady je vaše svačina - Z kohoutku nateče voda - Není čaj - Není cukr není hrníček není tácek - Není lžička - Není sklenice - Není chleba a není zavařenina - ale tady podpaží mám - náramné překvapení - SVŮJ ROMÁN a z toho tlustého salámu vám teď uříznu pár pořádných plátků - a nacpu vám je do hlavy když dovolíte a budete mě chtít velmi pozorně poslouchat těch několik dlouhých let černé noci kterou máme veselé strávit od rána až do poledne - Tady je stránka 380.000 kterou považuju za neobyčejně zajímavou /Čte/ "Ostrá vůně šířená kolem konkrétního a priori stanoveného faktu vyprávění - nezavazuje postavu určenou k tomuto úkolu k žádné zdrženlivosti - Před svou ženou a před notářem my jediný odpovědný zavedený a známý jako autor chvalně známý беру na sebe celou odpovědnost jenom v těch vyhraněných případech kde by se přílišný neklid stal posedlým a vražedným pro částečné hledisko sužetu vyžvaněného tak že zbrkle odhalí olověnou nit komplikovaného stroje který má být stůj co stůj instalován na přesných faktech případu již vyzkoušeného druhými na rozdíl od osvětlení přinášeného stanovisky na nichž lze vybudovat závažné vnitřní preciznosti" - "Sál ozbrojeného tance byl plný cukru a láku krásy toho nejlepššího co má drahá vybraná společnost sedící tvář v tvář hotové věci plné zlatohnědých per dětí hrozených přes mlýny jako pozdní a podexfelné slzy" - "Na zvonici regimentu dávaly hodiny veřejně najevo naprostou lhostejnost rohům slunečního ciferníku držného v pase - Pemzy havranů dšlajících ozubené kolo ze stroje na přiřívání a odřívání knoflíků - tak málo oživují napůl mrtvou krajinu že na jejích letu roste tráva a že stíny nesené jejich

křídly se nepřilepí na zeď kostela a kloužou po dlažbě náměstí kde se tříští materializující jak náleží dobrodružství které má byt v téhle provizorní chatrči"

CIBULE a SESTŘENICE /vcházejíce/

Holáhej - Neseme vám krevety Holáhej holáhej neseme vám krevety

HNÁT

To je rozkošné - Právě jsme se na to vykešlali a vy nás jdete otravovat s těmi svými špinavými krevetami Co chcete Cibule a ty Sestřenice jděte do háje s krevetami

SESTŘENICE

Růžové krevety - květiny a vy tomu říkáte "špinavé krevety" Jste moc milí - myslíme na vás a vy nám vynadáte - To není hezké

CIBULE

Dám si pozor abych ti příště nabízela krevety

HNÁT

No to ne ale jsou chvíle

SESTŘENICE

A na tebe se to Kremrole píchne tvé matce - To je pěkné nadělení - Celá nahá před panem spisovatelem básníkem celá nahá a v punčochách to je snad moc literární a moc svinské ale to nedělá ani Venuše ani múza a není to nic pro mladou dívku která na sebe dbá - A co ti řekne matka až se dnes večer zaručeně v prádelně dozví že ses chovala hanebně a nestoudně jako děvka kterou přivedly do Hnatova uměleckého studia chlápne choutky

KREMROLE

Zacházíš Sestřenice moc daleko - Hele a máš vetu nebo mi půjč kapsník vezmu si to a jdu - Odcházím - Vracím se domů - Opravdu ten chlap je přese zvrhlík chytráček a žid /Odejde do koupelny/

HNÁT

Teď vám něco řeknu když je Kremrole pryč - Ta holka je potrhlá a chce nás napálit těmi svými vyumělkovanými triky ala princezna - Mám ji samozřejmě rád a líbí se mi ale k tomu abych z ní udělal svou ženu svou múzu nebo svou Venuši vede ještě dlouhá a svízelná cesta - Jestli mě vzrušuje její krása a uchvacuje její smrad otravuje mě to jak se chová u stolu jak se obléká a vůbec ty její strojené manýry - Teď mi upřímně řekněte co si myslíte poslouchám vás - Co si o ní Sestřenice myslíš ty

SESTŘENICE

Já ji znám moc dobře tu tvou přítelkyni - Seděly jsme vedle sebe ve škole několik let a ujišťuju tě že ve třídě jsme všechny považovaly její chování za vzorné Jestli měla plno uhrů samozřejmě já to vím taky to nebyla její vina ale proto že neměla dost těch všelijakých tuků a vinou nedbalosti dívky která se oddala svým pudům - Všude samá špina neučesaná páchla bůhví čím a byla ospalá - Ve své krátké černé zástěže obrovských křápach a ve své pletené pláštěnce všichni mužští staří dělníci kluci a páni - v jejich očích jsme vždycky zahlédli ohýnky a zapálené svíce před jejím pustošícím obrazem které si odnášeli žhnouce ve svých rukou schovaných v poklopcích čistý diamant omlazujícího zřídla

CIBULE

Ta holčička měla vždycky pro mne chuť prutu andělíky

SESTŘENICE

Teď už není co dodet Kremrole je velká a docela hezká dívka

HNÁT

Její tělo je letní noc plná světla vůní jasmínu a hvězd

CIBULE

Líbí se ti Hnáte - Hnáte to je tvoje věc - Jestli se ti líbí je všechno v pořádku ty s ní budeš šťastný a ty se s ní budeš otravovat - Hlavu vzhůru Dávám vám své požehnání a hodně štěstí - Jdeš Sestřenice Jdeme Eh Hnáte - nic ve zlém - A hlavně si nezapomeň dát do krevet pořádný kus kůže ze špeku petržel a velkou sklenici oslího mléka

SESTŘENICE

Brývačer Hnáte

Odejdou

HNÁT

Banda ubohých idiotů /Lehne si na postel a znovu se dá do psaní/ Modré srdí smyčce které halí svou krajkovou rouškou růže nahého těla laskavce v lánu ovsa vysává kapku po kapce bříbě malých rolniček plácí žlutého citronu který mává křídly - Slečny z Avignonu už třiatřicet dlouhých let dostávají důchod

KREMDULE /vyjde z koupelny ustrojená a na hlavě má klobouk poslední módy/

Jakže - Odešli bez rozloučení - Po anglicku - Mám ti to říct - z těchhle všech se mi dělá na nic - Já miluju jenom tebe ale musíš být hodný ty moje zlatíčko - Teď když jsem opravdu panna hned odejdu postavit světelné poutače svých nader na dosah všech a nabídnout svou smetanu lásky do Hlavní tržnice /Políbí ho a odejde/

HNÁT /leží na posteli a marně pod ní hledá nočník/

Nesu vě své dřavé kapse cukrkandlový deštník koutů vyrovnaných černým světlem slunce

Opona

Dějství šesté

Scéna se odehrává v kanále ložnici kuchyni a koupelně vily Úzkostí

HUBENÁ ÚZKOST

Palčivost mých nezdravých vášní jítí ránu ozdobenou zamilovaných do hranolu trvale umístěného na zlatohnědých rozích duhy a vypařuje ji jako konfekty - Já jsem jen zmrazená duše nalepená na skla ohně - Biju svým portrétem do svého čela a vyvolávám zboží své bolesti do oken zavřených před jakýmkoli slitováním - Má košile roztrhaná na cáry neohebnými vějíři mých slz leptá kyselinou dusičnou svých ran řasy mých paží stahující mi šaty přes nohy a vlekouc mě výkřiky od dveří ke dveřím - Sáček pralinek které jsem mu koupila včera u Hnáta za 0,40 franků pálí v rukou - Hnisavý pištěl v mém srdci láska hraje kuličky mezi pery svých křídel - Sterý šicí stroj který otáčí konmi a lvy divokého kolotoče mých žádostí seká jako do salámu mé tělo a nabízí je živé mrazivým rukám mrtvě narozených hvězd které bijí do tabulí mého okna svůj vlčí hlad a bezednou žízen - Obrovské kupa polen trpně očekávajících svůj osud - Udělejme polévku - /Čte v kuchařce/ Čtvrtka španělského melounu - palmový olej - citron - boby - sůl - ocet - střída chleba - Postavit na mírný oheň - Občas jemně vytáhnout nějakou duši trpící v očištění - Uchladit - Reprodukovat v tisíci exemplářích na císařském japonském papíru a nechat včas udělat led abychom mohli dát sepie - /Křičí do otvoru kanálu v její posteli/ Sestro - sestro - pojď sem - pojď mi pomoci dát na stůl a složit prádlo zmazané krví a výkaly - Pospěš si sestro polévka je už studená a rozplývá se na dně zrcadla kredence - Celé odpoledne jsem tou polévkou vyžívala tisíc historek které ti bude vypravovat tajně do ucha chceš-li uchovat pro konec fialkové architekturu kostry

TLUSTÁ ÚZKOST /vyjde neučesaná a černá špinou ložního prádla
plného smažených brambor, v ruce drží starou pánev/
Přicházím zdaleka a oblouzená dlouhou trpělivostí protože jsem
musela jít za pohřebním vozem kapřích skoků které mi chtěl obout
tlustý barvíř tak úzkostlivý ve svých účtech

HUBENÁ ÚZKOST
Slunce

TLUSTÁ ÚZKOST
Láska

HUBENÁ ÚZKOST
Jak jsi krásná

TLUSTÁ ÚZKOST

Když jsem dnes ráno vylezla ze stoky našeho domu hned dva kroky
od mříže jsem stáhla s křídel pár mých okovaných bot skočila jsem
do ledové bažiny svých zármutků a nechala jsem se unášet vlnami
daleko od břehů - Ležíc na znaku natáhla jsem se do výkalů té vody
a nechala jsem dlouho otevřená ústa aby do nich stekly mé slzy -
mým zavřeným očím se také dostalo koruny toho dlouhého deště květů

HUBENÁ ÚZKOST
Večeře je na stole

TLUSTÁ ÚZKOST
Ať žije radost láska a jaro

HUBENÁ ÚZKOST

Tak pojď rozporcuj krátu a dej si dost nádivky - Velká kytice úz-
kostí a hrůz nám už kyne na rozloučenou - a ulity perlorodek drko-
tají strachem mrtvými zuby pod mrazivýma ušima nudy /Vezme kousek
chleba a namočí ho v pmáčce/ V té kaši není sůl a pepř - Má teta
měla kanárka který celé noci zpíval staré pijácké písně

TLUSTÁ ÚZKOST

Vezmu si ještě jesetera Ostřá erotická chuť těch pochoutek udržuje
v nejistotě mé zkažené chuti na kořeněná a těžká jídla

HUBENÁ ÚZKOST

Krajkové šaty které jsem měla na bílém bálu pořádaném v neblahém
dnu mého svátku jsem našla celé rozežrané od molů a plné fleků
nahore ve skříní na záchodě celé zkroucené palčivou bolestí pod
prachem tikání hodin To je tam jistě dala naše posluhovačka tehdy
když šla za tím svým mužským

TLUSTÁ ÚZKOST

Podívej se - Dveře se blíží poklusem Je za nimi někdo kdo jde
dovnitř - Listonoš - Ne to je Kremrole /Ke Kremrolí/ Pojď dál -
Pojď si vzít s námi - Jak ty musíš být spokojená - Řekni nám něco
o Hnátovi - Ráno přišel Cibule bledý a zdrcený pročuraný skrz
naskrz a zraněný - čelem mu projela píka - Plakal - Ušetřily jsme
ho a utěšily jak jsem mohly - ale byl na dranc - Všude mu tekla
krv - a křičel jako blázen nesouvislá slova

HUBENÁ ÚZKOST

Víš že kočička měla dnes v noci kořata

TLUSTÁ ÚZKOST

Utopily jsme je v tvrdém kamení přesněji řečeno v krásném ame-
tystu - Ráno bylo pěkně - Trošku chladno - ale stejně dost teplo

KREMROLE

Potkala jsem lásku víte - Má odřená kolena a chodí žebrotaou od
dveří ke dveřím - Už nemá ani vindru a hledá místo průvodčího
autobusu na periférii - Je to smutné - ale jakáž pomoc - vrátí
se a přeštípne vás - Hnát mě chtěl mít a chytil se do pastí sám -

Podívejte byla jsem moc dlouho na slunci, a jsem samý puchýř -
Láska - Láska - Tady je sto centimů vyměňte je za dolary a drobné
a nechte na stůl chleba - Na shledanou Navždycky sbohem -
Šťastné a veselé přátelé - Dobrý večer - Šťastný dobrý den -
Šťastný nový rok a sbohem /Zdvihne sukni, ukáže zadek a se smíchem
vyskočí oknem skrze okenní tabule a všechny je roztříská/

TLUSTÁ ŮZKOST

Havká dívka - inteligentní - ale zvláštní - Tohle špatně skončí

HUBENÁ ŮZKOST

Zavolejme všechny /Vezme trubku a zatlouká sraz. Všechny postavy
dramatu přiběhnou/ Ty Cibule - pojď blíž - Ty máš právo na šest
židlí ze salonu - Tady jsou

CIBULE

Děkuji madame

TLUSTÁ ŮZKOST

Tobě Hnáte jestli dokážeš odpovědět mé otázky dám visací lampu
z jídelny - Pověz mi kolik je čtyři a čtyři

HNÁT

Šťastně moc a ne zas tolik

HUBENÁ ŮZKOST

Velmi dobře

TLUSTÁ ŮZKOST

Velmi dobře

HUBENÁ ŮZKOST /odžátkuje lahvičku a strčí mu jí pod nos/

Kulatý Hrote čím je to cítit

KULATÝ HROT /se směje/

HUBENÁ ŮZKOST

Velmi dobře - pochopila - Tahle krabice je plná per na psaní - ty
jsou pro tebe a mnoho štěstí

TLUSTÁ ŮZKOST

Kremrole - předlož své účty

KREMROLE

Já mám 600 litrů mléka ve svých svinských ceckách - šunku - drážky
- salám - vnitřnosti - jelito - a vlasy plné klobás mám fialové
dásně - cukr v moči a bílkovinu ruce zkroucené dnou - zvěšenatělé
kaverny - žluč - zhoubné nádory - píštěly - kritice - a medové a
ibiškové svíjejí se rty - Slušně oblečená - čistá - nosím
elegantně směšné toalety který mi dávají - Jsem matka a dokonalá
báhna a umím tančit rumbu

HUBENÁ ŮZKOST

Ty dostaneš plechovku na petrolej a rybářský prut - Ale dřív si s
námi se všemi musíš zatančit - Začni s Hnátem /Hraje hudba, všichni
tanečníci si při každém taktu vyměňují tanečnice/

HNÁT

Zabalme užitá prostěradla do rýžového pudru andělů - A dejme ma-
trace zpátky do ostružin - Rozsvíťme všechny svítidla - Vrhňeme
ze všech sil lety holubic proti kulkám - A zamkneme na dvojí zá-
pad domy rozbořené bombami

Všechny postavy znehybní po stranách scény. Okno v pozadí míst-
nosti se náhle otevře a vletne jím zlatá koule velké jako člověk,
která ozář celou místnost a oslní postavy, které vyndají z kapsy
kapesníky, ovážou si jíma oči, napřehnou pravou ruku, ukazují jed-
ny na druhé prstem a všechny na jednou vykřikují:

Ty Ty Ty

Na veliké zlaté kouli se objeví písmena slova "NIKDO"

Opona

Děj našeho prazvláštního příběhu se odehrává v době pověstných vedřin pětadvacátého roku. Věznové, jejichž počet poněkud převyšoval legendárních čtyřicet loupežníků, se polonazi unyle povalovali za zabeđenými okny jedné z cel světově známého vězení Butyrského.

Co říci o této potřebné instituci? Původně to byla kasárna, jež postavila Kateřina Veliká. Carevna v tomto krutém věku nešetřila cihlami na tlustých zdech a klenutých stropěch. Po smrti Voltaireovy osvědčené současnice tyto komnaty, kde se kdysi rozléhaly těžké vojenské holinky, scházely. O mnoho let později, když vývoj v naší vlasti značně pokročil, přiklí vládoucí následovníci výše zmíněné všemocné dámy na to, že by nebylo na škodu využít těchto prostor k ubytování heteriků otrávených ortodoxním trůnem a reakcionářů bránících pokroku.

Zednická práce a fasádníková omítka rozdělila tyto klenby do stovek prostorných a příjemných cel. Nepřekonatelné mistrovství ruských kovářů ukovalo nepoddajné mříže na oknech a trubkovité rámy kolem kavalců, aby mohly být přes den zvednuty ke zdi. Nejlepší řemeslníci z našich talentovaných nevolníků neocenitelně přispěli k nesmrtelné slávě Butyrského vězení: tkalci utkali plátno, které bylo napnuto přes trubkovité rámy, instalatři instalovali chytrý odpadový systém a postavili záchodové mísy ve dvou velikostech, kompletní i s dekly a drážky, tesaři vyřezali "potravní otvory" ve dveřích, sklenáři vysklili kukátka, zámečníci zasedili zámků, a během ultramoderní éry lidového komisaře Ješova přišli zvláštní specialisté a neproniklým taveným sklem zalili mříže, tak tak vznikly unikátní "náhubky" na oknech, které odřízly zločinné vězně od jakéhokoliv výhledu na vězeňský dvůr či vězeňskou kapli /také užívanou jako vězení/ nebo pruh modré oblohy.

Praktické důvody vedly řádčíky Butyrského vězení k tomu, aby do každé cely umístili po pětadvaceti kavalcích. Toto rozmístění totiž poskytl základ k jednoduchým aritmetickým počtům /neboť jenom několik málo strážů absolvovalo vyšší školská zařízení/: čtyři cely = sto lidí, jedna chodba s osmi celami = dvě stě lidí.

A tak po dlouhá desetiletí toto zdravé zákoutí vzkvétalo, aniž vyvolalo pohoršení společnosti či stíženosti vězňů. Že strážníci společnosti nebylo žádných námitek, což můžeme velmi snadno vyvodit z faktu, že jenom pár se jich objevilo na stránkách Stock Exchange News a vůbec žádné v Izvěstijích, "deníku dělnických a rolnických zástupců."

Jenže čas nepracoval pro generálmajora, který byl náčelníkem Butyrského vězení. Po prvních dnech války se ukázalo nezbytné porušit zaběhnutou normu pětadvaceti vězňů na jednu celu a ubytovat další nájemníky, pro něž však nebyly kavalce. Když dodávka dosáhla nezávadného proporečí, byly kavalce permanentně spuštěny, plátno odstraněno, kavalce překryty fošnami a jásající generál a jeho kolegové nacpali do každé cely po padesáti vězňích. Po válce jejich počet dosáhl čísla sedmadesát pět. Pro strážu to však žádné komplikace neznamenal, neboť nyní věděli, že jedna chodba = šest set lidí. V tak přeplněných podmínkách nemělo smyslu vydávat knihy, šachy nebo domina, protože by na ně stejně nebylo místo. Za čas byly dávky chleba pro tyto nepřátele lidu zredukovány a rybu vystřídal maso obojživelníků a blanokřídleho hmyzu, kapustu a kopřivy dobytčí siláž. Hrozivá Fugačevova věž, kde kdysi císařovna

držela lidového hrdinu v řetězech, nyní vykonávala mírovou službu jako silo.

Lidi přibývalo. Přicházeli další a další a místní legendy se postupně mšely a komolily. Věznové netušili, že jejich předchůdci polehávali na plátně a četli zakázané knihy, jaké se najdou jen ve vězeňských knihovnách.

Ryboještěří bujón byl do cely vždy přinesen v kotli, z něhož se kouřilo. Namačkani věznové se jako psi krčili na fošnách a s vyceněnými suby sledovali, zda je tekutina spravedlivě rozlívána do misek. Misky byly podávány ve spirále "od latríny k oknu a od okna k radiátoru". Těprve poté obyvatelé prkenných paland a přístěnků pod fošnami začali polykat životodárnou břečku a jedině zvuk jejich srtání narušoval ticho cely.

Všichni byli spokojeni. Odborový deník Trud neotiskl žádné stížnosti.

Mezi celami, nikterak rozeznatelná od ostatních, byla cela č. 72. Byla již vybrána a očekával ji prazvláštní osud, ale věznové, kteří mírumilovně klímali pod prkennými palandami, ještě o ničem nevěděli. Osudný den leželi jako obvykle na cementové podlaze kolem záchodové mísy, leželi na fošnách a ovívali se - cela nikdy nebyla větrána. Zabíjeli mouchy a povídali si, jak pěkné to bylo za války v Norsku, na Islandě a Grónsku. Jejich vrozený smysl pro čas jim říkal, že za neméně než pět minut zařve dozorce ve službě skrz "potravní otvor": "Večerkááá, zhasnout, zmetkové, a spát!"

Náhle se však vězeňská srdce zachvěla při zvuku otevíraného zámku. Dveře se rozletěly a na prahu se objevil štihlý kapitán v bílých rukavičkách. Byl velice vzrušen. Za ním se mačkal celý houf poručíků a staršínů. Věznové se všemi svými věcmi byli v pohřebním tichu vyvedeni na chodbu. Okamžitě se rozšířila heptanová páma, že je vedou na popravu. Na chodbě jich padesát rozpočítali do pěti skupin po desíti a ty byly nacpány do přílehlých místností, kde, jak se ukázalo, každý dostal slavník. Tito šťastlivci unikli nezáviděníhodnému osudu ostatních.

Zbývajících pětadvacet se zasmáhlo, jak že do jejich draché cely 72 přinášen jakýsi pekelný stroj a rozpracováčen. Pak jim poručili vpravo hled a luskáním prstů a chrstěním klíčů o opaskové přesky, což v Butyrském vězení znamenalo "předvádím vězně", je vedli početnými ocelovými dveřmi a po mnoha schodištích do haly, a to nebyl ani popravčí sklep, ani mučírna, nýbrž muklům dobře známá převlékárna slavných Butyrských lázní.

Místnost měla klamně neškodný, všednodenní vzhled: stěny, lavice i podlaha byly vyloženy hnědými, červenými a zelenými kachlíky. Po kolejnici se z "opékače" - sterilizační místnosti - hřmotně přivalily kladky a ďábelskými háky na zavěšení špinavých vězeňských hadrů. Strkající se - třetí vězeňské příkázání praví "když dávají, vezmi" - muklové rozpletli horké háky a ověsili je svými vybledlými a od sterilizace místy popálenými šaty. Dvě horkem zpočené stařeny - pravé slunečnice pekla - ješ nahotě věznů nikterak nepřivedla z míry, ba spíše je odpusovala, postrčily drnčící kladky do výhně a pevně za sebou zahákovaly ocelové dveře.

Dvacet pět věznů bylo zamčeno ze všech stran. Ponechali jim pouze kapesníky nebo roztrhané kousky ložního prádla. Ti, kteří jakkoli vyhublí pořád ještě měli osmahlý pruh masa na té části těla, kterou nás příroda obdařila, abychom se mohli posadit, tedy tito šťastlivci posedali po vyhrátých kamenných lavicích. Butyrské lázně co do přepychu svého zařízení neoháňají lázně Sandunovské daleko za sebou. Říká se, že mnozí zvědaví cizinci se udali čes jenom proto, aby se zde mohli vykoupat.

Věznové, kteří byli tak hubení, že nemohli sedět na ničem tvrdém, rázovali z jednoho konce místnosti na druhý, aniž se sna-

žili sakryt své genitálie. Ve vzrušené diskuzi se pokoušeli proniknout do tajemství, jež je obklopovalo.

Dřeli je tam tak dlouho, až se těla pokryla husí kůží a žaludky uvyklé spánku po desáté hodině teskně volaly po naplnění. V debatě zvítězili pesimisté, kteří tvrdili, že otravný plyn již proniká nřizemi ve stěnách a podlaze a že všichni okamžitě pomřou. Některým se se zápachu plynu již udělalo špatně.

Dveře se nakonec přece jenom otevřely, a jak bylo všechno najednou změněné! Po dvou dozorcích ve špinavých pláštích, kteří se obvykle objevili se špinavými holicími strojkami, nebylo ani vidu, ani slechu. Nikdo nepřišel lámat vězeňské nehty s nejtupějšími nůžkami na světě. O nikoliv. Dvorní vjeli čtyři holičtí učedníci se čtyřmi zrcadlovými stolky, na kterých byly rozloženy věci jako kolínská voda, pomáda na vlasy, lak na nehty a dokonce i divadelní paruky.

Za učedníky následovali čtyři vznešení a statní holičtí mistři, z nichž dva byli Arménci. V holičství, které tak bylo za dveřmi spřizeno, nejenže neholili vězňům jejich pubické chlupy, ale dokonce jim je napudrovali opravdovým růžovým práškem. Holící čepele něžně klouzaly po vyhublých tvářích a uši byly lechtány šepotem "Neobtěžuje vás to?" Nejenomže jim neholili hlavy dohola, ale dokonce jim nabídli paruky. Nejenomže jim do krvava neporezgli brady, ale holiči na zákazníkové přání upravili vyrážející vousy a ponechali ketlety. Současně holičtí učedníci, ležící na břiše, upravili vězňům nehty na nohou. Nikdo nestál u vchodu do lázně, aby muklům odměřil půl unce zapáchajícího mýdlového prášku. Místo toho staršina výměnou se potvrzení každému vydal mycí houbu z kordlových ostrovů a kostku toaletního mýdla Pohádková lilie...

Potom jako obvykle zamkli vězně do lázní a nechali je do libosti vykoupat. Vězně však tentokrát koupání pranic nebavilo. Debaty dosáhly bodu varu. Nyní převažovali optimisté, kteří prohlásili, že Stalin a Berija utekli do Číny a že Molotov a Kaganovič konvertovali k římským katolíkům a že v Rusku se chopila masí prozatímní demokratická vláda. Volby do zákonodárného shromáždění jsou již pryč na cestě.

Dveře do lázní se najednou s třeskotem rozletěly a v přílehlé hale očekávaly vězně ty nejnepravděpodobnější zážitky. Každý obdržel načechrany růžový ručník a plnou misku ovesné kaše - šestidenní dávku pro pracujícího vězně! Vězňové odhodili ručníky na zem a s udivující rychlostí, bez lžic či jiných nástrojů, spolykali ovesnou kaši. Starý vězeňský major byl tou rychlostí tak překvapen, že objednal pro každého vězně po misce kaše navíc. Snědli ji také. Co se stalo pak, to by si nikdo ani netroufal pomyslet. Přinesli obyčejné jedlé brambory - nezmarlé, nezkažené, nezčernalé - jednoduše jedlé. Pravda, byly to brambory, co se dávají prasatům, malé a neoloupané, a muklové s plnými žaludky je už ani nemohli jíst. Bylo však ďábelsky chytré, že je nepřinesli už naporcované, ale v obyčejném kbelíku.

S divokými výkřiky, strkající se a přepádávající jeden přes druhého, se muklové vrhli na kbelík a ten se v mžiku válel a rachotil prázdný na podlaze. V tu chvíli přinesl i sůl, ale to už nebylo co poselit.

Zatím vězňům oschla jejich nahá těla. Starý major jim přikázal zvednout nadýchané ručníky ze země a oslovil je: "Drazí bratři," řekl, "jste všichni počestní občané Sovětského Svazu, kteří jsou pro menší prohřešky jenom dočasně separováni od společnosti, někteří na deset, jiní na pětadvacet let. Přes četné poukazy od samotného soudruha Stalina se vedení Butyrské věznice dopouštělo vážných chyb a úchylek, které mají být napraveny." /Pustí nás domů, dedukovali vězňové./ Major pokračoval: "Od nynějška uděláme vše, co je v našich silách, abyste mohli užívat všech sanatorních vymožeností, jež jsou tu k dispozici. /Zůsta-

nam ve vězení, uvědomili si vězňové./ K tomu, co již bylo dovoleno, se vám navíc povoluje: 1. vyznávat své vlastní náboženství, 2. ležet na kavalcích ve dne i v noci, 3. nerušeně opustit celu v případě cesty na toaletu, 4. psát paměti.

K tomu, co již bylo zakázáno, se navíc zakazuje: 1. smekat do státních prostěradel či šálon, 2. požádat při obědě o přidávek, 3. odporovat vězeňské správě či stěžovat si na ni, jestliže celu navěštíví významný host, 4. brát si cigarety značky Kazbek bez dovolení.

Kdokoliv se zpronevěří těmto nařízením, bude potrestán patnácti dny korekce a transportem do vzdáleného sibiřského tábora bez práva na korespondenci. Je všechno dostatečně jasné?"

Major ještě ani nedokončil svou řeč a do místnosti už vjely kladky. Na hácích však nevisely roztrhané vězeňské podvláčkačky a zašmouzaná saka. Podsvětí sice hadry posřelo, ale už je nevydálo. Vešly čtyři mladičké pradelky s očima sklopenými k zemi a s ruměnci na líčkách. Zatímco jejich příjemné úsměvy povzbuzovaly vězně ve víře, že pro ně není ještě všechno ztraceno, začaly vydávat podrážky hedvábné spodní prádlo, bavlněné košile, barevné nočníčky, jasné žluté americké boty a obleky z prouškované textilové látky.

Hlučnoucí z radosti a teroru byli vězňové eskortováni ve dvojstupu spátky do cely č. 72. Ach, dobrý Bože, jak i ta se změnila!

Už na chodbě se jejich chodidla nořila do tlustého bhedumu, který vysávavě vedl k toaletě. Když vstoupili do cely, ovanul je závan čerstvého vzduchu a nesmrtelné slunce jim svítilo přímo do očí. Kříže byly natřeny na modro, "náhubky" odstraněny a na střeše bývalé butyrské kaple bylo přípevně otáčivé zrcadlo. Speciálně přidělený dozorce zrcadlo usměrňoval tak, aby sluneční světlo mohlo nepetržitě proudit okny cely č. 72. Stěny, ještě předešlý večer olivově zelené, nyní zářily bílou barvou, tu a tam vysdobeny holubičkami, stuhami a healy Jane pro mír! a Světu mír!

Po fešných ani stopy. Palandové rámy byly opět potaženy plátnem a na plátně ležely prachové polštáře a prachové příkrývky, jež koketně přeloženy nazad odhalovaly přelost prostěradel. U každého z pětadvaceti lážek stál noční stolek. Poličky na stěnách obsahovaly díla Marxe, Engelse, sv. Augustina a sv. Tomáše Akvinského. Uprostřed místnosti stál stůl pokrytý našlaceným ubrusem a na něm popelník a neotevřená krabička cigaret zn. Kazbek. Veškerá hojnost instalovaná přes onu noc magickou byla úspěšně vykalkulována vězeňskou ústárou, jenom cigarety nemohly být přirazeny k žádné z poliček. Náčelník věznice se proto rozhodl celou věc vylepšit z vlastní kapsy, což zároveň vysvětlovalo ten krutý trest za kouření bez předběžného souhlasu vyšších míst.

Ze všeho nejvíce se změnil roh, kde stávala záchoďová mísa. Zeď byla vydrhnuta a natřena. Nad ikonou představující Pannu Marii s Jezulátkem svítila ikonová lampička. Na policice stála bílá soška římskokatolické Madony. V mělkém výklenku, který tu sedníci ponechali, ležely bible, korán a talmud. Výklenek také podíral malou bronzovou sochu Buddhy. Buddhaovy oči byly téměř zavřeny a s koutky rtů staženými nazad to vypadalo, jako by se světec usmíval.

Nasyzení ovesnou kaší a bramborami a zmožení záplavou nových dojmů, muklové se odstrojili a okamžitě usnuli. Příjemný větřík si pohrával s krajkovými šálonami. V pootevřených dveřích stál dozorce a dával pozor, aby nikdo neukradl cigaretu zn. Kazbek.

Vězňové si lebedili až do poledne, kdy se dovnitř vřítíl nezmírně vzrušený kapitán v bílých rukavičkách a oznámil budíček. Muklové se svižně oblékli a ustlali své kavalce. Do cely byl spěšně přinesen malý kulatý stoleček a na něm byly malebně rozloženy výtisky Ōgonku, SSSR ve výstavbě a Ameriky. Dovnitř ještě přinesli dvě stará křesla. Po cele se rozhostilo zlověstné a ne-

nesitelné ticho. Kapitán chodil po špičkách mezi kavalci a elegantní bílou hůlkou klepal po prstech ty, co sáhli po Americe.

V nervy drásajícím tichu vězňové naslouchali. Sluch je významně nejdůležitější smyslový orgán. Zrak je obyčejně omezen stěnami a "náhubkem". Čich je otupen nejdráždivějšími zápachy. Nemá žádných nových předmětů k dotýkání. Sluch je však neobyčejně vyvinut. Vězeň okamžitě rozpozná každý zvuk, i kdyby přicházel až z konce chodby. Zvuk vězni říká, co se děje ve vězení, a pomáhá mu udržovat pojem času: přinesli horkou vodu, vězňové jsou vyhnáni na vycházku, někdo dostal balíček.

I tentokrát to bylo naslouchání, jež jim přineslo klíč k řešení hádanky. Zarachotily ocelové dveře a do chodby vstoupilo mnoho lidí najednou. Bylo slyšet zdrženlivý hevor, potom kroky stlumené kobercí, pak ženské hlasy, šelest sukni a nakonec hlas náčelníka vězení, jak u dveří cely č. 72 galantně navrhuje: "A nyní, paní R., možná, že by vás zajímalo navštívit jednu z našich cel. Kterou? Řekněte že první, na kterou narazíme. Například tedy celu č. 72. Otevřete, staršino."

A paní R. vstoupila do cely doprovázena sekretářem a překladatelem, dvěma vznešenými kvakerskými matronami, náčelníkem vězení, několika lidmi v civilních šatech a jinými v uniformách ministerstva vnitra. Paní R., vdova po významném státníkovi, prozíravá žena, která již vykonala mnoho na obranu lidských práv, podnikla návštěvu Sovětského svazu, aby se na vlastní oči přesvědčila, jak je v zemi vynikajícího amerického spojence z času války nakládáno s pomocí UNHCR. Ve Spojených státech se totiž rozšířily pověsti, že potrava není rozdělována mezi obyčejné lidi.

Chtěla si také ověřit, zdali se v Sovětském svazu neporušuje svoboda vyznání. Už jí ukázali obyčejné sovětské občany - funkcionáře, kteří se pro tuto příležitost převlékli a v hrubých pracovních šatech poděkovali Spojeným národům za nezobeckou pomoc. Nyní paní R. trvala na tom, aby ji seznámili s podmínkami ve vězení. Její přání bylo splněno. Usedla do jednoho z křesel, doprovod se rozestavil kolem a konverzace přes tlumočnicka začala.

Od zrcadla odrašené sluneční paprsky proudily do místnosti. Hřejivý větřík povíval záclonkami.

Paní R. příjemně potěšilo, že namátkou vybraná cela, do které neočekávaně vstoupili, je tak podivuhodně čistá a že v pravém rohu svítí ikonová lampačka, ačkoliv je teprve polovina týdne.

Ze začátku byli vězňové ostýchaví a ani nehlesli, ale když se významná návštěva dotázala, zdali nekouří, protože chtějí v místnosti zachovat čerstvý vzduch, jeden z muklů se zvedl, otevřel krabičku cigaret zn. Kazbek, zapálil si a nabídl kamarádovi.

Generálmajorův obličej potemněl.

"Snažíme se vymýtit kouření," řekl významně. "Nikotin je jed."

Jiný vězeň se posadil ke stolu a počal listovat stránkami časopisu Amerika - z jakéhosi důvodu velice uspěchaně.

"Za co jsou tihle lidé potrestáni? Například ten pán, co si prohlíží časopis?" otázala se významná návštěva.

"Ten pán, dostal deset let za lehkomyšlnou známost s americkým turistou."

Generálmajor odpověděl: "Ten člověk byl aktivním fašistou. Pracoval pro gestapo. Osobně vypálil ruskou vesnici a - jistě odpustíte, že mluvím o takových věcech - znásilnil tři rolnické dívky. Počet dětí, jež pozabíjel, pravděpodobně nikdy nebude znám."

"Byl odsouzen k smrti?" zvolala paní R.

"Ne, doufáme, že se polepší. Odsoudili jsme jej k deseti letům pozitivní práce."

V tu chvíli do cely jakoby náhodou vstoupil ruský ortodoxní kněz. Na prsou se mu skvěl velký kříž. Zřejmě byl na pravidelné

obchůzce, a to, že v cele našel vysoké vězeňské hodnostáře a zahraniční hosty, jej poněkud vyvedlo z míry.

Chtěl odejít, ale paní R. se líbila jeho skromnost a požádala jej, aby zůstal a nenechal se vyrušovat. Kněz tedy strčil jednomu vyděšenému vězni kapsní evangelium, a sedaje si k druhému, který byl celý ztuhlý překvapením, pravil: "Milý synu, minule jsi mne požádal, abych ti pověděl něco o utrpení našeho Pána, Ježíše Krista."

Paní R. pak generála požádala, aby se věznů septal, zdali si některý z nich nechce na něco stěžovat u Organizace spojených národů.

Generálmajor pronesl výhrušným hlasem: "Muklové, pozor! Co jsem to řekl o cigaretách zn. Kasbek? Chcete se dostat na korekci?"

Věznové, až do teď jako očarováni, horlivě odpověděli: "Občane generálmajore, nic jiného tu ke kouření nebylo." "Zapomněl jsem tabák v kapse u druhých kalhot." Nevěděli jsme."

Slavná dáma viděla opravdové rozhorlení věznů, slyšela jejich upřímné výkřiky, a proto s velkým zájmem naslouchala překladu:

"Jednomyslně protestují proti rasové diskriminaci černochů v Americe a žádají, aby černošská otázka byla projednávána Valným shromážděním OSN."

Tak uběhlo patnáct minut v příjemné konverzaci. Pak důstojník ve službě ohlásil náčelníkovi vězení, že je tu oběd. Hosté požádali, aby se na ně nikdo neohlížel. Dveře se rozletěly a pěkné mladé servírky /pradlenky se převlékly/ přinesly obyčejnou drábeží polévku a počaly ji rozlévat do misek. V tu chvíli však učenlivé vězně přemohl záchvat jakési suřivé horečky. S botami na nohou vyskočili na své kavalce, kde se s nohama přimáčknutými k hrudníku a s rukama u chodidel skrčili, a v tomto psím postoji s vyceněnými zuby sledovali jestli je polévka rozlévána spravedlivě. Dámy byly šokovány, ale tlumočník vysvětlil, že je to ruský národní zvyk.

Nikdo nemohl vězně přesvědčit, aby usedli ke stolu a jedli lžičkami z německého stříbra. Muklové již vytáhli své drahocené dřevěné lžice, a sotva kněz požehnal stůl a servírky roznesly misky mezi kavalce upozorňující, že na stole je talíř na kosti, již se celou rozléhalo děsivé orkání a chrupání kuřecích kostí. Všechno, co bylo do misek nalito, úplně zmizelo. Talíř na kosti byl úplně zbytečný.

"Mají hlad? Možná, že chtějí přidat?" nadhodil alarmovaný host.

"Chce někdo přidat?" septal se generál drsně.

Nikdo nechtěl. Všichni se upamatovali na moudré vězeňské rčení: Prekurátor ti přidá.

Se stejnou nepopsatelnou rychlostí muklové spolykali i rizoto.

Kompet toho dne na jídelním lístku nebyl.

Přesvědčivši se o falešnosti pomluv, které jsou na Západě některými nepřátelskými lidmi rozšiřovány, vyšla paní R. s celým doprovodem na chodbu a řekla: "Ach, jak hrubé jsou jejich způsoby. A jak nízká je myšlenková úroveň těch nešťastníků. Nezbyvá než doufat, že během deseti let přece jenom uvyknou jakési kultuře. Máte vynikající vězení!"

Když hosté opustili chodbu, přihnal se do cely kapitán v bílých rukavičkách.

"Ven!" řval kapitán. "Všichni na chodbu a seřadit do dvojstupu!" A povšimnuv si, že ne všichni porozuměli jeho slovům, nabídl těm pomalým dodatečná vysvětlení podrážkou své boty.

Teprve pak se objevilo, že jeden chytrý mukl vzal dovolení psát své paněti. To ráno, zatímco ostatní spali, sta-

čil napsat dvě kapitoly nazvané "Jak jsem byl mučen" a "Mé zážitky v Lefortovu". Memoáry mu byly na místě odňaty a dychtivý autor byl obviněn z hnusného pomlouvání orgánů státní bezpečnosti. Přidali mu deset let.

Chodby se opět rozesvučely luskáním prstů a chřestěním klíčů o opaskové přesky - vězňové prošli množstvím ocelových dveří a skončili v převlékárně lázní. Zde vězňům opět všechno vzali /včetně blankytně modrého spodního prádla/ a podrobili je zvláště pečlivé osobní prohlídce. Při té příležitosti se pód líci jednoho vězně našla Medlita na hoře, vytržená z kapesního evangelia. Za tento přestupek byl věšen sbit, napřed po levé tváři a pak i po pravé. Také jim vzali houby a mýdla zn. Pohádková lilie a museli podepsat stvrzenku o převzetí.

Nakonec přišli dva dozorcí ve špinavých pláštích. Tupými špinavými holicími strojky vyholili muklům jejich pubické chlupy a tytéž nástroje použili i na oholení obličejů. Nakonec každému nalili do dlaně půl unce zápachajícího tekutého mýdla a zamkli je v lázni. Protože se nic jiného nedalo dělat, opět se vykoukali.

Pak se s dělovým třeskem rozletěly dveře na opačném konci lázně a vězňové vyšli do tmavě růžové haly. Dvě staré ženy - služebnice pekla, vyjely s kladkami a na hácích třásly hadry, našim hrdinám tak dobře známé.

Sklíčení, vrátili se muklové do cely č. 72, kde je na fošnách již netrpělivě očekávalo jejich padesát kamarádů, hořících zvědavostí se dovědět, co se vlastně přihodilo.

Okna byla opět pokryta "náhubky" a holubičky byly přetřeny tmavoselenou barvou. V rohu stála záchodová mísa.

Z výklenku na mukly zpod přivřených víček hleděl zapomenutý bronzový Buddha a záhadně se usmíval.

Buddhův úsměv je úryvek ze Solženicynova románu První kruh je to jakási vězeňská báj, vyprávěná protagonistou Prvního kruhu, "nepřítelem lidu" inženýrem Něršinem. Doba vyprávění: rok 1949, místo: Institut Marvino, vězení specializované na výrobu odposlouchávacích zařízení.

1

Když se stali komunisté po válce jedinou z vedoucích stran, můj tatínek tam okamžitě vstoupil. Vzal sebou maminku i bratry. Jenom já jsem byl na takovou záležitost příliš mlád. Nastoupil do té strany, okouzlen jako mnozí Rudou armádou, přímo z kozlíku vlasatého ruského vojáka, který ho vzal s koníkem do Buštěhradu. Tatínek také věřil, že konečně přišli ti praví, kteří nebudou dělit lidi na bílé a černé, na židy a ne židy. Aspoň to tak ve svých knihách a řečích slibovali, počínaje Leninem.

Po návratu z koncentráku si naši užívali. Chodili tančit do barů Belvedere a Berberina. Víno teklo proudem, jako by si chtěli vynehradit léta strádání, bídy, ponižování. Chodil k nám tenkrát Arnošt Lustig. Studoval a flámoval s mým bráškou Jirkou. Lustig nejraději tančil s maminkou, tančil skvěle, jako když se vánek vznášel nad parkety a maminka s ním tančila moc ráda, protože můj tatínek dupal a funěl při tanci jako slon. Maminka byla krasavice a Lustig byl do ní tak trochu zamilován. Jednou pro ni přišel hezký světlavý pán a tatínek kýval, že maminka s ním může jít na parket. A ten pán se jí začal dvoulet a v půli tance jí řekl: Jste tak krásná a oči na ní nechal. Maminka se smála, kterou ženu by to nepotěšilo. A ten hezký pán dodal: Jenom by mě zajímalo, co máte s tím židem.

Tři děti, řekla maminka, dotančila a zase si sedla vedle tatínka. V Belvederu se můj tatínek seznámil s Američanem Johnem. Johny byl krásný jako panna a tlapy měl jak medvěd. Tatínek vždycky říkal, že jak ho český holky vidějí, hned se svlíkají, ale mě byla teprve třináct a nevěděl jsem, co to znamená. Ale dneska vím, že se svlíkaly hlavně proto, že Američanů bylo v Praze málo, Johny byl asi jen jeden. A byl skutečně frajer. Lítal s bojovým letadlem na Němce, pár jich sundal než ho sestřelili a udělali z něj invalidu padajícího maličko na levou nohu. Ale odvaha mu zůstala, kdekdo utíkal, když jezdil po Praze se svým jeepem Willisem. Nevíc měl vysokou funkci u Linxy, co chtěla Lechům pomoci, a oplýval kapsami dolarů a mému tatínkovi věnoval galony benzínu, tisíce amerických cigaret, svetry, kávu, konzervy a belíky žvýkacích gum. Tatínek si to bral jako člen strany, ani mu nevadilo, že je to od Američana. Kdo jiný si to má, to americký zboží, vzít než žid, kteří nejvíce trpěli.

Johny byl při tom velký dohrák. Vykládal, že má předky někde na severu Lech a patří mu krásné čínáčky a on na nich bude jednou hospodařit, ale pořád neměl čas jet se na ty domy podívat.

Bližily se volby v čtyřicátém šestém a tatínek si usmyslel, že naše rodina musí pro vítězství komunismu něco udělat. Jeho návrh spočíval v tom, že se navečer před volbami poběží Prahou. Budeme mít čísla politických stran a předpovíme, jak volby dopadnou. Naše maminka prohlásila, že tak pitomý nápad může vymyslet jen tatínek, ale tatínek na její řeči nedal.

Když dnes na to vzpomínám, musím dát za pravdu tatínkovi, bylo to zvláštní a krásné.

Tatínek zmizel brzy ráno s tím, že přivleče na běh Johnyho, neboť takovou záležitost musí zajišťovat armáda.

Přijeli pozdě odpoledne, Johny o tom zřejmě nechtěl ani slyšet. Ale tatínkovi se to podařilo. Nevíme jak, ale bylo jasné, že když dokáže prodat elektrické vysavače ve vesnicích, kde nebyla vůbec elektrika, dokáže přesvědčit i Johnyho.

Dorazili k nám v pozdní odpoledne, už se nepamatuji, jestli svítilo slunce nebo bylo pod mrskem. Jenom vím, že Johny byl maličko namazaný, pod volantem měl láhev whisky a něco si pobrukoval. Šel jsem k němu blíž a zaslechl jsem zřetelně: Nechtě zhyne

starý podlý svět ... Mému tatínkovi se ho tedy podařilo zpracovat dokonale. Zatím jsem se šel převléknout do trička, Johnny trénoval jízdu se svým Jeepem dokolačka Farskou ulicí, jednu nohou na plynu, druhou na blatníku a kouřil. Kouřil doutník. Měl na sobě úplně novou uniformu americké armády, ohromně mu to slušelo, myslel jsem si, že kdyby tu šla nějaká ženská, hned by se svlíkla. Čekal však na nás.

Byli jsme tři bráchové, přirozeně, že tatínek neběžel, nebylo to už pro něho a měl strašně nohy do O. Za stovku amerických žvýkaček od Johnnyho získal ještě jednoho chlapce, aby dělal čtvrtého v tom běhu pro komunismus. Maminka nám přidělávala čísla a tiše nadávala tatínkovi. Ale tatínkovi hořely oči, byl přesvědčen, že zajišťuje vítězství komunismu na věčné časy. A tak si myslel, že ten běh bude mít velkolepý úspěch.

Vyšli jsme před dům. Jak jsme zjistili, Johnny už dopil tu lehev whisky. První vyběhl Hugo, měl krásnou hruď a na tu hruď mu sám tatínek připíchl jedničku, kterýmžto číslem komunisté vstupovali do voleb. Druhého vyslal tatínek na třet toho chlapce, co běžel za stovku žvýkaček. Dal mu číslo tři, druzí budou sociální demokraté. Jako třetí dostal pokyn vyrazit Jiří s číslem dvě. Představoval Stranu lidovou. Mě si tatínek nechal na konec. Národní socialisté budou čtvrtí. Tatínek mě vybral úmyslně, protože jsem běhal nejlip a kdyby něco, mohl jsem upláchnout. Trénoval jsem na Spartě u otce Jandery, měl jsem silná stehna a odraz. Otec Jandera mi předpovídal velkou budoucnost sprintera, ale neměl jsem vůli trénovat. Atletika je dřina.

Tatínek mi neřídil, abych trochu kulhal, abych snad měl odstup od těch druhých, snad abych ukázal, jak hrdně to vypadá s národně socialistickou stranou.

Vyběhli jsme ze Strossmeyerova náměstí na nádraží a odtud na Příkopy. Nezdálo se mi to špatný. Běžel jsem skoro sám Prahou, byl jsem středem pozornosti, komunisté tleskali, národní socialisté maličko pískali. Ale ne zas tak moc. Žádný trénink žádná dřina, byl to zvláštní závod, v němž pořadí stanovil předem tatínek. První komunisti, poslední národní socialisti. A tak to šlo pořád, jenom žádné předhánění. V oknech vlály prapory, lidé slavnostně oblečení a naladěni. Dokonce jsem přestával kulhat, vypínal jsem prsa a ukazoval své silné nohy, které se odrážely od dlaždičky. Bylo to trochu epojné, jen tatínek jedoucí za mnou s Johnym v jeepu volal a občas mě napomínal: Jenom víc kulhej!

Za mnou jel Johnny. Třikrát jsem si ho prohlédl, když jsem si rovnal padající ponožku. Jel v nejlepším americkém voze, o kterém se říkalo, že vyhrál druhou světovou válku. Byl to model WB o šedesáti koních, měl odpích a už na prvních metrech vyvinul fantastickou rychlost. Jeepy sloužily jako hledači min, jako rušiče zátarasů, jako dresiny a nyní jeden k zajištění komunistických voleb. Jeep měl krásné bílé natřené pneumatiky, na kapotě americkou hvězdu, vypadal jako zvláštní zelenobílá ryba s kukadly. Johnymu to na jeepu slušelo, kouřil už bůhvíkelikátý doutník a něco si broukal, asi tu písen co učili mého tatínka, když byl malý, havíři v Buštěhradě, o starém, podlém světě, aby dohřáli babičku Malvínu.

Nevím, co to tatínka napadlo, že poběžím přes Václavák, kde měli hlavní stan u Melantricha národní socialisti, za které jsem vlastně běžel a kulhal až na čtvrtém místě. Záhli jsme z Příkopů nahoru a už z dálky jsem viděl ten ohromný nával před Melantrichem. Nešťastná zatáčka z Příkopů. Jak jsem se blížil, začala se ve mně zmenšovat dužička. A také ulička, do které jsem měl vběhnout se zmenšovala. Ohlédl jsem se na tatů, byl mou poslední nadějí. Ale příliš dříve jsem znal svého tatínka, než abych té naději věřil. Měl některé špatné vlastnosti, ale nebyl to posraný žid, jak se o židech někdy říkávalo. Nikdy

si nenechal od nikoho nic líbit, zmlátil už pár chlapů, kteří mu nadávali nebo ubližovali, a měl kvůli tomu už několik stání. První lid na světě pro něho nebyl ani pan Einstein, ani pan Chaplin, ale boxer Baer, který vyřadil Schmelinga. Můj tatínek dal před válkou v našem bytě zřídit ring a museli jsme boxovat, mě bylo tehdy sedm let. Chodil nás učit pan Hrabák a hlavně pan Janda Heřmánek, co měl stříbrnou olympijskou medaili z Amsterdamu. Ale tušil jsem, že zkušenosti z mých sedmi let mi teď nebudou nic platné.

Byla tu jediná možnost. Neběžet vůbec. Udělal jsem to. Nohy se mi samy zastavily. Stál jsem a jeep zahrzdil také. Tatínek mohl zavolat: Pojď nahoru, kamarádo, kde byla Johnnyho uniforma, jeho báječný vůz s odpichem, pravý americký kolt, tatínkovy pěsti. Ale tatínek to neudělal. Miloval toho Baera i pana Einsteina. Proto se naklonil z vozu a rozkázal mi: Běži Kulhegi!

Moji bratři a ten žvýkačkový kluk už zmizeli. Nejdřív jsem šel a pak jsem pomalu vběhl před Melantrich. Zajímavé bylo, že do té doby si všimalo našeho běhu jen málo lidí, ale na Václaváku to bylo jiné. Pochopili hned, o jakou agitaci jde. Byli to inteligenti. Jenom překvapením ztichli, že někdo má tolik troufalosti dělat si z nich legraci přímo před Melantrichem. Vydechli, zařvali a vrhli se za mnou. Nějaký závod na Strahově byl proti tomu hadr. Rázem jsem přestal kulhat, jak mi radil tatínek a začal jsem uplatňovat rady otce Jandery: Vyraží!

Vysoko zdvíhej kolena!

Nedívej se napravo!

Nedívej se na levo!

Upaluj!

Bylo však pozdě. Kruh se zužoval a uličky se uzavřely lidmi. Vpředu zmizeli moji stateční bratři a vzadu zůstal jeep s osádkou. Johnny začal pronikavě troubit, ale to bylo všechno. Už nebylo kam utíkat a tak jsem stál a čekal. Trásl se mi nohy a kdyby moje srdce mohlo, vyskočilo by z těla a samotné tlouklo na dlažbě, aby se ustrnuli. Stáli už úplně blízko. Pak se jeden z nich podíval, naklonil a strhnul mi číslu. Druhý mi ubalil facku, že jsem spadl na kolena. Začali mne tlouci. Jak jsem se uhybal a uskakoval, viděl jsem ty jejich oči. Byly to oči úředníků, doktorů, inženýrů, obchodníků, jen ten první, co mě uhodil, musel být řezník, protože to byla strašná rána. Znal jsem ty oči. Tloukli mě za mé pozdější polopravdivé a zkreslené reportáže a naivní povídky, tloukli mě za voloviny a lumpárny, kterých se dopustíme až zítra zvitěříme.

Bál jsem se a oni stále bili ze zrady a vraždy, které vykonáme. Vybíral jsem si to napřed. Strhli ze mne tričko, trenýrky a stál jsem nahý na Václavském náměstí a přikrýval si klín. Byl jsem tehdy hezký kluk, ale nebyl jsem zase tak hezký, abych mohl stát zrovna takhle ve středu matičky Prahy. Z nosu a obličejů mi tekla po prsou a stehnech krev. Pak se objevil Johnnyho jeep. Když mne Johnny uviděl zakrváceného, zastavil, vyndal kolt a šel za ticha pomalu ke mně. Ale nezačal střílet. Zastrčil kolt, vzal mě do náručí a nesl mě do toho svého jeepu, a krev mu máčela jeho krásnou uniformu. Tatínek seděl na druhém sedadle, zatínal pěstě a ržal.

Pak jel Johnny Prahou jako šílenec. V domě, kde jsme bydleli, mě vynesl do bytu. Když mě maminka spatřila, chtěla se nejdřív pustit do tatínka, který přišel s tím velkolepým nápadem. Tatínek utíkal ze schodů a křičel, že běží pro doktora. Doktor Ptáček měl velké brýle a plno facků. Umyl mě, zalepil jak pneumatiku a zafáčoval.

Příští den jsem se probudil až k večeru, všechno mě bořilo, myslel jsem, že umírám. V mém pokoji někdo pokojně čekal. Štěrbínami mezi facki jsem zahlédl tatínka, usmíval se a měl v kloppě rudý kerafiát. Něco říkal, ale já mu nerozuměl. Vrtěl jsem hlavou a on se ke mě naklonil a zase něco říkal. Chtěl mě nějak potěšit, snad mi i něco dát. Viděl jsem jeho rozjásanou tvář: konečně jsem zřetelně něco zaslechl: Zvítězili jsme.

Ze nim stál Johnny a taky kýval, že jsme vyhráli, a ani se neuvědomoval, že tímto vítězstvím přišel o ty své krásné činžovní domy na severu, na které se ještě nebyl ani podívat. Potom mi tatínek povídal, že mluvil s poslancem Hrubým, a že mě příští rok přijmou předčasně v sedmnácti letech do Komunistické strany Československa.

Ležel jsem v té posteli, bolela mě hlava, nateklý krk, zadek a noha, do které mě kopli, a na kterou jsem pak dlouho skutečně kulhal i bez tatínkovy pomoci. Díval jsem se smutně na tatínka a myslel jsem na to, jestli budu moci hrát za Spartu hokej. Vtom Johnny jakoby omluvně vytáhl z brašny nejnádhernější košili, jakou jsem kdy viděl. Právě americká důstojnická khaki košile z jemného plátýnka a byli na ní našití malí lvi a důstojnické hvězdičky. Bylo to něco možlivého, co jsem si potřeboval dát vedle sebe do postele a hrát si s tím jako s malým medvídkem nebo panenkou. Chtěl jsem usnout a těšit se, že tam ta košile bude, probudit se a zase usínat s tím, že mi ji nikdo neverzne. Pak jsem dlouho spal jako budoucí člen KSČ s americkou košilí pro parádní příležitost a když jsem se vymarodil, měli už komunisté tu moc, po které desítky let toužili a začali dělat v této zemi pořádek. Můj tatínek se také snažil, aby komunismus předhonil kapitalismus, jak to chtěl Josef Stalin. Snažil se jak mohl, i když mu řada židů říkala, že je mežuga. Nesvěřili mu nikdy žádnou funkci, ale udělali ho aspoň předsedou jakéhosi zábravního výboru a on chodil po podnicích, americké auto Buick už neměl, a sháněl do tomboly sádrové jeleny, trpaslíky, panenky co tančí, když je natáhnou. Když mi pomohl ke vstupu do komunistické strany v těch sedmnácti letech, dělal jsem to po něm. Tenkrát to bylo dojemné, ale když si na to vzpomenu dnes, uvědomuji si, že kvůli schůzím, tombolám a manifestacím přátelství, sádrovým jelenům a trpaslíkům jsem se nenaučil tančit a měl jsem daleko méně helek než ostatní kluci, což mne bude ještě dlouho mrzet.

Komunismus obhajoval tatínek všude. Jeho hlavní argument, že to s námi nejde s kopce, a že kapitalismus už doháníme, byl, že v každém krámě se může strhat mlýnek na kafe, v intimních kruzích vykládal, že byl komunistou dřív než byla založena Komunistická strana. Už jako kluk vynášel chudým klukům ze statku vdolky. Na svém útěku z cizinecké legie četl negramotným španělským komunistům jejich noviny, ačkoliv neuměl španělsky. Ve věznici Fernande zpíval Avanti popolo. Fotbalistům SK Kladno nechal natřít zábradlí i plot. Na lodi Tereza Taja vezl ruské šlechtičny, které utíkaly před Říjnovou revolucí, a on jim dával jenom olejovky. Když omdlávaly horkem, omýval jim jejich krásná prsa. Byly to nezvratné dokumenty, i když v posledním případě hrála sice nějakou roli Říjnová revoluce a ten omezený počet olejovek, ale už mi tam nepasovala ta krásná nádra šlechtičen.

Ale budiž, fakt je, že měl tatínek ke komunismu blízko, často se pohyboval mezi vandráky, tuláky a chudáky. A měl hlavně přející srdce. Když komunisté v Čechách zvítězili, řekl mi jeho blízký přítel, továrník Heller: Jsi blbec. Ještě jím pomáháš. Pan Heller odjel do Anglie a otevřel si tam továrnu na kožešiny, podobnou jako v Čechách. Můj tatínek neobchodoval jako dřív, živil se jak mohl. Vedlo se nám stále hůř, ale důležité pro tatínka bylo, že existovalo přátelství, bratrství a hlavně ta volnost res. To stálo za všechny prachy. Naši měli už jenom takový malý domeček u Prahy. Přijel jsem jednou ze nimi, nikoho jsem neviděl. Vešel jsem dovnitř, měl jsem strach, že se jim něco stalo. Byli v zadním pokojíku. Maminka ležela na gauči zachumlaná do deky a obrácená ke zdi, tatínek seděl v podvlíkačkách u stolu a plakal. Vlasy měl rozházené přes čelo a slzy mu stékaly do novin. Bylo to RUDE PRAVO, které odebíral a bez něhož nemohl ani den být. Naklonil jsem se nad ním a ty vlasy jsem mu dal pryč z čela. Poprvé a naposled v životě se mi sesul do náruče jako to dělají děti. Já

byl už chlap. Držel jsem ho a díval se přes jeho hlavu do toho
RUDEHO PRAVA, kde zaškrtil červenou tužkou:

Rudolf Slánský, židovského původu
Bedřich Geminder, židovského původu
Ludvík Frejka, židovského původu
Bedřich Reucin, židovského původu
Rudolf Margolius, židovského původu

Ta řada židů pokračovala a byla rozmazána slzami. Když se utiřil, podíval se nepřítomně za mě a jako by mě nepoznával povídá: Zase zabíjejí židy. Už to zase potřebují na někoho svést.

Pak vstal a uhodil do toho RUDEHO PRAVA. Já odpouštím vraždy. I justiční. I politický. Ale tohle by se v komunistickém Rudém právu nemělo psát - židovský původ. Komunismus dělí lidi na ž i d y a n e ž i d y ! A pak znovu udeřil do RUDEHO PRAVA a to se tak rozprsklo, jako by bylo ze zimního ztrouchnivělého listí. Starožitný stolek s vykládanými jeleny se rozsypal. Sedl si a zhluboka oddychoval. Všichni jsme věděli, že myslí na to, jak zbytečné byly manifestace a propory, ty řeči o pravdě a spravedlnosti, jak byla zbytečná ta krv, která ze mně kapala na Václavském náměstí. Myslel jsem i na to, že s námi jel i zbytečně Johnny, ten báječný chlapec, který si pak koupil někde v Texasu ranč a pěstuje krávy. Byli zbyteční sádroví jeleni do tombole i ta panenka v růžový sukýnce, co se natáhne a pak tančí.

Můj tatínek vstal a šel do kuchyně. Tam vytáhl největší sekeru na rozrážení špalků. Měl jsem z něho strach, šel jsem za ním. Maminka mě prosila, abych ho nechal, že ho nikdy takového neviděla. Až za chvíli jsem se jí vytrhl a utíkal jsem za ním. Doběhl jsem ke vratům, na které jsem maloval na Prvního máje pěticípé hvězdičky. Dnes tam tatínek vyryl dvě hvězdy. Stál. Jeden cíp-dvě-tři-čtyři-pět-šest cípů. Stoupl jsem si ještě blíž, jako bych nevěřil vlastním očím. Tatínek myslel, že chce ty židovské hvězdy smazat, zvedl nahoru sekeru. Ale nechtěl jsem je smazat, moc dobře jsem to chápal. U těch vrat přestal být komunistou a stal se židem.

Dívali jsme se na sebe. Měl v očích něco co jsem u něho nikdy před tím neviděl. V těch očích bylo hrozné zklamání, beznaděj a zoufalost člověka, který chtěl přejít po pevném mostě na druhou stranu řeky a ten most tam ve skutečnosti nebyl. V těch jeho očích se také houpal na provaze Slánský a Margolius.

Kolem dokola zpívali v podvečer ptáci a bylo to jako staré židovské žalmy. Sklonil sekeru a sedl si v podvlíkačkách na židli, co tu vždycky stála pro příchod, kteří byli unaveni cestou nebo životem. Čekal až si pro něho taky přijdou. Ale nikdo pro něho nepřicházel. Neměl žádnou moc a nevedl žádný úřad. Byl moc malý pán. Pěstoval v té době už jen králíky.

Když jsem se v noci podíval ven, seděl tam pořád na té židli. Padala zlatá hvězda a byla krásnější a možná dokonce spravedlivější než všechny hvězdy v této divné zemi.

=====

DOMINO 3.3

vydal H.L.A.S. v ČSR
 grafická úprava - ART NOVA -
 na zadní straně - Min Tanaka
 "The Wind Through The Mass"
 vyšlo v červenci 1988
 díky všem přispěvatelům
 NEPRODEJNÉ!

